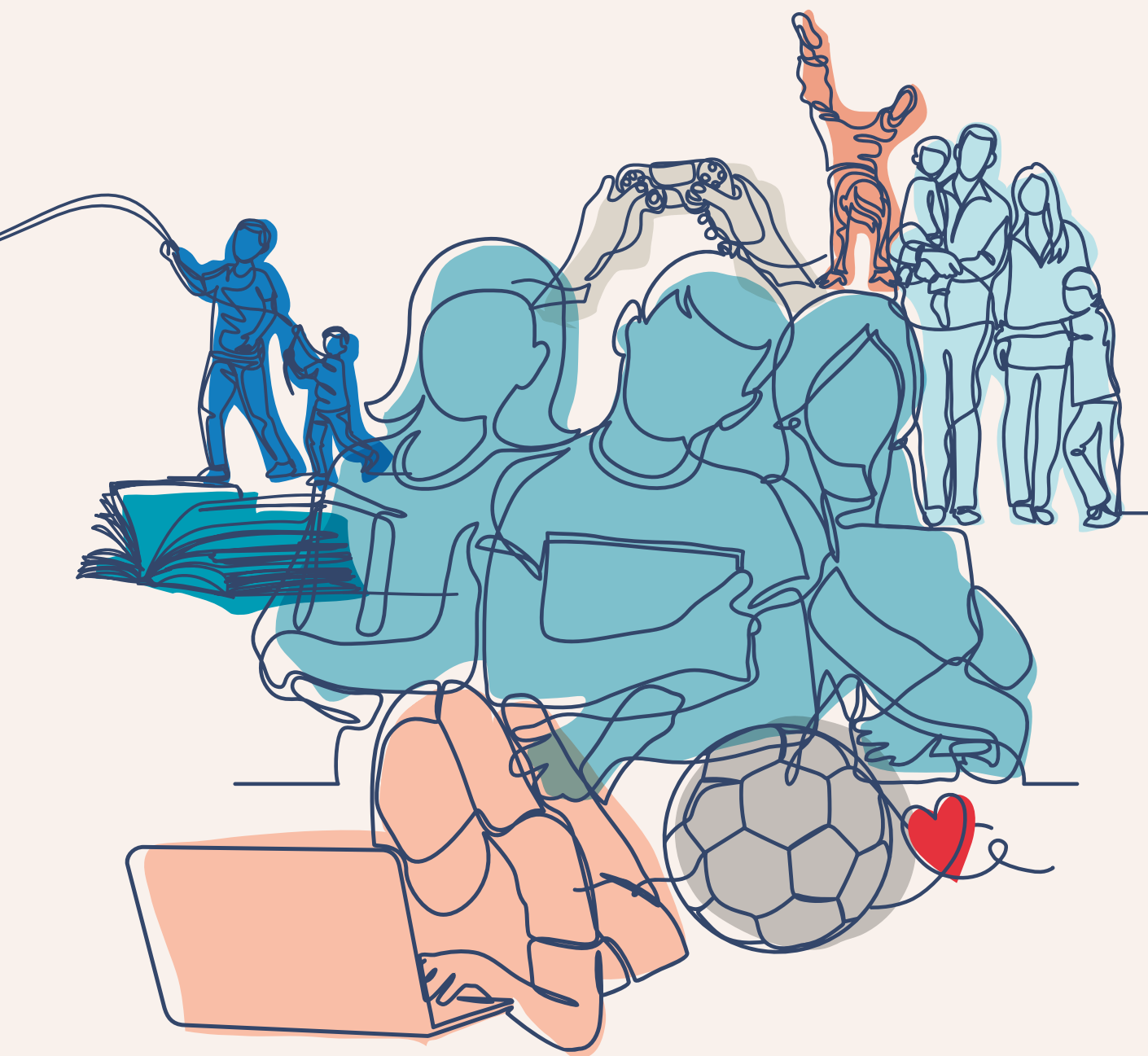

DET GODE BØRNELIV

– ifølge børnene

DET GODE BØRNELIV

– *ifølge børnene*

Det gode børneliv – ifølge børnene

Copyright LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen © 2021

Tænketanken Mandag Morgen

Ny Kongensgade 10, 1472 København K

Tlf.: 33 93 93 23

Web: www.taenketanken.mm.dk

LEGO Fonden

Højmarksvej 8, 7190 Billund

Web: <https://www.legofoundation.com/>

Tænketanken Mandag Morgen

Gry Nynne Thorsen, analytiker

Jonas Keiding Lindholm, direktør

Julie Tranholm-Mikkelsen, projektkoordinator

Mathias Heilesen, senioranalytiker og souschef (projektleder)

Pernille Skaarup, projektkoordinator

LEGO Fonden

Anne Holme, Evidence Specialist

Charlotte Degn, Communication Specialist

Christina Witcomb, Initiatives Lead

Lena Venborg Pedersen, Initiatives Lead

Projektets referencegruppe

Anne Holme, Evidence Specialist, LEGO Fonden

Lars Geer Hammershøj, lektor, Aarhus Universitet

Nanna Strøm Rasmussen, PPR-konsulent, Aarhus Kommune (tidligere Børnerådet)

Pernille Hviid, lektor, Københavns Universitet

Signe Korsgaard, analyse- og projektchef, Børns Vilkår

Dataindsamling

Spørgeskemaundersøgelse, interviews og mobiletnografi er gennemført i samarbejde med Epinion.

Redigering

Signe Tonsberg, Tonsberg Tekst

Design

Mette Funck, MEFU Grafisk Design

Korrektur

Ulf Houe, txt Redigering og korrektur

Tryk

KLS PurePrint

ISBN

978-87-93038-71-4

INDHOLD

Forord	7
Sammenfatning	8
Læsevejledning	10
Om undersøgelsen	11
Overblik: Et godt børneliv i Danmark?	12
Kapitel 1: Det gode familieliv	15
Kapitel 2: Det gode fritidsliv	31
Kapitel 3: Det gode skoleliv	53
Kapitel 4: Legens rolle i børnelivet	69
Kapitel 5: Børns syn på fremtiden	81
Metodebilag	94

“

*... og så burde forældre
ALTID lytte til deres børn.
Uanset hvor dumt det er eller ej.
Der kan ligge meget bag
de ting, børn og unge siger,
hvis de bare lytter.”*

- CLARA, 14 ÅR

En hel generation af danske skolebørn har talt – lad os lytte

Danmark er på mange måder et børnevenligt land. De fleste børn trives, vokser op i trygge rammer, har velfungerende sociale relationer og udvikler sig positivt. Vi har indrettet samfundet med vigtige institutioner som Børnerådet og Ombudsmandens Børnekontor, der sikrer børns rettigheder. Vi ser også – og glædes over – at børnene rykker længere op på den politiske dagsorden i disse år med en ambition om, at Danmark skal være det bedste sted i verden for børn at vokse op.

Det er en smuk ambition. En ambition, som danske børn både kan og vil bidrage til at indfri. Men hvis vi skal skabe optimale rammer om børnelivet og sikre, at Danmark faktisk *bliver* det bedste land at være barn i, kræver det, at vi som voksne lytter endnu mere til vores børn. Selvom vi – sammenlignet med andre lande – er gode til at tage børn med på råd, er der stadig alt for mange diskussioner og beslutninger om børnelivet, der foregår i voksenhøjde. Vi får ikke bragt børnenes stemme tilstrækkeligt i spil. Det synes vi i LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen er ærgerligt.

Vi mener, der er behov for at blive klogere på, hvad børn selv mener et godt børneliv er. Hvad er vigtigt for at trives i familien? Hvordan ser et godt fritidsliv ud med børnebriller? Hvilken rolle spiller legen – og hvilken værdi skaber den? Hvad afgør, om børnene har det godt i skolen? Og hvilke tanker gør børn sig om fremtiden?

Det er nogle af de centrale spørgsmål, vi har forsøgt at finde svar på i den til dato mest omfattende nationale undersøgelse med børn i hele skolealderen. Indsigterne er kogt ned til publikationen 'Det gode børneliv – ifølge børnene'. Resultaterne er baseret på en repræsentativ undersøgelse med 1.702 børn på tværs af hele skolealderen samt mere end 25 dybdegående børneinterviews. Og for at komme helt tæt på har vi over en periode på tre uger fulgt 22 børn, der har besvaret forskellige spørgsmål med deres mobiltelefon fra børneværelset, ved køkkenbordet, i skolegården eller til idræt.

Undersøgelsen giver et unikt og bredt indblik i børns opfattelse af det gode børneliv på tværs af de betydningsfulde arenaer, hvor børnelivet udspiller sig: I familien, skolen og fritiden – og både online og offline. Resultaterne rummer mange interessante indsigter og positive budskaber: Et stort flertal af børn har det godt derhjemme og vurderer kærlighed og tryghed fra forældrene som det vigtigste for deres trivsel. Gode venner er altafgørende for de fleste børn – ikke bare for et godt fritidsliv, men også for trivslen i skolen. Digitale teknologier og sociale medier spiller en overvejende positiv rolle i børnelivet, bl.a. fordi de knytter og vedligeholder venskaber. De fleste børn er glade for skolen, og mange motiveres af undervisning, der er aktiverende og eksperimenterende. Legen er central for mange børn og rummer flere kvaliteter; den er afsæt for grin, fantasi og udvikling. Og så glæder børn sig heldigvis mere til fremtiden, end de bekymrer sig om den.

Men resultaterne viser også, at der er plads til forbedring: En mindre gruppe børn føler sig ensomme og mistrives i hjemmet. Skoletrivslen daler mærkbart i takt med, at børnene bliver ældre. Børn fra ressourcetsvage hjem står i højere grad uden for fritidsfællesskaberne. Op imod hvert femte barn føler ikke, de har tid nok til at lege. Og så vurderer knap hvert tredje barn, at de ikke er med til at bestemme nok i skolen.

Hvis vi for alvor skal kunne forbedre rammerne om børnelivet, er det afgørende, at vi forstår, hvad børn selv mener er vigtigt for en god barndom. Det er vores håb og ønske, at denne publikation bidrager med ny viden, der kan styrke samtalen mellem alle, der har indflydelse på børnelivet. Fra fagprofessionelle og forældre til forskere og politikere. Og selvfølgelig børnene selv.

God læselyst!

Kasper Ottosson Kanstrup, Vice President, LEGO Fonden

Jonas Keiding Lindholm, direktør, Tænketanken Mandag Morgen

75 pct.

af børnene på mellemtrin og i udskoling mener, at det vigtigste for at have det godt derhjemme er, "at min familie elsker mig".

25 pct.

af børnene på mellemtrin og i udskoling er enige i udsagnet: "Når jeg tænker på fremtiden, er jeg bekymret."

Min familie er selvfølgelig vigtig for mig. De er min støtte derhjemme, og jeg har dem altid med mig." - IDA, 14 ÅR

Sammenfatning

Grundfortællingen om børnelivet i Danmark i 2021 er opløftende. De fleste børn i Danmark trives, er trygge og har det godt med deres venner og familie. 83 pct. af børnene i indskoling vurderer, at deres trivsel er i top, og blandt børnene på mellemtrinnet og i udskoling har 88 pct. middel eller høj trivsel. Et stort flertal af børnene på tværs af alder (84 pct.) svarer også, at de har det godt med deres familie. Men selvom Danmark på mange punkter er et godt land at være barn i, er alt ikke rosenrødt: En mindre gruppe (4 pct.) føler sig tit ensomme, og ca. 12 pct. af mellemtrins- og udskolingsbørnene trives dårligt.

En kærlig og tryk familie er afgørende

Et godt børneliv består ifølge børnene af mange ingredienser – men den vigtigste er familien. Forældrene indtager førstepladsen over de vigtigste personer i børnenes liv. Og spørger man ind til børnenes familieværdier, er der stor enighed om, at kærlighed og tryk i familien er det vigtigste.

Men forholdet til familien skifter i takt med, at børnene bliver ældre. De ældste børn orienterer sig mere mod vennerne, snakker mindre med familien og oplever flere konflikter derhjemme. Det er også tydeligt, når de større børn skal prioritere deres familieværdier. Eksempelvis er det vigtigere, at "min familie hører efter, hvad jeg fortæller," for børnene i udskoling (47 pct.) end for mellemtrinsbørnene (36 pct.).

Vennerne er vigtige – både i skolen og fritiden

En anden afgørende nøgle til et godt børneliv er vennerne. Det viser sig bl.a., når man spørger børnene på mellemtrinnet og i udskoling, hvad de bedst kan lide at lave i deres fritid. Her svarer flest (50 pct.), at de bedst kan lide at være sammen med vennerne. Ven-

nerne og fællesskabet bliver også nævnt som én af de vigtigste årsager til at deltage i organiserede fritidsaktiviteter blandt børnene.

Men venner spiller ikke kun en vigtig rolle i fritidslivet. De er også afgørende for skoletrivslen. I indskoling svarer flest børn (46 pct.), at det bedste ved skolen er at være sammen med klassekammeraterne, og mønstret går igen hos børnene på mellemtrinnet og i udskoling. På spørgsmålet "Hvad er vigtigst for, at du har det godt i skolen?" svarer flest (56 pct.), "at jeg har en god klasse, hvor ingen holdes udenfor".

Venner er vigtige af mange forskellige grunde, fortæller børnene. De er gode at dele oplevelser, grine og have det sjovt med – men de er også børns fortrolige. 74 pct. af mellemtrins- og udskolingsbørnene svarer eksempelvis, at det er "meget vigtigt" at kunne stole på sine venner for at have det godt.

Børn er glade for teknologi – men forstår også ulemperne

Digitale teknologier og sociale medier spiller en central rolle i børnelivet i dag. Computerspil er den næstmest populære aktivitet i fritidslivet, og mange børn bruger flere timer om dagen foran computerskærmen eller mobiltelefonen. Børnene er da også overvejende teknologipositive. På spørgsmålet: "Hvad er det værste ved at have en mobil, computer eller lignende?" svarer 29 pct. af børnene på mellemtrin og i udskoling, at der ikke er noget dårligt ved det.

Børn ser mange kvaliteter ved de digitale teknologier og sociale medier. Eksempelvis fremhæver 83 pct. af børnene på mellemtrin og i udskoling, at "jeg kan snakke og være sammen med mine venner", som en af de tre bedste ting ved at have en mobil eller en computer.

74 pct.

af børnene på mellemtrin og i udskoling svarer, at det er "meget vigtigt" at kunne stole på sine venner for at have det godt.

93 pct.

af børnene i indskolingen vurderer, at det er vigtigt for dem at lege.

En god ven er en, der gider at høre på dig, de vil gerne lege med dig, og du kan have det sjovt med dem."

– EBBE, 11 ÅR.

Flere bruger også skærmene og de nye medier til underholdning. 64 pct. svarer "Jeg kan have det sjovt, f.eks. se sjove videoer eller memes", mens 54 pct. svarer "Jeg kan spille spil og stige i levels".

Selvom børn har et positivt blik på digitale teknologier og sociale medier, er mange af børnene – særligt pigerne – også bevidste om ulemperne. Blandt piger i udskolingen fremhæver hver tredje (34 pct.) det eksempelvis som noget dårligt, at man "hele tiden er på".

Legen er vigtig – for de fleste og særligt de yngste

Leg er en essentiel del af børnelivet og er afgørende for børns udvikling af sociale kompetencer, fantasi og kreativitet. Og børnene anerkender da også værdien af at lege. Eksempelvis svarer 93 pct. af børnene i indskolingen og 66 pct. på mellemtrinnet, at det er "lidt" eller "meget" vigtigt for dem at lege. I udskolingen er tallet faldet til 27 pct. Her svarer flertallet (52 pct.) dog, at de i et vist omfang stadig leger. For de børn, der stopper med at lege, sker det ifølge dem selv omkring 12-årsalderen

Børn har mange forklaringer på, hvorfor legen er vigtig for dem. I indskolingen svarer flest (37 pct.), at det bedste ved at lege er, at man griner sammen. Blandt børnene på mellemtrin og i udskolingen svarer henholdsvis 83 og 74 pct., at det bedste ved at lege er at grine og have det sjovt. Men børn lægger også vægt på, at legen stimulerer fantasien og kreativiteten. F.eks. synes mellemtrinnsbørnene, at den næstvigtigste kvalitet ved legen er, at man "kan finde på egne regler eller lege sammen".

Men selvom legen fylder meget i mange børns liv, er den på nogle områder også under pres. Blandt børn, der leger, svarer mellem 10 og 17 pct., at de ikke har tid nok til at lege.

Undervisningen skal eksperimentere og kunne bruges til noget

Børn bruger en stor del af deres vågne timer i skolen, og heldigvis kan de fleste børn godt lide at gå i skole. 46 pct. af børnene har høj skoletrivsel, mens 12 pct. har lav skoletrivsel. Glæden ved at gå i skole er dog lavere blandt de ældre børn, og i udskolingen er det hele 18 pct., som ikke trives i skolen.

Knap fire ud af ti børn (38 pct.) mener, at spændende undervisning er afgørende for at have det godt i skolen. Men opfattelsen af, hvad der gør undervisningen spændende, varierer alt efter børnenes alder. På mellemtrinnet svarer flest (48 pct.), at undervisningen er spændende, "når vi eksperimenterer og afprøver nye ting". For udskolingsbørnene derimod er spændende undervisning særligt, "når jeg lærer noget, jeg kan bruge til noget". Det svarer 54 pct.

Selvom Danmark sammenlignet med andre lande har et stærkt elevdemokrati, er der ifølge børnene stadig plads til forbedring, når det kommer til at inddrage eleverne. I hvert fald svarer knap hvert tredje barn (29 pct.), at de gerne ville bestemme mere i skolen.

Fremtiden er (mest) lys

Fremtiden tilhører vores børn – og de fleste børn har da heldigvis også positive tanker om, hvad der venter dem. 57 pct. af børnene på mellemtrinnet og i udskolingen svarer, at de glæder sig, når de tænker på fremtiden, mens 25 pct. bekymrer sig.

Børn glæder sig til mange forskellige ting ved voksenlivet – men flest glæder sig til at få en uddannelse eller et arbejde. Modsat bekymrer mange – særligt de ældste piger – sig om, hvorvidt de er i stand til at leve op til de mange forventninger, der er forbundet med at blive ældre.

Læsevejledning

Publikationen tegner et billede af, hvordan børn ser det gode børneliv, og er den første af sin slags, der har spurgt børn på tværs af hele skolealderen fra 0.-10. klasse.

Publikationen er inddelt i fem kapitler. De tre første kapitler fokuserer på de primære arenaer i børnelivet: familien, fritiden og skolen. Kapitel 4 stiller skarpt på legens rolle i børnelivet, mens kapitel 5 giver et indblik i børnenes syn på fremtiden.

Publikationen har et særligt fokus på leg og legens betydning i børnelivet. Derfor er der et særskilt kapitel om legen (kapitel 4), ligesom hvert af de øvrige kapitler zoomer ind på netop legen inden for kapitlets tema.

Publikationen har yderligere to tværgående temaer, som behandles i hvert af de fem kapitler:

Børnelivets skyggeside: Hovedfokus i undersøgelsen har været at blive klogere på børns syn på det gode børneliv, men for at skabe en så nuanceret analyse som muligt har hvert kapitel et selvstændigt fokus på børnelivets skyggeside, hvor mistrivsel blandt børnene viser sig.

Corona-kontekst: Undersøgelsens formål er ikke at belyse coronaens indvirkning på børnelivet, men da det kvantitative data er indsamlet under den anden store nedlukning i december 2020 og januar 2021, er det vigtigt at have blik for et muligt corona-bias. Derfor perspektiveres løbende til andre undersøgelser, der har belyst corona-pandemiens indflydelse på børnenes hverdag i løbet af 2020 og 2021.

Publikationen kigger på børns opfattelse af det gode børneliv på tværs af tre aldersgrupper: Børn i indskoling (0.-3. klasse), mellemtrin (4.-6. klasse) og udskoling (7.-10. klasse). For at gøre det tydeligt, hvilke aldersgrupper figurerne i publikationen omhandler, bruges følgende ikoner for de tre aldersgrupper:

Publikationen begynder med en sammenfatning af de væsentligste resultater og konklusioner samt nøgletal om børnetrivslen i Danmark anno 2021. Herefter følger fem kapitler.

Kapitel 1:

DET GODE FAMILIELIV:

Børns familietrivsel, syn på et godt familieliv, de vigtigste familieværdier og familieaktiviteter.

Kapitel 2:

DET GODE FRITIDSLIV:

Børns syn på et godt fritidsliv, værdien af venskab, holdninger til digitale teknologier og deltagelsen i organiserede fritidsaktiviteter.

Kapitel 3:

DET GODE SKOLELIV:

Børns skoletrivsel, syn på et godt skoleliv, de vigtigste skoleværdier og holdninger til spændende undervisning.

Kapitel 4:

LEGENS ROLLE I BØRNELIVET:

Børns opfattelser af og holdninger til leg og legens rolle i børnelivet.

Kapitel 5:

BØRNS SYN PÅ FREMTIDEN:

Børns syn på fremtiden, og hvad de glæder sig til og bekymrer sig om.

Til sidst i publikationen findes et metodebilag, der mere detaljeret gennemgår, hvordan undersøgelsen og analyserne er blevet til.

Om undersøgelsen

‘Det gode børneliv – ifølge børnene’ giver et bredt indblik i danske børns oplevelser af og holdninger til et godt børneliv. Undersøgelsen sætter børnenes svar i centrum og stiller skarpt på børnenes egne perspektiver, holdninger og erfaringer.

Undersøgelsen fokuserer på den brede gruppe af danske børn. Den favner naturligvis også børn i udsatte positioner, men har ikke et særskilt fokus på den udsatte børnegruppe.

Undersøgelsens ambition har været at inddrage børn i *hele* skolealderen – fra 0.-10. klasse. For at tage alle de forskellige børns stemmer alvorligt er undersøgelsesdesignet tilpasset børnenes forskellige forudsætninger og abstraktionsniveauet på de respektive klassetrin. Det betyder bl.a., at spørgeskemaer og interviewspørgsmål er forskellige for henholdsvis indskolings-, mellemtrins- og udskolingsbørn.

Sådan har vi gjort

‘Det gode børneliv – ifølge børnene’ bygger på et omfattende kvantitativt og kvalitativt datamateriale. De kvantitative data består af en spørgeskemaundersøgelse med et repræsentativt udsnit af børn i 0.-10. klasse. Indsamlingen er foretaget i samarbejde med Epinion, og børnebesvarelsene er indhentet gennem forældrene i Norstats onlinepanel. På den måde har forældrene kunnet give deres samtykke og samtidig svare på indledende baggrundsspørgsmål, som også indgår i analyserne.

Der blev indsamlet 1.702 besvarelser i perioden mellem den 18. december 2020 og den 22. januar 2021. Der er taget højde for børnenes forskellige forudsætninger ved, at det elektroniske spørgeskema blev tilpasset børnenes alder, både hvad angår ordvalg, længde, kompleksitet/abstraktionsniveau og spørgeskemaets funktioner. For de mindste børn blev spørgeskemaet f.eks. læst automatisk op, og svarmulighederne var illustreret med piktogrammer.

Forud for spørgeskemaundersøgelsen blev der udarbejdet et litteraturstudie om børns leg og trivsel og gennemført seks børneinterviews for at identificere centrale temaer og tilpasse sproget i spørgsmål og svarkategorier til børnenes niveau.

De kvantitative resultater blev uddybet og nuanceret med indsigterne fra den kvalitative del af undersøgelsen. De kvalitative data består dels af 22 dybdegående børneinterviews og af et mobiletnografisk studie (herefter mobiletnografien), hvor 22 børn fra 4.-10. klasse har svaret på spørgsmål over deres mobiltelefon igennem en periode på tre uger.

Undersøgelsen er gennemført af LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen. Tænketanken Mandag Morgen har det fulde ansvar for den foreliggende tekst.

Læs mere om undersøgelsesdesign og metode på s. 94.

DE HAR BIDRAGET

Igennem hele undersøgelsens forløb har vi modtaget værdifulde inputs fra en række eksperter på børneområdet. Tak til:

Lars Geer Hammershøj,
lektor, Danmarks
Institut for
Pædagogik og
Uddannelse,
Aarhus Universitet

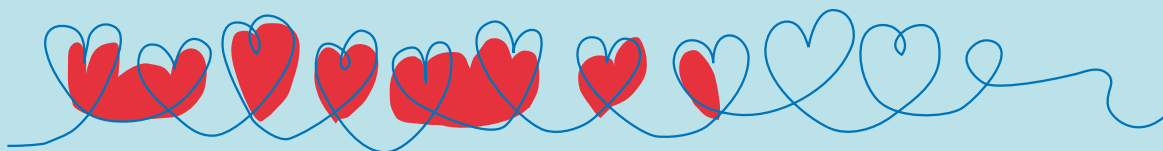
Pernille Hviid,
lektor, Institut
for Psykologi,
Københavns
Universitet

Signe Korsgaard,
projekt- og
analysechef,
Børns Vilkår

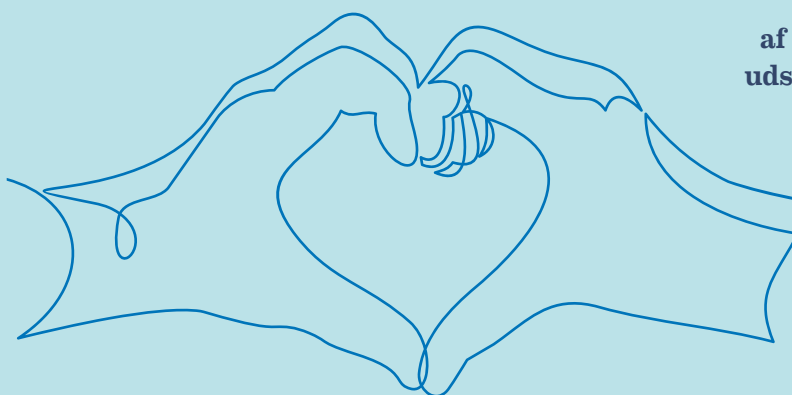
Anne Holme,
Evidence Specialist,
LEGO Fonden

Nanna Strøm Rasmussen,
analysekonsulent,
Børnerådet (nu
PPR-konsulent,
Aarhus Kommune)

De fleste danske børn har det godt ...

På en skala fra 0-10 vurderer børn på mellemtrin og i udskoling i gennemsnit, at deres liv ligger på **7,5**

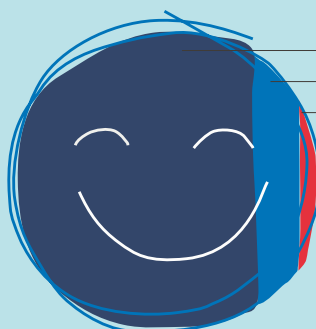
57 pct.

af børn på mellemtrinnet og i udskoling glæder sig, når de tænker på fremtiden.

84 pct.

af børn på tværs af skolealderen mener, at de har det “meget godt” med deres familier.

83 pct. af børn i indskoling vurderer, at deres liv er godt

- 83% Mit liv er godt lige nu
- 16% Mit liv er okay lige nu
- 1% Mit liv er dårligt lige nu

... men der er plads til forbedring

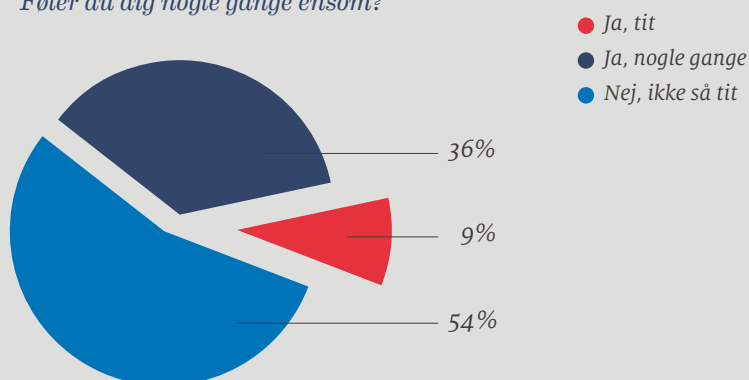
18 pct.

af børnene i udskolingen
kan ikke lide at gå i skole.

Knap hver 10. pige i udskolingen føler sig tit ensom

"Føler du dig nogle gange ensom?"

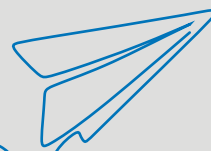
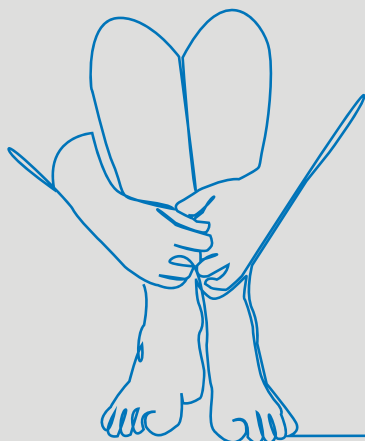

Børn, der har lav livstilfredshed ...

- ... føler sig oftere ensomme
- ... har det mindre godt med deres familier
- ... trives dårligt i skolen
- ... bekymrer sig mere om fremtiden

18 pct.

af børnene i indskolingen
mener ikke, at de har nok
tid til at lege.

*Et ud af fire børn på mellemtrinnet og i udskolingen
bekymrer sig, når de tænker på fremtiden.*

1

DET GODE FAMILIELIV

“

Jeg kan godt lide, at min familie er kærlig og altid vil være der for os, hvis vi er kede af det eller sure. Og at de altid vil hjælpe. Og at de ikke altid er sådan 'du må kun få havregrød om morgenen, og til aftensmad får du spinat'. Så det er jo rart, fordi der er jo andre familier, som slet ikke har tid til deres børn.”

- FIE, 11 ÅR

DET GODE FAMILIELIV

KORT FORTALT

Kærlighed og tryghed i familien er en hjørnesten i det gode børneliv. Børnene peger på meget af det, vi nemt tager for givet, som det vigtigste for et godt familieliv. Forældre er de vigtigste personer i børnenes liv – også blandt udskolingsbørn. Tryghed og kærlighed fra familien er ifølge børnene det vigtigste for, at de har det godt derhjemme.

Børn, der har det godt med deres familie, er generelt mere tilfredse med deres liv. Det samme gælder børn, der har forældre, der interesserer sig for deres liv.

Men familietrivelser og familie værdier er ikke ens hos alle børn. Jo ældre børnene er, jo mindre fylder familien, ligesom familietrivelser daler en smule med alderen. Det er mindre vigtigt for børnene i udskoling, at de har voksne til at hjælpe sig, og de laver færre sjove ting sammen med familien. Til gengæld er det vigtigere for udskolingsbørnene, at deres familie hører efter, hvad de fortæller.

De fleste børn har det godt derhjemme

En god familie er ofte en forudsætning for et godt børneliv – og heldigvis er de fleste børn i Danmark glade for deres familie. 84 pct. af børnene i undersøgelsen svarer, at de har det meget godt med deres familier derhjemme. Særligt indskolingsbørnene oplever høj familietrivelser¹. 87 pct. af børnene i indskoling svarer, at de har det meget godt med deres familie. I udskoling er familietrivelser en smule lavere, men stadig høj – her svarer 79 pct., at de har det meget godt med deres familie derhjemme. Se figur 1.

Børn, der har det godt med deres familier, er generelt gladere for deres liv samlet set. Blandt børn med høj familietrivelser har 30 pct. høj generel livstilfredshed, og blot 8 pct. har lav samlet livstilfredshed². Bil-

ledet er til gengæld anderledes blandt de børn, der har lav eller middel familietrivelser. Her har blot 7 pct. høj generel livstilfredshed, og hele 31 pct. har lav generel livstilfredshed. Se figur 2.

Kærlighed og tryghed i familien er det vigtigste

De vigtigste ting i livet tager vi ofte for givet. Alligevel lægger børnene i undersøgelsen vægt på flere af de grundlæggende – og nogle gange oversete – værdier og personer, når de skal pege på, hvad der er vigtigt for at have det godt.

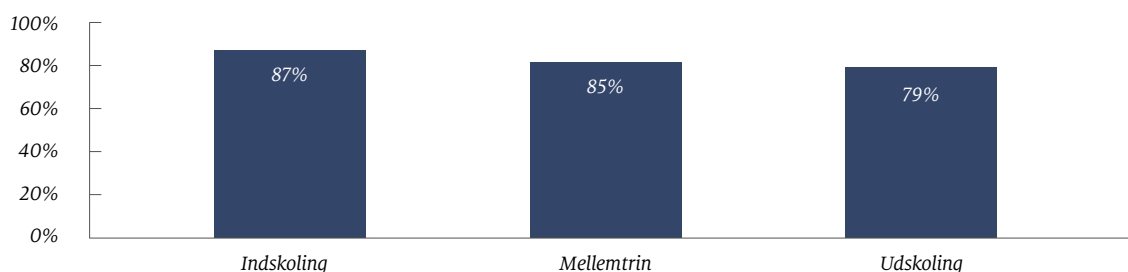
99 pct. af børnene på både mellemtrin og i udskoling mener, at deres forældre er "vigtige" eller "meget vigtige" for, at de har det godt – for børn i indskoling er det 100 pct.

¹ Familietrivelser er målt ud fra spørgsmålet "Har du det godt med din familie derhjemme?" Lav familietrivelser = "Nej, ikke så meget", middel familietrivelser = "Ja, lidt" og høj familietrivelser = "Ja, meget".

² Livstilfredshed er målt ved brug af "Cantril's ladder", som også har været benyttet af andre nationale og internationale studier af børns trivsel. Målingen består af et spørgsmål, der spørger ind til tilfredshed med livet på en skala fra 0-10. Svarene er herefter kategoriseret som henholdsvis lav (svar på 0-5), mellem (svar på 6-8) og høj (svar på 9-10) livstilfredshed i tråd med andre undersøgelser.

Høj familietrivsel – men falder en smule med alderen

“Har du det godt med din familie derhjemme?” Andel, der svarer “Ja, meget”.

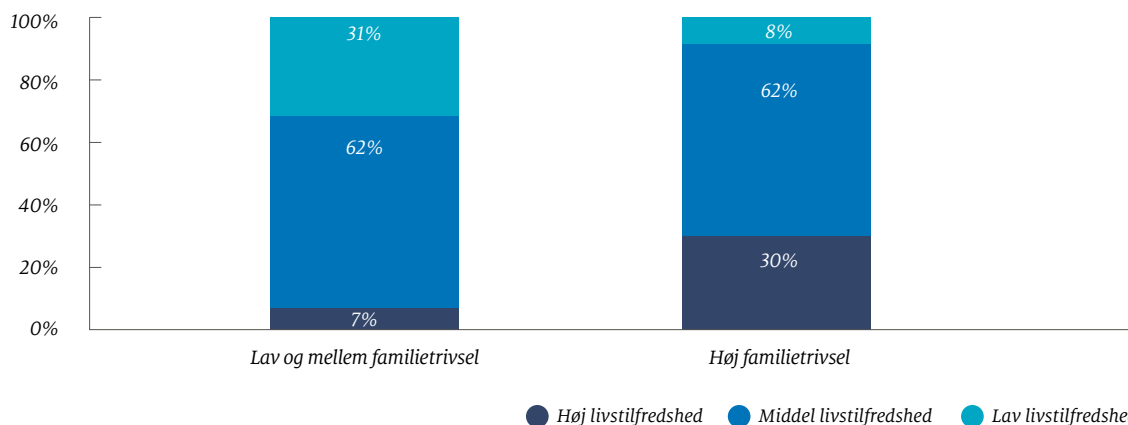
Figur 1: Familietrivsel på tværs af aldersgrupper.

Note: n=1.702. Besvaret af alle børn. Øvrige svarkategorier var “Ja, lidt”, “Nej, ikke så meget” og “Ved ikke”. “Ved ikke”=1-2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Livstilfredshed og familietrivsel går hånd i hånd

“Angiv tilfredshed på en skala fra 0 til 10, hvor 10 betyder ‘Det bedst mulige liv’ og 0 betyder ‘Det værst mulige liv’.”

Figur 2: Livstilfredshed på tværs af familietrivsel.

Note: n=1.013. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNENE – OM FAMILIEN, DER ALTID ER DER

“Min familie er selvfølgelig vigtig for mig. De er min støtte herhjemme, og jeg har dem altid med mig. De er dog ikke altid i mine tanker, da jeg ved, de er der.”

– IDA, 14 ÅR

“De hjælper mig, når jeg ikke rigtig ved, hvad jeg skal. Hvis jeg f.eks. keder mig, så hjælper de mig med at finde på, hvad jeg skal lave. Og også hvis der er noget i skolen, jeg ikke kan finde ud af, så hjælper de mig med det.”

– KAREN, 9 ÅR

Og selvom mange børn orienterer sig mod at være sammen med vennerne, så er det forældrene, der indtager førstepladsen over de personer, der er vigtigst for at have det godt. Søskende og bedsteforældre vurderes også som vigtige – dog lidt mindre vigtige end venner og forældre. Se figur 3.

Når børnene bliver spurgt i interviews og mobilitetnografi, hvad en god familie er, bruger flere af dem vendinger som, at forældrene “altid er der for én”, eller at forældrene “vil gøre alt for, at man har det godt”. For børnene betyder det meget, at forældrene er gode at snakke med, og at de er der, når børnene har brug for hjælp. For børn er forældrenes kærlighed tæt forbundet med følelsen af tryghed.

I spørgeskemaundersøgelsen peger et flertal af børnene på, at det vigtigste for at have det godt med familien er at blive elsket. Blandt børn på mellemtrinnet og i udskolingen er det henholdsvis 72 og 78 pct., der

fremhæver kærlighed fra familien som den vigtigste familieværdi. Se figur 4.

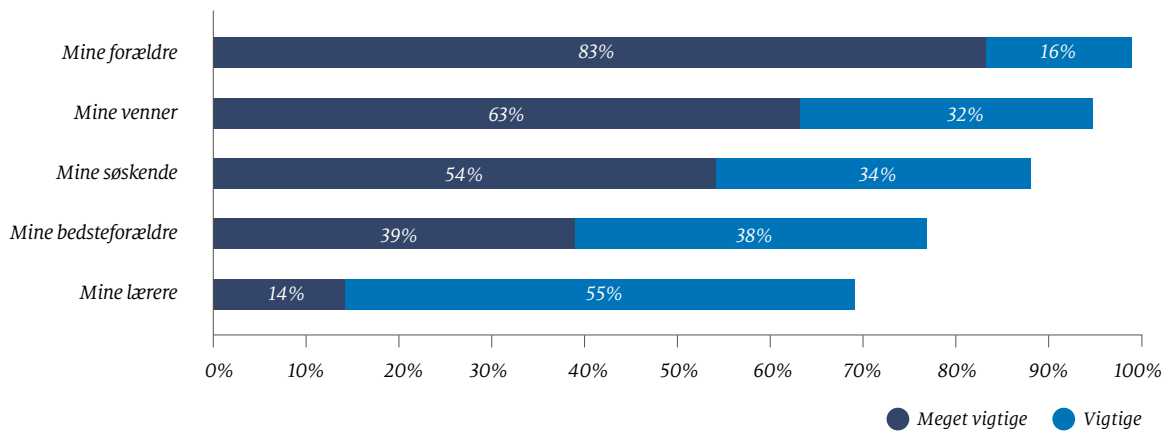
Børnene i indskolingsalderen formulerer sig typisk mere enkelt, når de skal fortælle, hvad der gør en familie god. Det handler f.eks. om, at man kan blive trøstet, hvis man har slået sig, eller at man på andre måder kan få støtte, hvis man f.eks. keder sig. Udsagnene indikerer dog – ligesom for de ældre børn – et ønske om, at forældrene altid er der for én, og at de yder støtte og omsorg. Mads på 8 år beskriver det sådan:

“Min mor og far er gode til at sige godmorgen og til at tage imod mig. Og de er gode til at trøste, hvis man har slået sig.”

Det bakkes op af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor flest indskolingsbørn (35 pct.) svarer, at det vigtigste for at have det godt derhjemme er at have det trygt og rart. Se figur 5.

Mor og far er de vigtigste i verden

“Hvor vigtige er de her personer for, at du har det godt?”

Figur 3: Vigtigheden af forskellige personer i børnenes liv.

Note: n=844-1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Børn uden søskende og bedsteforældre blev ikke spurgt til vigtigheden heraf. Øvrige svar kategorier var “Ikke så vigtige”, “Slet ikke vigtige” og “Ved ikke”. “Ved ikke”=1-2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNENE – OM HVAD DER GØR EN FAMILIE GOD

“At man kan snakke godt sammen om alting.”

– ANNE, 12 ÅR

“Jeg synes, at det, der gør en familie god, er, at der er et godt sammenhold, som i, at man er gode mod hinanden.”

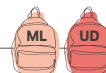
– THEA, 13 ÅR

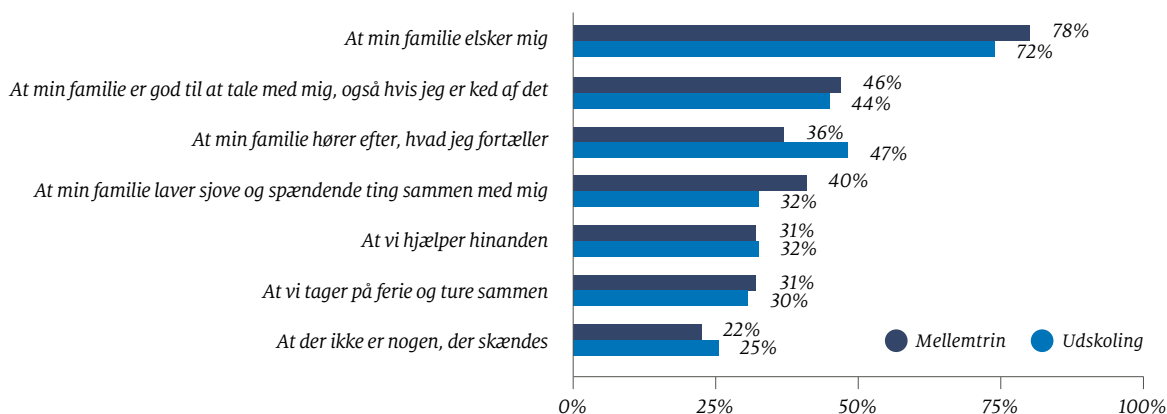
“At de er kærlige og altid vil være der for os, hvis vi er ked af det eller sure. Og at de altid vil hjælpe.”

– FIE, 11 ÅR

Kærlighed er den vigtigste familieværdi

“Hvad er især vigtigt for, at du har det godt med din familie derhjemme? Du må højst sætte tre kryds.”

Figur 4: De vigtigste ting for at have det godt med sin familie.

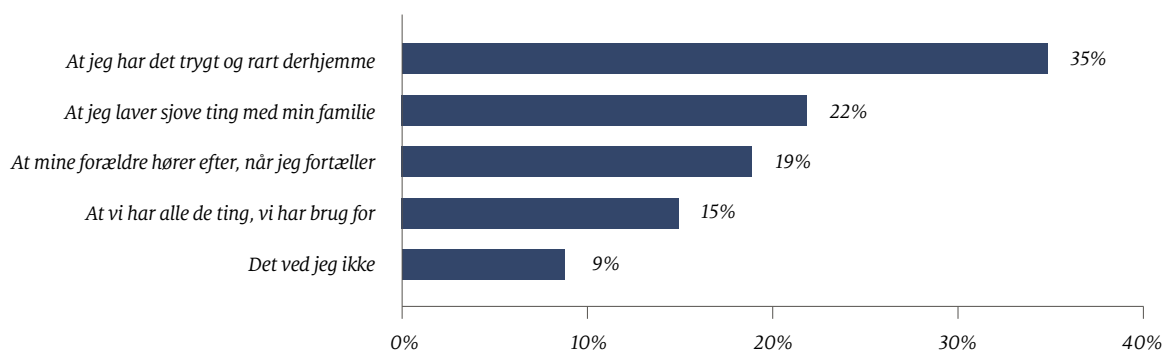
Note: n=1.029. Besvaret af melletrin- og udskolingsbørn. Forskelle på tværs af alder er signifikante for svarkategorierne: “At min familie elsker mig”, “At min familie hører efter, hvad jeg fortæller”, og “At min familie laver sjove og spændende ting sammen med mig”. “Andet”=2 pct. “Ved ikke”=0-1 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Indskolingsbørn: Tryghed er vigtigst

“Når du er derhjemme, hvad er så allervigtigst, for du har det godt? (Vælg én).”

Figur 5: De vigtigste ting for at have det godt derhjemme.

Note: n=673. Besvaret af indskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

“

Det, der gør min familie rigtig god, er, at vi altid har det rigtig sjovt sammen, og vi altid er der for hinanden.”

- CECILIE, 13 ÅR

DET SIGER BØRNENE – OM VIGTIGHEDEN AF TID SAMMEN MED FAMILIEN

“Far bruger jo det meste tid på arbejdet. Og at sove. Ikke fordi jeg siger, han er træt hele tiden, men han bruger jo egentlig tiden på at arbejde. Så kommer han lige hjem i fire timer, og så skal vi sove. Det ville være lidt rart, hvis vi kunne lave lidt mere sammen og gå ud at lege lidt mere sammen, tegne noget mere, lave mere LEGO og, ja, bare hygge.”

– MARIA, 11 ÅR

“Jeg kan rigtig godt lide, at vi er samlet. Det er lidt lige meget, hvad vi laver. F.eks. at gå ud at spise, spille et spil, sidde i gården og spise, eller bare sidde samme og hygge sig og tale lidt om dagen.”

– VIOLA, 11 ÅR

Nærvær, interesse og tid sammen styrker familietrivslen

Børn har det bedre med deres familie, jo mere tid og nærvær de har med deres forældre. Der er en klar kobling mellem børnenes svar på, hvor glade de er for deres familie, og forældrenes svar på, hvor ofte de bruger tid på at snakke, lege eller lave aktiviteter med deres børn. Blandt børn, hvis forældre angiver, at de leger eller laver aktiviteter med deres børn “hver dag” eller “flere gange om ugen”³, har 86 pct. høj familietrivsel. Hos børn, hvis forældre angiver, at de leger eller laver aktiviteter sjældnere, er det 71 pct., der har høj familietrivsel.

I både interviewene og mobiletnografien er det tydeligt, at forældrenes interesse og investering i familielivet er afgørende for, at børnene trives derhjemme. Børnene fortæller, at det ikke er så vigtigt, *hvad* man laver, men det afgørende er, at man er *sammen*. Flere børn ønsker at bruge mere tid sammen med deres familie, og nogle nævner også, at deres forældre arbejder for meget. Tiden sammen behøver ikke være dyr eller kræve en masse planlægning – det handler mere om nærværet og hyggen. For når man har tid sammen, så får man også nogle bedre snakke, som 10-årige Frederik forklarer:

“Vi har sovet meget i shelter, og jeg synes, det er virkelig hyggeligt. Vi er sådan nogle, der godt kan lide at være udenfor. Det er fedt, fordi man ikke bare kan tænde for en skærm og sidde og spille, eller tænde for noget YouTube, men faktisk er lidt mere sammen. Man får talt mere sammen, og man er bare meget sammen.”

Men det er ikke kun tid, der er afgørende for børnenes familietrivsel. Det er også vigtigt, at familien har en oprigtig interesse for børnenes liv. 60 pct. af børnene på mellemtrin og i udskoling svarer, at deres forældre interesserer sig for deres liv, og at “det er rart”, mens hver tredje (32 pct.) svarer, at deres forældre interesserer sig “for meget nogle gange”. Yderligere 5 pct. svarer, at deres forældre ikke interesserer sig så meget, men at det passer dem fint.

Hvad er det vigtigste i en god familie?

Børnerådet spurgte i 2012 deres børne- og ungepanel bestående af 6. klassebørn, hvilke af 10 ting der er vigtigst i en god familie. (Børnene måtte max sætte tre kryds).

1. At mor og far ikke skændes:	52 pct.
2. At man tager på ferie og ture sammen:	46 pct.
3. At mor, far og søskende bor sammen:	45 pct.
4. At man kan stole på hinanden:	41 pct.
5. At man respekterer og forstår hinanden:	38 pct.
6. At man kan være sig selv:	33 pct.
7. At man taler sammen hver dag:	29 pct.
8. At der er en god økonomi:	26 pct.
9. At man alle sammen er med til at bestemme:	20 pct.
10. At forældre ikke skælder ud:	13 pct.

Børnerådet (2012). ‘Det gode børneliv’.

³ Forældrene blev spurgt om: “Hvor ofte bruger du tid på at lege med dit barn?” og “Hvor ofte bruger du tid på at lave aktiviteter med dit barn?” Her er de to variable lagt sammen, sådan at forældre, der har svaret “hver dag” eller “flere gange om ugen” til enten spørgsmålet om leg eller om aktiviteter, er grupperet sammen.

DET SIGER BØRNEENE – OM FORÆLDRENES INTERESSE FOR DERES LIV

“Altså, det eneste jeg 'går op i', hvis man kan kalde det det, er K-pop (koreansk popmusik), og altså, min mor er rimelig ligeglad, hvor min far derimod er lidt mere 'in to it.'”

– ANNE, 11 ÅR

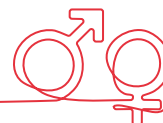
“Som forældre er det vigtigt at forstå ens børn, når de spørger ind til, hvad de laver i hverdagen. Det er også for at komme tættere på ens børn og vide meget om dem, så de ikke bare er helt væk fra hinanden uden at have noget at snakke om. De skal interessere sig for, hvad deres børn gør.”

– NIKOLAJ, 15 ÅR

Det kan tydeligt ses på børnenes trivsel, når de oplever, at deres forældre interesserer sig for deres liv. Blandt de børn, som er glade for, at deres forældre viser interesse, er det knap hver tredje (29 pct.), der har høj livstilfredshed, mens blot 8 pct. har lav livstilfredshed. Blandt de børn, der oplever, at forældrene ikke interesserer sig for deres liv, er det blot hver tiende (10 pct.), der har høj livstilfredshed, mens hele 36 pct. har lav livstilfredshed. Se figur 6.

Spørger man børnene, kan forældrene vise interesse på forskellige måder. Flere børn nævner, at det er rart, når forældrene spørger ind til, hvordan de har det, eller hvis de er med til deres fritidsinteresser og hobbyer (f.eks. gymnastik, fodbold osv.). Flere nævner også, at de godt kan lide, når deres forældre prøver at sætte sig ind i de interesser og universer, som børnene går op i, men som de voksne ikke umiddelbart forstår. Det kan f.eks. være computerspil.

Men forældrenes involvering i børnelivet kan også kamme over. Særligt de ældste børn nævner,

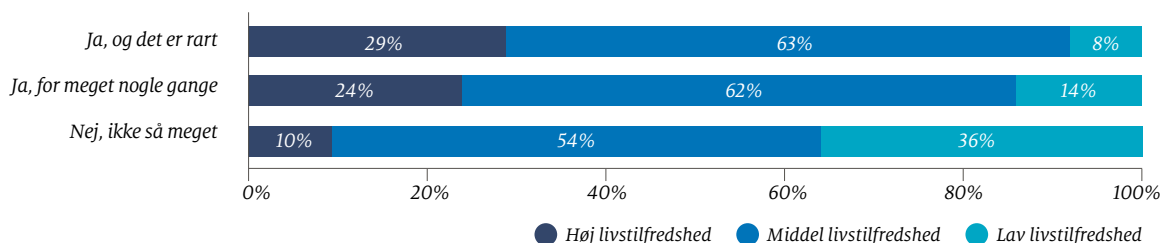
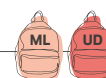

Gode snakke, sjov og spas: Drenge og piger ser lidt forskelligt på familien

Idéen om, hvad den gode familie er, adskiller sig på nogle punkter for drenge og piger. For pigerne på mellemtrinnet og i udskolingen er det vigtigt, at deres familier er gode til at tale med dem, også hvis de er kede af det. Det svarer 49 pct. af pigerne, mod 41 pct. af drengene. Drengene derimod forbinder i højere grad den gode familie med at lave sjove og spændende ting sammen. Det fremhæver 39 pct. af drengene som en vigtig familieværdi mod 33 pct. af pigerne.

Forældre skal interessere sig for deres børns liv

“Interesserer dine forældre sig for dit liv?”

Figur 6: Livstilfredshed på tværs af forældreinteresse.

Note: n=1.003. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Svar kategorien “Nej, ikke så meget” består af de to svar kategorier “Nej, ikke så meget, og det passer mig fint” og “Nej, ikke så meget, men jeg ville gerne have, at de interesserede sig mere”, der er slået sammen pga. lavt n og lignende fordeling på livstilfredshedsvariablen.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

DET SIGER TEENAGERNE – OM DET ÆNDREDE FORHOLD TIL FAMILIEN

“Mit forhold til min familie har ændret sig, jeg gider ikke så meget være sammen med dem, er også mere oppe på værelset.”

– CECILIE, 13 ÅR

“Ja, helt sikkert (forholdet til familien ændrer sig, red.). Mest fordi jeg er den yngste, så de andre blev ældre og ville lige pludselig ikke være sammen med mig mere, og så blev jeg også selv ældre og fandt andre interesser end at være lige så meget sammen med familien.”

– RIKKE, 14 ÅR

at forældrene nogle gange overskrider grænsen og ender med at være irriterende og påtrængende. Det kan f.eks. være irriterende, når man skal gengive, hvad man selv ser som ligegyldigheder, fortæller 14-årige Salina:

“De kan finde på at spørge for meget ift. skole. F.eks. i dag, da jeg skulle have fri fra skole, da spurgte min mor hele tiden, om hun skulle skrive en seddel, eller hvad hun skulle gøre. Og jeg var bare sådan ‘jeg skal nok sige det til Ole’. Det kan godt gøre en sådan lidt stresset, at de spørger så meget, så svarer jeg bare sådan surt eller kort. Det er lidt sådan, at det har man jo allerede svaret på. De glemmer det, og så siger de, at de skal jo holde styr på tre, og det er svært.”

Store børn får et nyt syn på familien

Når børnene rammer teenageårene, ændrer synet på det gode familieliv sig. Selvom forældrene stadig er kernepersoner i børnenes liv, bliver det f.eks. mindre vigtigt, “at der er voksne, der hjælper mig med mine problemer”. Hvor 44 pct. af børnene på mellemtrinnet vurderer det som meget vigtigt, er det tilsvarende 37

pct. af udskolingsbørnene, der mener, at det er meget vigtigt.

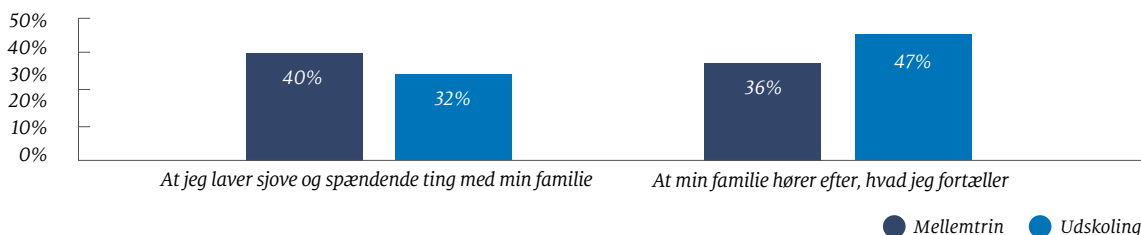
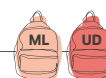
Undersøgelsen viser også, at det med alderen bliver mindre vigtigt for børnene “at lave sjove og spændende ting med sin familie”. Til gengæld bliver det vigtigere med god kommunikation. Blandt børnene på mellemtrinnet mener ca. hver tredje (36 pct.), at det er vigtigt for familietrivslen, at familien hører efter, hvad de fortæller – blandt børn i udskoling er det næsten halvdelen af børnene (47 pct.), der mener, at det er noget af det vigtigste. Se figur 7.

De ældste børn beskriver bl.a., hvordan de på en måde er vokset lidt fra deres forældre. De snakker mindre med forældrene og mere med deres venner. Det kan også være svært, fordi de udvikler andre meninger og holdninger end forældrene. Og så nævner flere teenagere, at deres forældre ikke altid er gode nok til at indrømme, når de tager fejl – bl.a. Julie på 13 år:

“De plejer ikke som sådan at lytte altid, især hvis de ved, de har begået en fejl. Altså, hvis de ved, at de har gjort noget forkert, så lytter de ikke, hvis jeg forklarer dem, at det er forkert, eller det har gjort mig ked af det.”

Forskellige familie værdier på mellemtrin og i udskoling

“Hvad er især vigtigt for, at du har det godt med din familie derhjemme? Du kan højst sætte tre kryds.”

Figur 7: Forskelle mellem, hvad børn i henholdsvis mellemtrin og udskoling vurderer er vigtigst for at have det godt med sin familie.

Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Ud over ovenstående viste svarmuligheder var der syv andre muligheder inkl. “Andet” og “Ved ikke”.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNE – OM MEDBESTEMMELSE DERHJEMME

“Jeg synes godt, man kunne lave en dag, der hed børnenes dag, hvor børnene bestemmer, hvad man skal have til aftensmad. [...] Altså, måske om mandagen, fordi man skal starte ugen godt, og man skal slutte ugen godt. Fredag er jo sådan en god dag, hvor man spiser slik. Så mandag kan være børnenes dag, hvor man også starter ugen godt.”

– OTTO, 7 ÅR

“Ja, altså fra 1 til 100, så hører de nok 50 pct. efter, og 50 pct. hører de ikke efter.”

– SIMON, 7 ÅR

Forældre og børn bruger også mindre tid sammen, når børnene bliver ældre. Jo ældre børnene bliver, jo sjældnere angiver forældrene, at de hjælper med lektier, snakker, leger eller laver aktiviteter med deres børn. Blandt forældre til børn i 0.-1. klasse angiver 31 pct. eksempelvis, at de laver aktiviteter med deres barn hver dag, mens det blandt forældre til børn i 7.-10. klasse er 15 pct.

Enkelte børn giver også udtryk for, at forholdet til deres forældre har ændret sig, fordi de ikke længere deler de samme interesser. Det kan give gnidninger, når forældrene f.eks. ikke forstår, hvorfor man som ung prioriterer, som man gør. Enkelte fortæller, at de ikke har det så sjovt med deres forældre mere og derfor ikke har nær så meget lyst til at være sammen. Som 14-årig Rasmus forklarer det:

“Altså, efter jeg er blevet ældre, så synes jeg ikke, det er så sjovt mere, og nu vil jeg godt være sammen med vennerne. Jeg er begyndt at lave færre ting sammen med mine forældre.”

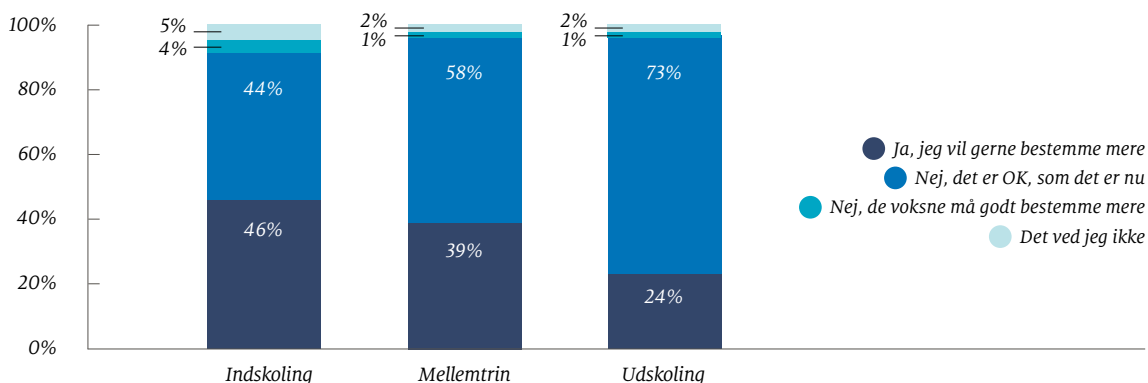
Mere medbestemmelse derhjemme?

I Danmark bryster vi os af, at børn har en høj grad af medbestemmelse og indflydelse på deres eget liv og omgivelserne omkring dem. Men spørgsmålet er, hvordan børn selv opfatter deres medbestemmelse derhjemme.

Undersøgelsen peger på, at en betragtelig gruppe børn efterspørger mere medbestemmelse. Det er umiddelbart udskolingsbørnene, der er mest tilfredse med, hvor meget de bestemmer derhjemme. Her synes 73 pct., at det er OK, som det er derhjemme, når det kommer til at bestemme. Til gengæld ønsker børnene

Knap hvert andet indskolingsbarn vil gerne bestemme mere derhjemme

“Vil du gerne være mere med til at bestemme derhjemme?”

Figur 8: Ønske om medbestemmelse i hjemmet på tværs af aldersgrupper.

Note: n=1.702. Besvaret af alle børn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

“Jeg synes godt, man kunne lave en dag, der hed børnenes dag, hvor børnene bestemmer, hvad man skal have til aftensmad. [...] Altså, måske om mandagen, fordi man skal starte ugen godt, og man skal slutte ugen godt. Fredag er jo sådan en god dag, hvor man spiser slik. Så mandag kan være børnenes dag, hvor man også starter ugen godt.”

- OTTO, 7 ÅR

“– og så burde forældre ALTID lytte til deres børn. Uanset hvor dumt det er eller ej. Der kan ligge meget bag de ting, børn og unge siger, hvis de bare lytter i stedet for at høre, så det går ind ad det ene øre og ud af det andet.”

- CLARA 14 ÅR

i indskolingen og på mellemtrinnet at bestemme mere. Knap halvdelen (46 pct.) af børnene i indskolingen og 39 pct. af børnene på mellemtrinnet svarer, at de gerne vil bestemme mere derhjemme. Blandt både indskolings-, mellemtrins- og udskolingsbørn er der ganske få (1-4 pct.), der svarer, at de voksne gerne må bestemme endnu mere. Se figur 8.

Hvad det helt præcist er, børnene gerne vil være med til at bestemme mere over, varierer alt efter deres alder. For de yngste børn er ønsket om medindflydelse meget konkret, hverdagsnært og uden skelen til begrænsninger. De vil f.eks. gerne være med til at bestemme, hvor meget slik de må få, hvad de skal spise, hvor længe de må være oppe, eller at de havde flere penge, som de selv måtte bestemme over. Her er der ikke for alvor refleksion over konsekvenserne ved at få lov til at bestemme mere.

De ældre børn – særligt teenagerne – fortæller mere nuanceret om medbestemmelsen. De ønsker på den ene side at bestemme, fordi “man ikke er et barn længere”, men de forstår på den anden side også, at der er andre vigtige hensyn: De vil gerne spille computer længere, men forstår, det er vigtigt at komme i seng og være oplagt i skolen. De vil gerne have flere lommepenge, men ved også, at deres forældre ikke har et pengetræ stående i haven.

De beslutninger, de ældste børn gerne vil have indflydelse på, varierer også mere: fra de hverdagsagtige ting som, hvad der skal på bordet til aftensmad, til større og mere komplekse beslutninger om, hvad man må gå til i fritiden, eller hvordan boligforholdene skal være i skilsmissefamilien.

Familieliv i en coronatid

Familien og hjemmet fik en ny rolle under corona. Hjemmet blev en skole og en arbejdsplads, og med fritidsaktiviteterne sat på pause for en stund blev hjemmet i endnu højere grad børnenes primære arena.

En undersøgelse af Moos-Bjerre for Red Barnet Ungdom viser, at forældrene fik en ny rolle som lektiehjælpere under corona. Ca. 90 pct. af børn i 0.-10.klasse, som fik hjælp til skolearbejde, svarede, at de fik hjælp af deres forældre. Ca. 60 pct. svarede, at de fik hjælp af deres lærere.

For mange familier blev fællesskabet styrket under corona. Nedlukningen gav ro og mere samvær. Men det intensiverede samvær havde også negative konsekvenser, særligt i de sårbare familier. Eksempelvis blev forholdet mellem barn og forældre for første gang i flere år det hyppigste samtaleemne på BørneTelefonen hos Børns Vilkår. Og så viste en undersøgelse fra Mødrehjælpen, at volden i udsatte hjem eskalerede.

Kilder: Moos-Bjerre for Red Barnet Ungdom (2021). 'Skolegang og trivsel blandt skolebørn i en coronatid'. Børns Vilkår (2021). 'Samtaler om corona på BørneTelefonen 2020'. Mødrehjælpen (2021). 'Voldsudsatte børn under Coronakrisen'.

Lav familietrivsel har store negative konsekvenser

Når børn trives dårligt i familien, har det store negative konsekvenser for børnelivet. Det viser sig på tværs af en række trivselsindikatorer.

Børn med lav familietrivsel⁴ ...

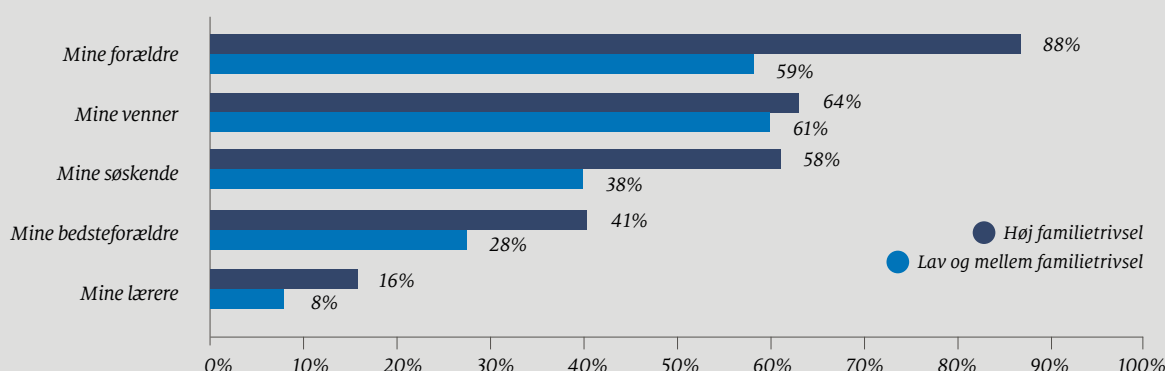
- *har lavere generel trivsel:* Hele 31 pct. har lav livstilfredshed, mens det blandt børn med høj familietrivsel blot er 8 pct.
- *er mere ensomme:* 11 pct. føler sig tit ensomme, mens det blandt børn med høj familietrivsel er 3 pct.
- *ser mørkere på fremtiden:* 32 pct. bekymrer sig, når de tænker på fremtiden, mod 24 pct. med høj familietrivsel.

- *fremhæver i højere grad familiefred som vigtigt:* 34 pct. svarer, at noget af det vigtigste for at have det godt derhjemme er, at der ikke er nogen, der skændes, mod 21 pct. af børnene med høj familietrivsel.

Børn, der trives mindre godt med familien, vurderer også deres familiemedlemmer – forældre, søskende og bedsteforældre – som mindre vigtige for, at de har det godt. Eksempelvis svarer blot 59 pct. af børn med lav eller middel familietrivsel, at forældrene er vigtige for at have det godt, mod 88 pct. af børnene med høj familietrivsel. Se figur 9.

Færre vigtige relationer blandt børn med lavere familietrivsel

“Hvor vigtige er de her personer for, at du har det godt?” Andel, der svarer “Meget vigtige”.

Figur 9: Vigtigheden af forskellige personer i børnenes liv fordelt på familietrivsel.

Note: n=840-1.023. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Børn uden søskende og bedsteforældre blev ikke spurgt til vigtigheden heraf. Øvrige svar kategorier var “Vigtige”, “Ikke så vigtige”, “Slet ikke vigtige” og “Ved ikke”. “Ved ikke”=1-2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

⁴ Lav familietrivsel er her både børn, der svarer, at de har det “lidt godt”, og at de “ikke har det godt” derhjemme. De sammenlignes her med børn, der svarer, at de har det “meget godt” med familien derhjemme. Børn, der har svaret “Ved ikke” (1-2 pct.) på spørgsmålet om, hvordan de har det med deres familie, er udeladt.

“

Jeg kender en [...] ikke på en ond mening, men han har ikke nogen far, og hans mor har fem børn, som hun skal tage sig af. Hun har ikke særligt mange penge, og de deles om computer og værelser [...] og hans mor har ikke særligt meget tid, fordi hun skal tage nattevagter hele tiden.”

- LASSE, 12 ÅR

Legens rolle i familielivet

Børn leger primært med deres venner – men en del børn kan også godt lide at lege og pjatte med familien. Hvert tredje barn i undersøgelsen (29 pct.) svarer, at de tit laver sjove ting med deres familie. Og spørger man forældrene, hvor ofte de bruger tid på at lege med deres børn, svarer en ud af fem (21 pct.), at de leger med deres børn hver dag.

De aktiviteter, børnene laver med deres forældre, er f.eks. at spille brætspil, bygge LEGO, se TV, være på legeplads, tegne eller lege gemmeleg. Nogle børn beskriver det mere som, at "man er bare sammen", eller "man hygger", og selvom aktiviteterne i familien min-

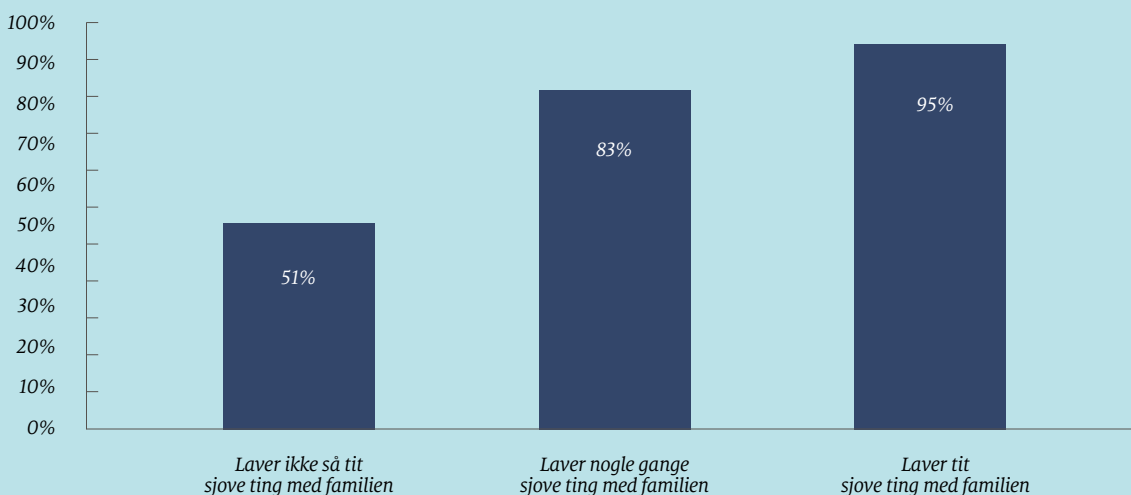
der om leg, så italesættes de ikke nødvendigvis sådan, når forældrene er involverede. Nogle børn – særligt de yngste – nævner også, at de gerne ville lege mere med deres forældre.

Et sjovt familieliv bidrager til et godt børneliv

Undersøgelsen viser, at de børn, der har det sjovt med familien, også trives bedre på en række andre områder. De oplever f.eks. højere familietrivsel og højere generel livstilfredshed. Børn, der tit laver sjove ting med familien, føler sig også mindre ensomme og glæder sig i højere grad, når de tænker på fremtiden.

At have det godt og sjovt med sin familie går hånd i hånd

"Har du det godt med din familie derhjemme?" Andel, der svarer "Ja, meget".

Figur 10: Høj familietrivsel fordelt på hyppigheden af sjov med familien.

Note: n=1.691. Besvaret af alle børn. Øvrige svar kategorier var "Ja, lidt", "Nej, ikke så meget" og "Ved ikke". "Ved ikke"=0-4 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNENE – OM LEG MED FAMILIEN

“Leg kan gøre, at man er lidt tættere på hinanden, for i hverdagen ser man ikke så meget til hinanden, fordi man jo er i skole eller på arbejde eller til noget. Så i weekenden er vi mere sammen.”

– SARA, 14 ÅR

“De voksne kan også nogle gange være barnlige. Mest vores far. Han er nærmest lidt, som om han er en af børnene nogle gange. Men altså det er meget sjovt.”

– LEA, 15 ÅR

“De har ikke tid til at lege. De skal lave mad, og de skal arbejde og en hel masse ting.”

– VIGGO, 8 ÅR

Blandt de børn, der svarer, at de ikke så tit laver sjove ting med deres familie, siger halvdelen (53 pct.), at de har det meget godt med deres familie. Blandt børnene, der svarer, at de tit laver sjove ting med deres familier, er det derimod 95 pct., der har det meget godt med deres familie. Se figur 10.

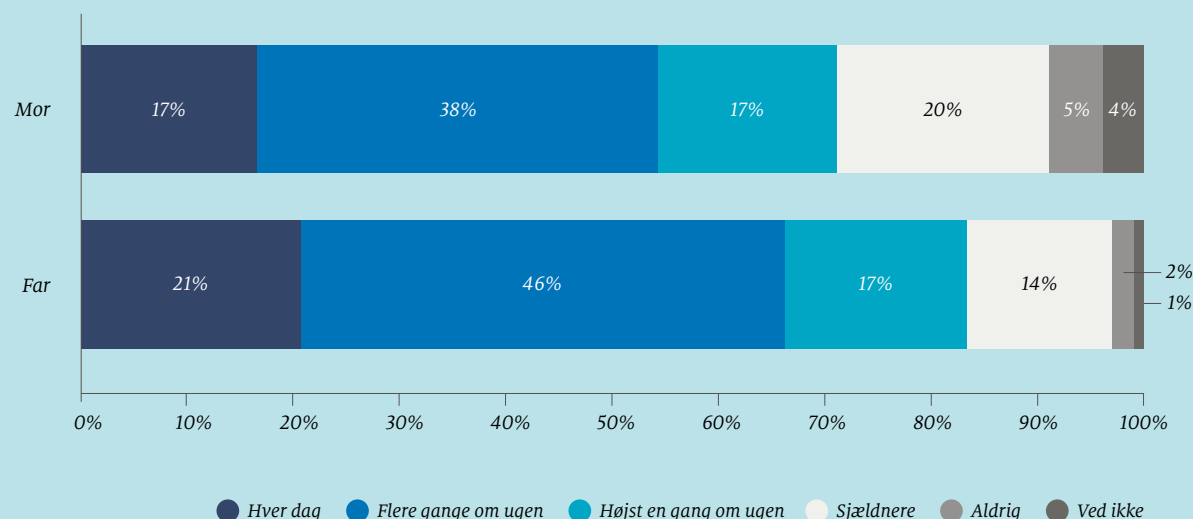
Resultaterne peger også på, at det at have det sjovt sammen med sin familie hænger sammen med, hvor vigtig børnene synes leg er. De børn, der tit laver sjove ting med deres familie, sætter i højere grad pris på at lege generelt. Det er især tydeligt hos indskolingsbørnene. Blandt indskolingsbørnene, der tit laver sjove

ting med familien, svarer 80 pct., at det er meget vigtigt for dem at lege – blandt børn, der “nogle gange” eller “ikke så tit” laver sjove ting med familien, er det tilsvarende 62 og 41 pct.

Spørger man forældrene, hvor ofte de leger med deres børn, træder en tydelig forskel mellem mødre og fædre frem. To ud af tre fædre (67 pct.) leger hver dag eller flere gange om ugen med deres barn, mens det tilsvarende blandt mødrene er lidt over halvdelen (55 pct.). Se figur 11.

Far leger oftere end mor

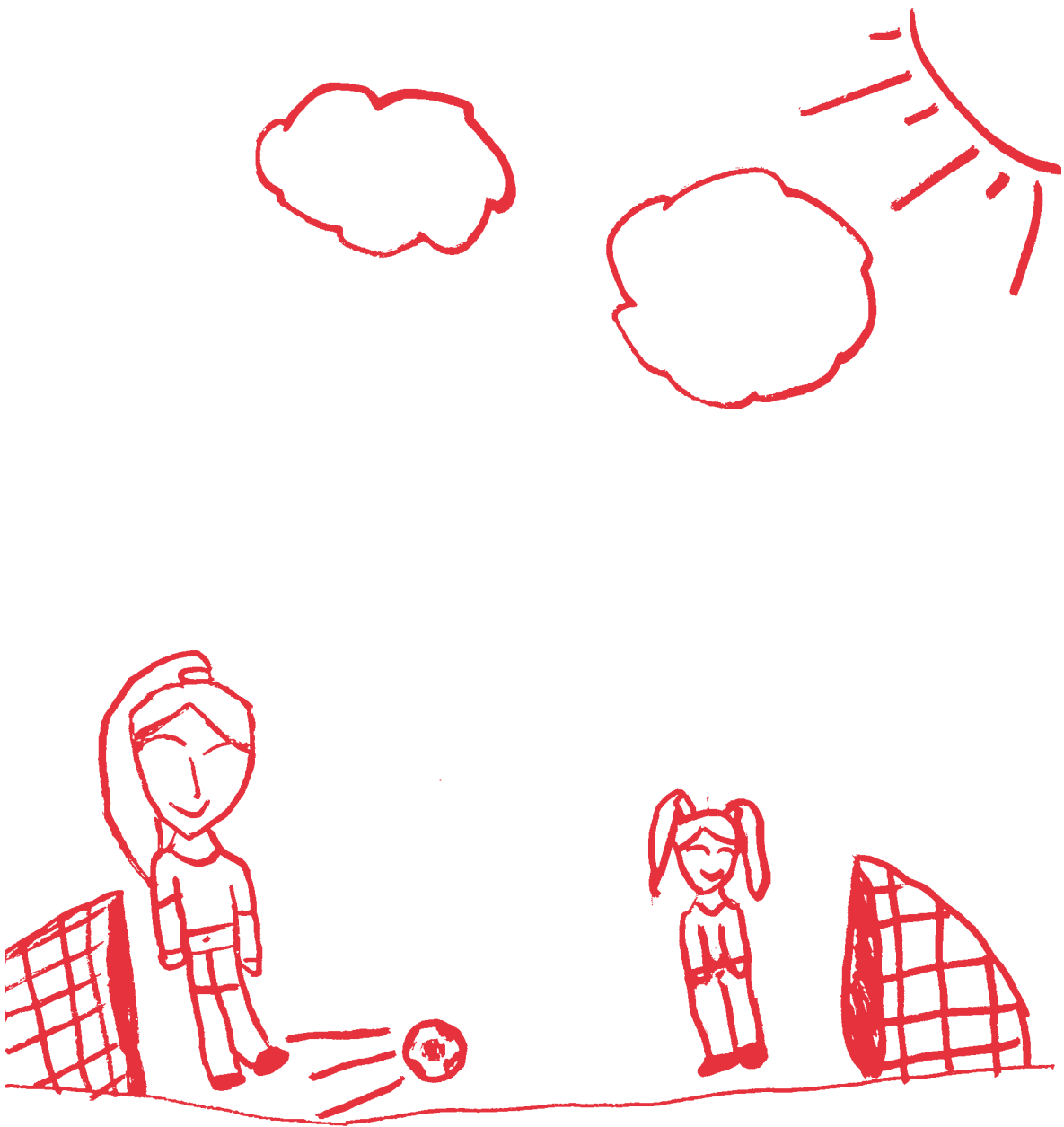
“Bruger du tid på at lege med dit barn?”

Figur 11: Hyppighed af leg med ens barn for henholdsvis mødre og fædre.

Note: n=1.702. Besvaret af forældrene til alle børn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

2

DET GODE FRITIDSLIV

“

Hvis man er lidt træt af skolen eller har mange lektier, så er det rart at komme til gymnastik og se nogle venner og holde en pause. Der er rart at komme ud. Man skubber lidt tankerne til side.”

- HELENE, 14 ÅR

DET GODE FRITIDSLIV

KORT FORTALT

Et sjovt fritidsliv er en vigtig byggesten i et godt børneliv. Børns fritidsliv foregår både i organiserede og uorganiserede rammer og udspiller sig i dag både analogt og (i stigende grad) digitalt – og nogle gange på måder, hvor det digitale og analoge smelter sammen. Børn er generelt positive over for teknologi, men de forstår også ulemperne ved digitale teknologier og sociale medier.

Undersøgelsen viser, at et godt fritidsliv for børnene mest af alt handler om venner og fællesskaber. Samværet med vennerne gennemsyrrer bl.a. børnenes svar på, hvad der er det bedste ved at gå til organiserede fritidsaktiviteter, og hvad der er det bedste ved digitale teknologier.

Venner og fællesskaber er kernen i et godt fritidsliv

Spørger man børnene, er det en vigtig del af børnelivet, at man har det sjovt i fritiden. 84 pct. af børnene i indskolingen svarer eksempelvis, at det er det "aller-vigtigste" eller "vigtigt" at lave sjove ting i fritiden for at have det godt. Se figur 12. På samme måde mener mere end tre ud af fire børn (78 pct.) på mellemtrinnet og i udskolingen, at det er vigtigt at have en interesse at gå op i, for at livet er godt. Se figur 13.

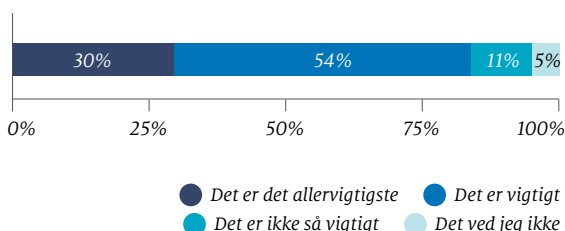
Når man spørger børnene, hvad de godt kan lide at

lave i deres fritid, er det især samvær med vennerne, sport og den digitale verden, særligt computerspil, der præger billedet. Se figur 14.

Når børnene fortæller, hvad der er sjovt at lave i fritiden, er den store fællesnævner for mange af deres svar, at det foregår sammen med vennerne. Eksempelvis svarer mange børn, at de godt kan lide at dyrke sport sammen med deres venner, mens mange – særligt drenge – svarer, at de godt kan lide at spille computer, og også her fremhæver flere, at det foregår sammen med vennerne.

Det er vigtigt at have det sjovt i sin fritid

"Er det vigtigt for dig, at du laver sjove ting, når du har fri fra skole?"

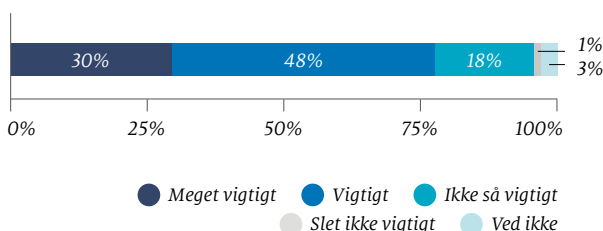

Figur 12: Vigtighed af at lave sjove ting.

Note: n= 673. Besvaret af indskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

"Hvor vigtige er tingene på listen for, at dit liv er godt? 'At jeg har en interesse, jeg går op i'."

Figur 13: Vigtighed af at have en interesse.

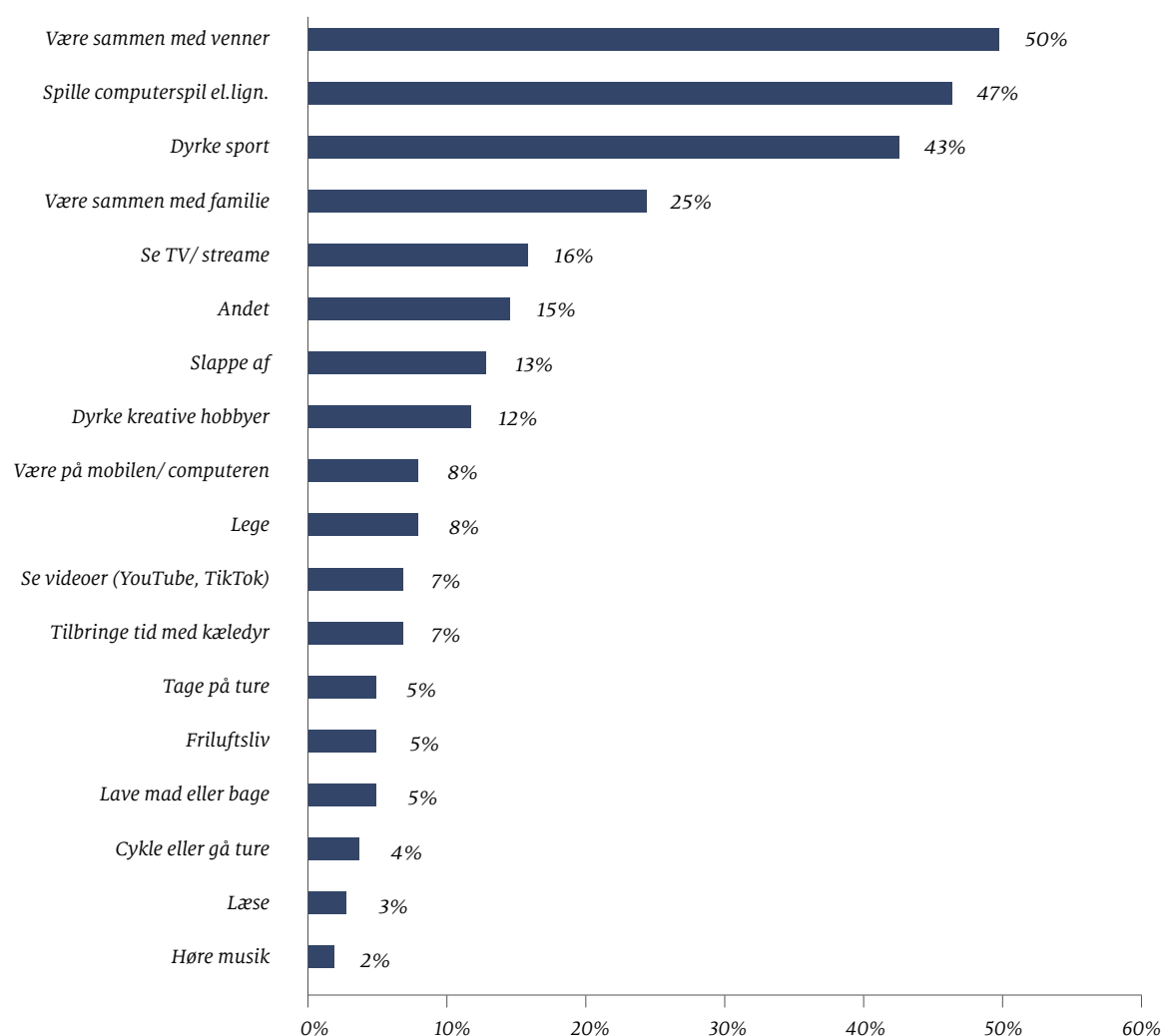
Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Samvær med venner, bevægelse og digitale aktiviteter fylder i børnenes fritidsliv

“Nævn op til tre ting, du bedst kan lide at lave i din fritid.” (Åben svarkategori)

Figur 14: Børns foretrukne fritidsaktiviteter.

Note: n= 1.015. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Kategorierne er udarbejdet ved kodning af åbne besvarelser. Ikke besvaret=1 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNENE – OM VÆRDIEN AF VENNER

“ Hvis man er ked af det eller sådan, så trøster ens ven, og så kan man snakke om ting. Og hvis man har været lidt ked af det om morgenen, så kommer man i skole og kan tale om nogle ting. Og så får man det sure eller kede af det ud af kroppen.”

– KAREN, 9 ÅR

“ Jeg tror ikke, jeg har noget, min bedste veninde ikke ved. Hun ved nok mere end min egen mor :).”

– RIKKE, 14 ÅR

En del børn (25 pct.) kan også godt lide at være sammen med deres familie i fritiden, mens en stor gruppe bruger fritiden med digitale teknologier – f.eks. se TV eller streame (16 pct.), være på mobilen/computeren (8 pct.) eller se videoer på f.eks. YouTube eller TikTok (7 pct.).

Børn har det sjovt og deler hemmeligheder med vennerne

At samværet med vennerne er afgørende for et godt

fritidsliv, bakkes op af flere resultater i undersøgelsen. 63 pct. af børnene på mellemtrinnet og i udskoling svarer eksempelvis, at venner er “meget vigtige”, og yderligere 32 pct. angiver, at venner er “vigtige” for at have det godt.

Samværet med vennerne og kvalitetene ved at have venner dominerer også børnenes svar på, hvad der generelt er vigtigt for et godt børneliv. Eksempelvis fremhæver mere end ni ud af ti (98 pct.) af mellemtrins- og udskolingsbørnene, at det er “meget vigtigt”

63 pct.

af børnene på mellemtrin og i udskoling svarer, at vennerne er “meget vigtige” for at have det godt.

95 pct.

af børnene i indskoling mener, det er “vigtigt” eller “det allervigtigste” at have venner, man kan lege med.

“Vennerne betyder alt”

Børnerådets børne- og ungepanel af 6.klasseelever fra 2012 viser også, at venner er vigtige for et godt børneliv. På spørgsmålet “Hvad betyder venner for dig?” svarer 56 pct. “venner betyder alt for mig”, mens 42 pct. svarer “venner er gode have”. Blot 1 pct. svarer henholdsvis “venner betyder ikke så meget for mig” og “venner har ingen betydning”.

Børnerådet (2012). ‘Det gode børneliv’.

DET SIGER BØRNENE – OM HVAD EN GOD VEN ER

“En god ven er en, der spørger, om man skal være sammen, så det ikke er en selv, der hele tiden skal spørge. De er sig selv over for en. De snakker om sig selv og tør fortælle om alle ting. Og så er de søde og hjælpsomme.”

– HELENE, 14 ÅR

“En god ven er en, der gider at høre på dig, de vil gerne lege med dig, og du kan have det sjovt med dem. Det er det, jeg vil kalde en god ven.”

– EBBE, 11 ÅR

“Hvis man ikke havde en god ven, så havde man ikke nogen at lege med i frikvarterne.”

– DANIEL, 7 ÅR

eller “vigtigt” at have det sjovt med sine venner for, at livet er godt. Se figur 15.

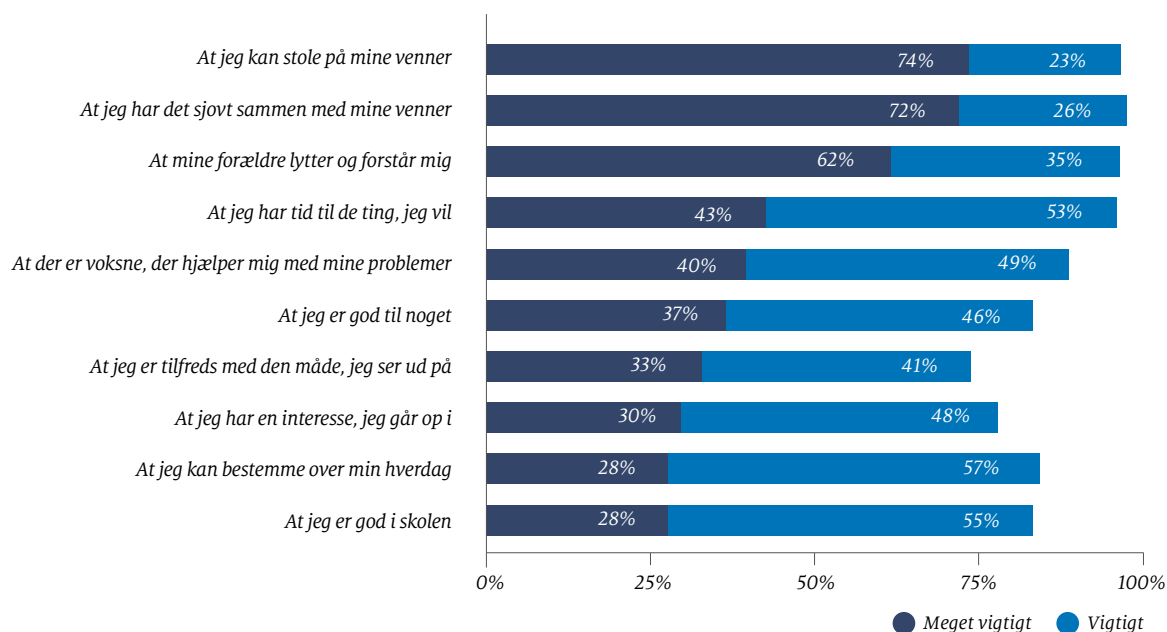
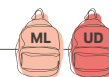
74 pct. af børnene på mellemtrinnet og i udskolingen svarer også, at det er “meget vigtigt” at kunne stole på sine venner for at have det godt, mens yderligere 23 pct. angiver, at det er “vigtigt”. Flere børn fortæller, at venner er gode at have, fordi de er der for én på en anden måde end familien og andre voksne. Særligt for udskolingsbørnene er vennerne værdifulde, fordi de kan sætte sig

ind i ens problemer, og fordi man kan tale med dem om hemmeligheder, som man ikke har lyst til at inddrage sin familie i. 15-årige Nikolaj forklarer det sådan her:

“Venner er man mere tætte med, og man kan snakke med dem om ting, der kommer helt indefra. De dybeste hemmeligheder. Det kan man også med sin familie, men de dybe hemmeligheder kan jo handle om familien, men også bare privatlivet. Venner er bare lidt mere tætte – det er bare noget andet.”

Sjove og tillidsfulde venner er vigtige for børnene

“Hvor vigtige er tingene på listen for, at dit liv er godt?”

Figur 15: Vigtigheden af forskellige ting i børnenes liv.

Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Øvrige svar kategorier var “Ikke så vigtigt”, “Slet ikke vigtigt” og “Ved ikke”. “Ved ikke”=0-5 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

“

*Hvis du ikke har en god ven,
så hvis man fortæller en
hemmelighed, så kan man måske
ikke rigtig stole på personen.
Men det kan man, hvis man har
en virkelig god ven, så kan man
altid stole på dem.”*

- MARIA, 10 ÅR

DET SIGER BØRNENE – OM HVAD DE LAVER MED VENNERNE

“Vi har det bare sjovt. Nogle gange griner jeg så meget, at jeg er ved at tisse i bukserne, fordi min ven Marko, han er rigtig sjov. Han er helt kukkeluk.”

– NIKOLINE, 8 ÅR

“Nogle gange klæder vi os ud, og så lægger vi sjov makeup. Og nogle gange spiller vi computerspil. Og nogle gange træner vi faktisk ballet. Og nogle gange leger vi. Nogle gange tegner vi.”

– ALMA, 9 ÅR

“Man behøver ikke lave noget. Nogle gange er der en hel dag, hvor vi bare sidder ved siden af hinanden og ser på telefoner eller fjernsyn sammen og faktisk ikke laver så meget.”

– SALINA, 14 ÅR

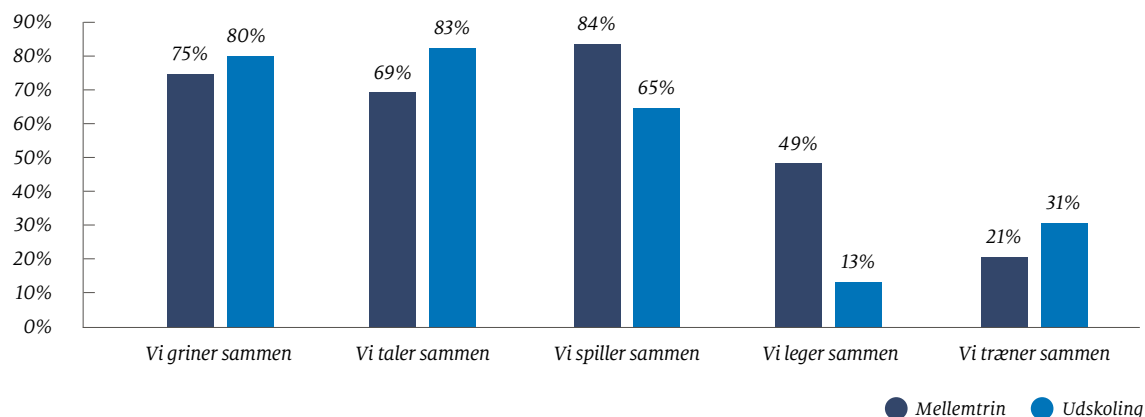
De små leger med vennerne – de store hænger ud sammen

Venner er vigtige for både de yngste og de ældste – men der er forskelle i den måde, børn i forskellige aldre er sammen med deres venner på. Knap halvdelen

(49 pct.) af børnene på mellemtrinnet leger sammen med deres venner, mens det kun gælder for 13 pct. af udskolingsbørnene. Til gengæld svarer flere børn i udskoling, at de snakker med deres venner. Se figur 16.

På mellemtrinnet spiller man, i udskoling taler man sammen

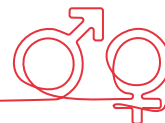
“Hvad laver I, når du er sammen med dine venner? Sæt gerne flere kryds.”

Figur 16: Aktiviteter med venner.

Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. “Andet”=8-9 pct. og “Ved ikke”=0-1 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Pigerne griner og taler med vennerne, drengene spiller sammen

På spørgsmålet om, hvad børn laver med deres venner, svarer hele 88 pct. af drengene på mellemtrinnet og i udskoling, at de “spiller sammen”, mens det tilsvarende kun gælder 58 pct. af pigerne. Modsat svarer 88 og 84 pct. af pigerne på mellemtrinnet og i udskoling, at de henholdsvis griner og taler sammen, mens de gælder for 68 og 70 pct. af drengene.

Aldersforskellene kommer også til udtryk i interviewene og mobiletnografien. For de yngste børn handler venskaber om at lave aktiviteter sammen, f.eks. lege, spille spil, bygge huler mv. De ældre børn laver også aktiviteter sammen, men lægger lige så stor vægt på, at det er rart bare at "hænge ud" og være sammen – uden man behøver lave noget særligt. Det forklarer 14-årige Salina:

"Det handler mest bare om at være sammen. Jeg var for nyligt med en veninde i Kongens Have. Så havde vi bare et tæppe og en sodavand med. Det er godt at se noget andet. Man behøver ikke lave noget. Nogle gange er der en hel dag, hvor vi bare sidder ved siden af hinanden og ser på telefoner eller fjernsyn sammen og faktisk ikke laver så meget."

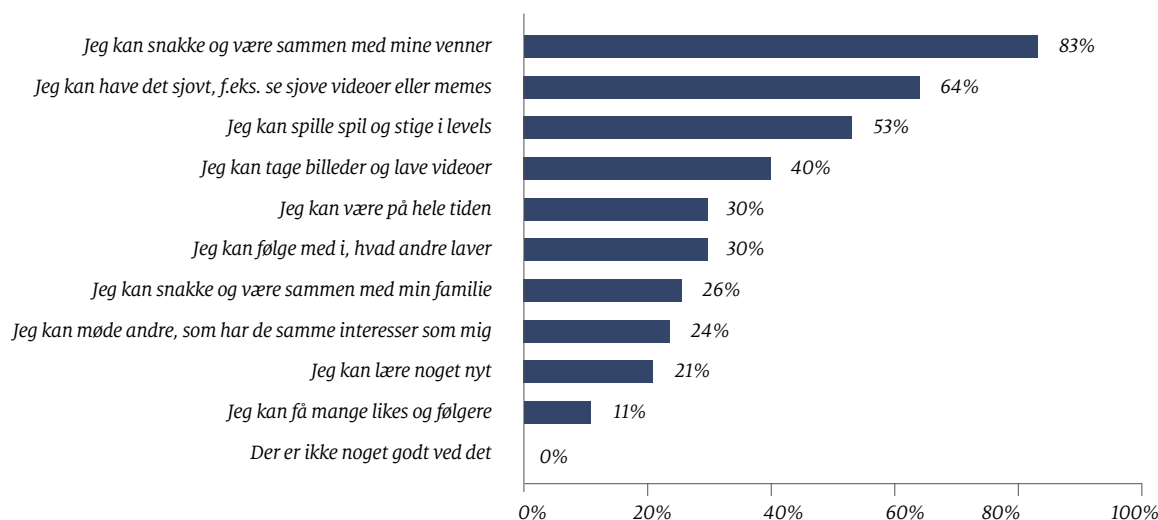
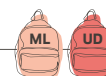
Mobiler og computere er social lim i børns fritidsliv

Digitale teknologier og sociale medier er i dag en fast ingrediens i børns fritidsliv. Det bekræfter flere af undersøgelsens resultater, der også viser, at det er muligheden for at være i kontakt med vennerne, der tiltrækker børnene allermost ved den digitale verden.

De større børn ser mobilen og computeren som en adgangsbillet til at holde kontakt med vennerne. På spørgsmålet om, hvad der er det bedste ved at have en mobil eller computer, svarer 83 pct. af mellemtrins- og udskolingsbørnene "jeg kan snakke og være sammen med mine venner". Se figur 17.

Digitale teknologier er social lim i fritidslivet

"Hvad er det bedste ved at have en mobil, computer eller lignende? Sæt max tre kryds."

Figur 17: Det bedste ved at have en mobil, computer eller lignende.

Note: n= 1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. "Andet"=2 pct. og "Ved ikke"=1 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Marie møder nye venner gennem gaming og Discord

Marie på 14 år bruger meget af sin fritid på at spille computer. Gennem et online community omkring særligt to computerspil har hun fået flere venner, som hun ofte taler med via appen Discord.

Onlinevennerne har forskellig alder, men de fleste er lidt ældre end Marie. Og de spiller med fra hele verden. Der er børn fra Sverige, Kroatien, Mongoliet, England og Slovenien. De spiller mest om aftenen, så det er der, det er sjovest at være logget på. Derfor er Marie også træt af, når hendes mor eller far siger, hun skal gå i seng.

Når Marie spiller sammen med de andre, taler de typisk om spillet, men sommetider bliver de for trætte til at spille. Så ender de i stedet med bare at snakke – og det kan være om alt mellem himmel og jord, f.eks. hvordan de har det, eller en eksamen, de er bekymrede for. Marie fortæller, at de kan have nogle rigtig gode snakke sent om aftenen.

Marie er skilsmissebarn, og hun har ikke nogen computer hos sin mor. Derfor føler hun sig indimellem udenfor, når hun er hos sin mor, for så kan hun ikke spille med sine venner online. Hvis hun har været væk nogle dage, kan hendes venner f.eks. have lavet nye jokes, som hun ikke lige kender til. Derfor er hun af og til med på Discord via sin mobil, hvor hun bare snakker med de andre, selvom hun ikke kan spille med.

Marie beskriver de andre unge i onlinecommunityet som sine gode venner. Hun skriver og snakker med dem hver dag, og de respekterer hende for den, hun er.

Under corona har hun også fundet ud af, at det er vigtigt, at kameraet er tændt, når de spiller og taler sammen online. Så er der nemlig en anden form for interaktion, hvor de andre ikke føles så langt væk.

DET SIGER BØRNE – OM DET GODE VED DIGITALE TEKNOLOGIER

“Det er sjovt, når man kan spille sammen med mange af ens venner, og hvis man sidder i samme rum, kan man tale sammen. Det er det, jeg godt kan lide ved Minecraft og Roblox.”

– FREDERIK, 10 ÅR

“Det bedste er, at man kan chatte med sine venner og have kontakt med dem uden for skolen. Og se, hvad der foregår i andres liv.”

– RIKKE, 14 ÅR

De digitale teknologier fungerer altså som social lim. Den pointe bliver udfoldet i både interviewene og mobiletnografien. Flere børn lægger vægt på det sociale, når de fortæller, hvorfor de godt kan lide at være på mobilen eller spille på computeren. Nogle børn – typisk de lidt yngre – fremhæver f.eks. glæden ved at kunne snakke sammen over Discord, når de spiller computer sammen, mens andre børn – typisk de lidt ældre – lægger vægt på, at de kan holde kontakten ved lige og følge med i hinandens liv ved at chatte eller sende videoer til hinanden.

Indimellem flyder det digitale og analoge også sammen. Nogle børn nævner eksempelvis, at de spiller computerspil med andre online, samtidig med at de er fysisk sammen med nogle af deres venner. Andre – særligt de ældste børn – navigerer på de sociale medier, samtidig med at de er sammen med deres venner fysisk.

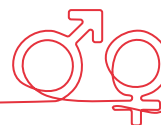
Børn møder nye venner online

Børn bruger mobilen og computeren til at holde deres venskaber ved lige. Men en gruppe af særligt de ældre børn bruger også de digitale teknologier til at få nye venner. En ud af fire (24 pct.) børn på mellemtrinnet

og i udskolingens svarer, at noget af det bedste ved at have en computer eller mobil er, at de kan møde andre med samme interesser som dem selv.

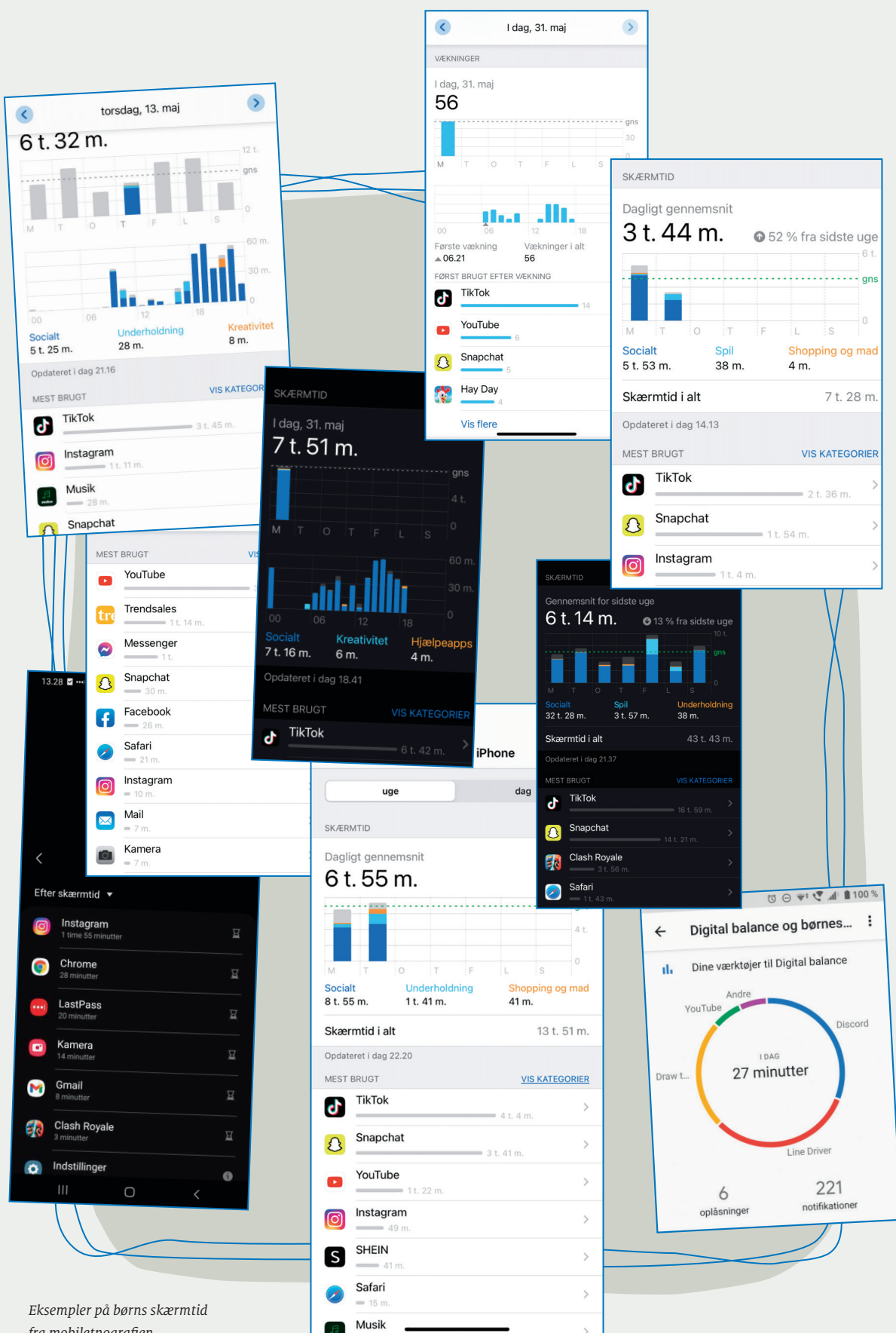
Flere børn i interviewene og mobiletnografien fortæller, at de bruger digitale platforme til at møde andre børn, og at de har fået nye venner gennem digitale platforme. Det er typisk en fælles interesse for computerspil, der kan blive starten på et nyt venskab, og ofte forbliver venskabet online, uden at børnene mødes i virkeligheden. Nogle af de interviewede børn betragter endda deres onlinevenner som bedre venner end dem, de kender “fysisk”, og som nogle, de kan dele glæder og bekymringer i livet med. 14-årige Niklas reflekterer sådan her over forholdet til en af sine onlinevenner:

“Jeg betragter ham som én af mine meget gode venner. Men man er heller ikke sådan supermeget trist, hvis man mister onlinevenner. Hvis du ikke er i kontakt med dem så meget, men man så møder hinanden igen online, så kan man godt lige snakke sammen. Men man har jo aldrig nogensinde rigtig mødt dem. Og jeg ved heller ikke, hvordan de er i virkeligheden. Jeg ved kun, hvordan de er online.”

Drenge spiller spil – piger tager billeder og laver videoer

Der er relativt store forskelle på, hvad drenge og piger synes er det bedste ved digitale teknologier og sociale medier. Piger svarer i højere grad, at det bedste er at tage billeder og lave videoer, samt at følge med i, hvad andre laver. Drengene svarer i højere grad end pigerne, at det bedste er at spille spil og at kunne møde andre med samme interesser. Forskellene er særligt store for børnene i udskolingens.

Eksempler på børns skærmtid fra mobiletnografien.

DET SIGER BØRNE – OM ULEMPEN VED DIGITALE TEKNOLOGIER

“Jeg bliver bare opslugt af at spille, og det gør, at man godt kan lide det. Jeg ved, at dem, der lavede iPad, de gør, at man hele tiden vil spille på det. Det er teknologi, der gør, at man hele tiden vil spille.”

– VIGGO, 8 ÅR

“Jeg føler, vi nogle gange kan blive bedre til at lægge telefonerne væk. Hvis jeg er sammen med nogle, og én tager den frem, så gør alle andre det også. Så det er lidt en kæde, man skal stoppe. Og det er også meget vanedannende. Ikke som sådan en dårlig vane, men det er noget, man skal være opmærksom på.”

– ANNE, 14 ÅR

Bagsiden af medaljen:

Digitale teknologier stjæler tid og ekskluderer

De fleste børn ser overordnet positivt på digitale teknologier. Mobilen og computeren gør, at børnene kan holde kontakten til vennerne, de giver adgang til underholdning, og de gør det muligt at finde nye interesser og fællesskaber. Undersøgelsen viser tilmed, at hele 31 pct. af børnene på mellemtrinnet og 27 pct. i udskoling vurderer, at der ikke er noget dårligt ved at have en computer, mobil eller lignende.

Men børnene er også bevidste om og mærker ulemperne ved de digitale teknologier – særligt pigerne i udskoling. Mere end hver tredje pige i udskoling (34 pct.) mener, at én af ulemperne ved at have en mobil eller computer er, at man hele tiden skal være på, mens kun 22 pct. af drengene i udskoling vurderer det som en ulempe. Der er også flere piger end drenge, der hurtigt føler sig udenfor, som frygter at blive mob-

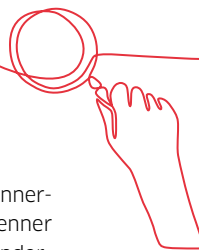
bet, og som har svært ved at leve op til forventningerne på de sociale medier. Blandt udskolingspigerne er det helt op imod hver sjette (16 pct.), der vurderer, at noget af det dårlige ved de digitale teknologier er, at det er svært at leve op til forventningerne på de sociale medier. *Se figur 18.*

De uddybende interviews og svarene fra mobilet-nografien underbygger, at mange børn reflekterer over og er bevidste om risici og ulemper ved de digitale teknologier. Der har de seneste år været fokus på at udvikle børns digitale dannelse og hjælpe børn med at navigere i en mere digital verden. Og en del af det arbejde har tilsyneladende båret frugt. Flere børn – på tværs af aldersgrupper – fortæller, at de er bevidste om, at digitale teknologier kan skabe afhængighed, at de skal øve sig i at blive bedre til at lægge telefonerne væk, og at de skal holde øje med, hvem de giver informationer til på de sociale medier.

Hvor meget er børn “på” telefonen?

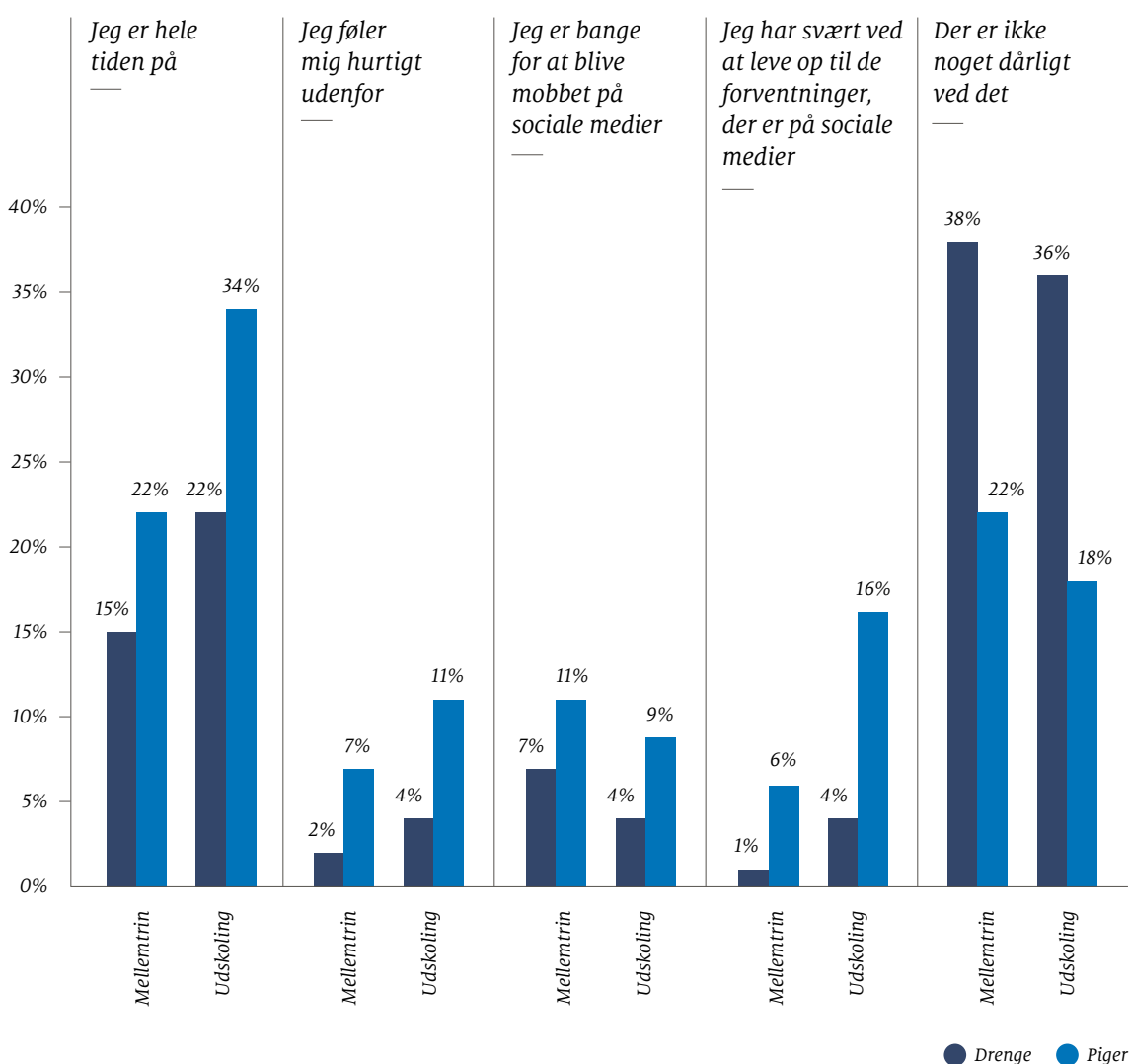
En analyse fra Børnerådet fra 2019 bekræfter værdien af at være sammen med vennerne online. Analysen viser, at 84 pct. af børnene i 9. klasse er sammen med deres venner ved at sms'e, chatte eller snappe “flere gange dagligt” eller “næsten hele tiden”. Undersøgelsen viser også, at unge, der har et aktivt onlineliv, oftere mærker social støtte og fortrolighed med deres venner end unge, som sjældent eller aldrig er i kontakt med deres venner på sociale medier.

Kilde: Børnerådet (2019). *Det gode fritidsliv er venner, tid og frihed*.

Piger oplever flere ulemper ved digitale teknologier end drenge

“Hvad er det værste ved at have en mobil, computer eller lignende? Sæt max tre kryds.”

Figur 18: Det værste ved at have en mobil, computer eller lignende fordelt på køn og alder.

Note: n=1.028. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. “Andet”=2-5 pct. og “Ved ikke”=8-14 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNE – OM AT GÅ TIL NOGET I FRITIDEN

“Altså, jeg har fået mange nye venner på mit ballethold, og så er det rart at komme til noget andet, end hvor man bare skal sidde ned og skrive.”

– ALMA, 9 ÅR

“Det sjovt ved at gå til rugby er nok det gode fællesskab. At alle folk snakker godt med hinanden, og man bliver inviteret med, hvis der er nogle, der står og spiller. Det er det, jeg bedst kan lide ved rugby. Og så er det selvfølgelig en fed sport.”

– JESPER, 10 ÅR

“Jeg lærer jo at lave noget, jeg gerne vil lære. Og ja, så synes jeg også bare, det er sjovt.”

– NADIA, 9 ÅR

De fleste børn går (stadig) til noget i deres fritid

Selvom børns fritidsliv i stigende grad foregår digitalt og i uorganiserede arenaer, spiller det organiserede fritidsliv stadig en stor rolle i mange børns liv. Knap tre ud af fire (73 pct.) af børnene på tværs af skolealderen svarer, at de går til noget, når de har fri fra skole. Andelen er størst i indskolingens 2.-3. klasse (81 pct.) og mellemtrin (79 pct.) og falder til lidt mere end 60 pct. i udskoling. Se figur 19.

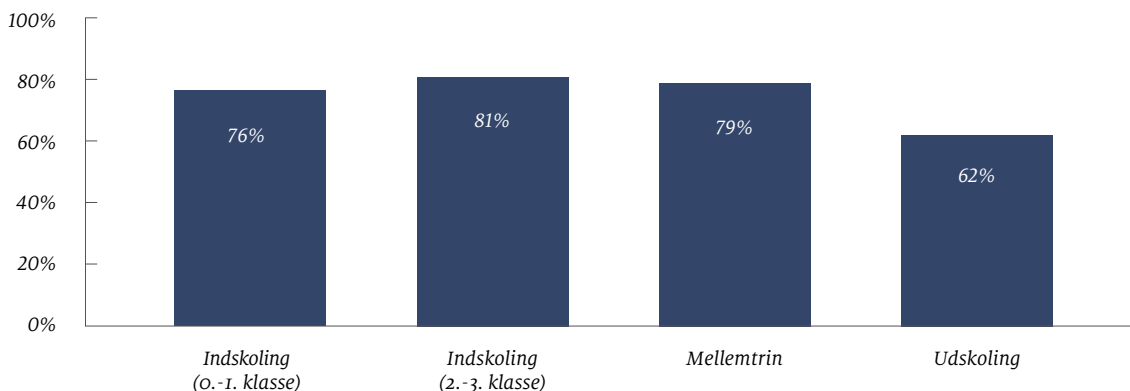
Børn har mange forskellige grunde til at gå til noget i deres fritid, men den vigtigste årsag er fællesskabet og samværet med vennerne. Når børn i indskoling

skal fortælle, hvad der er det bedste ved at gå til noget, er deres hyppigste svar, at “jeg kan være sammen med andre børn”. Det fremhæver knap halvdelen (46 pct.). Se figur 20.

De ældre børns primære motivation for at gå til noget er også fællesskabet. 57 pct. af børnene i udskoling svarer “Jeg kan godt lide fællesskabet”, mens det blandt børn på mellemtrinnet er knap halvdelen (47 pct.), der fremhæver fællesskabet. Den hyppigste motivation blandt børnene på mellemtrinnet er, at det er sjovt – det svarer 66 pct mod 53 pct. i udskoling. Se figur 21.

Flest børn i indskoling og mellemtrin går til organiserede fritidsaktiviteter

“Går du til noget i din fritid?” Andel, der har svaret “Ja”.

Figur 19: Andele af børn, der har svaret, at de går til fritidsaktiviteter.

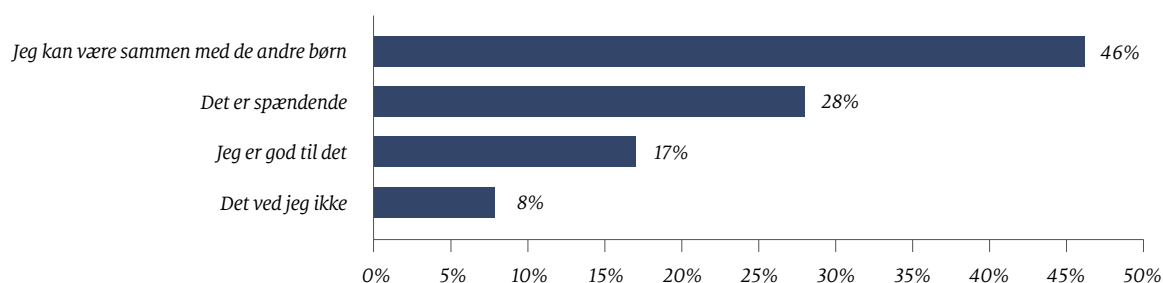
Note: n=1.702. Besvaret af alle børn. “Ved ikke”=0-1 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Samværet med venner er det vigtigste

“Hvis du går til mere end én ting, så prøv at tænke på den ting, du bedst kan lide at gå til.
Hvad er det bedste ved at gå til det?”

Figur 20: Det bedste ved at gå til noget i sin fritid.

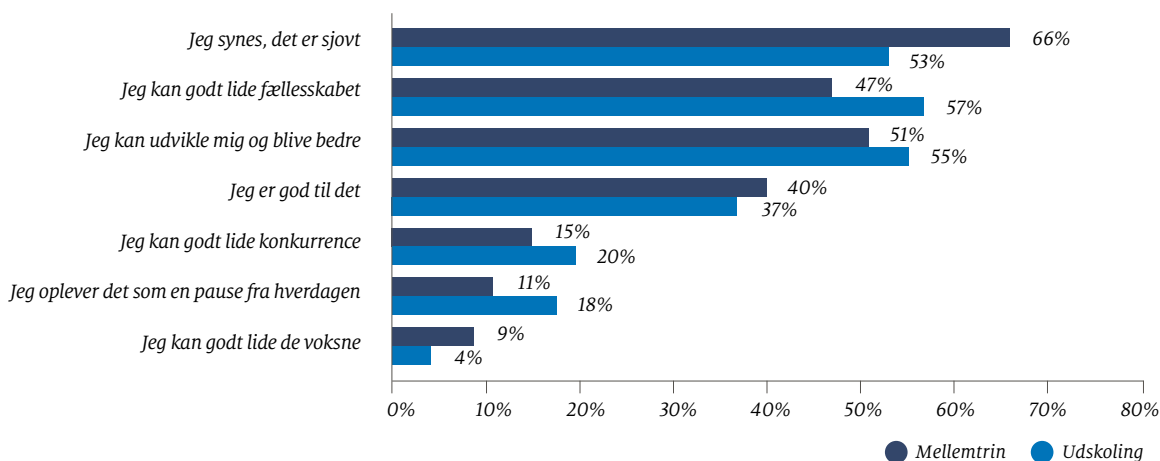
Note: n=529. Besvaret af indskolingsbørn, der går til noget i deres fritid.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Fritidsaktiviteter skal være sjove og knytte bånd

“Hvad synes du er det bedste ved det, du går til? Sæt max tre kryds.”

Figur 21: Det bedste ved at gå til noget i sin fritid.

Note: n=723. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn, der går til noget i deres fritid. “Ved ikke”=1-2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Fritidsliv i en coronatid

Fritidslivet led et knæk for mange børn under coronakrisen. Mens pandemien rasede, lukkede alt fra fodboldklubber til spejderforeninger og rollespilsklubber ned over hele landet. Det kunne bl.a. aflæses i foreningernes medlemstal: Der kom knap 51.000 færre medlemmer under 13 år i foreningerne fra 2019 til 2020.

Den begrænsede sociale kontakt satte sine spor i børn og unges trivsel og ensomhed. Tal fra Egmont Fonden viser, at 90 pct. af eleverne i 3.-9. klasse savnede deres venner under den første nedlukning, mens knap en ud af fem (18 pct.) følte sig ensomme. Billedet går igen i tal fra Børns Vilkår, der viser, at godt hver tredje (36 pct.) unge fra 6. klasse og op til ungdomsuddannelserne var bekymret for, at de ville miste kontakten til deres venner.

Kilder: DIF (2021). 'Corona stoppede flere års fremgang i idrætsforeningerne'. Egmont Fonden (2020). 'Forskning i unge og corona'. Børns Vilkår (2020). 'Analysenotat fra Børns Vilkår om unges bekymringer, savn og skolegang under lockdown'.

I interviewene og mobiletnografien sætter børnene flere ord på det gode ved at gå til noget i fritiden. Flere forklarer, at de ser fritidsaktiviteterne som en mulighed for at gøre de ting, de har lyst til. Fritidsaktiviteter giver glæde, sjove oplevelser at være fælles om og bærer vejen for nye venskaber. Mange børn svarer også, at de kan blive dygtigere til noget, hvilket hænger fint sammen med, at 51 pct. på mellemtrinnet og 55 pct. i udskoling fremhæver, at "jeg kan udvikle mig og blive bedre", som det bedste ved at gå til noget.

Nogle – særligt de ældste børn – ser også fritidsaktiviteterne som et tiltrængt frirum. I undersøgelsen svarer 18 pct. af børnene i udskoling, at det bedste ved at gå til noget er, at det er en pause fra hverdagen. Blandt pigerne i 9. og 10. klasse er det hele 30 pct., der fremhæver dette. En af dem er 14-årige Helene, der forklarer det på denne måde:

"Hvis man er lidt træt af skolen eller har mange lektier, så er det rart at komme til gymnastik og se nogle venner og holde en pause. Der er rart at komme ud. Man skubber lidt tanker til side. Specielt når man er kommet derover, så snakker man bare om gymnastik, og hvordan det går."

Hvorfor bliver teenagerne væk fra foreningslivet?

Andelen af børn, der deltager i organiserede fritidsaktiviteter, falder markant fra knap otte ud af ti i indskolingen og på mellemtrinnet til ca. seks ud af ti i udskolingen.

Hvad siger teenagerne selv om at vælge det organiserede fritidsliv fra?

“Jeg gik engang til fodbold, men så stoppede jeg, fordi jeg syntes, det blev lidt for kedeligt. Så kom man til sådan noget, hvor man skulle udtrækkes til et hold, og det syntes jeg bare ikke var sjovt. Det var kampen, jeg var der for. Man var nødt til at tage sig rigtig meget sammen i træningen for at komme med til kampen. Og så blev det lidt for konkurrenceagtigt.”

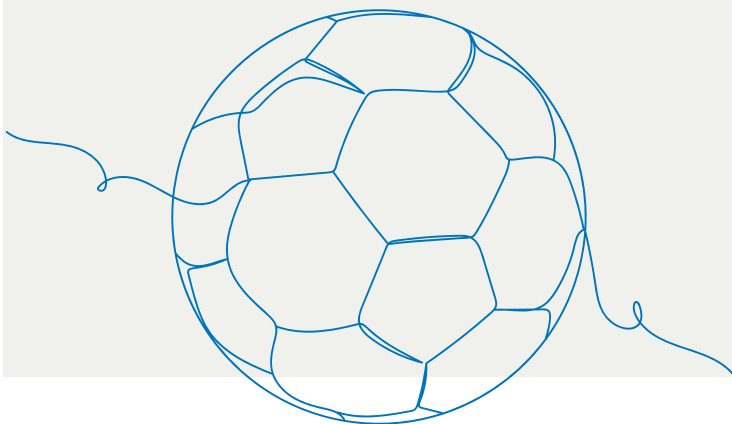
- NIKLAS, 14 ÅR

“Der er også andre ting, der gør, at gymnastik ikke er så godt mere. Vi har fået nye ledere, der vil i en lidt anden retning. De vil gerne have, vi skal være mere professionelle. Men vi går også til det, fordi det er hyggeligt ... Jeg forstår ikke, vi skal være professionelle, når vi ikke går til konkurrencer. Det er ikke, fordi vi skal noget, så jeg føler ikke, det er nødvendigt.”

- HELENE, 14 ÅR

“Jeg stoppede til svømning, fordi jeg virkelig ikke kunne lide trænerne, fordi han bare pressede os. Det er sjovere i små hold, der er mere leg. Det er ikke sjovt med konkurrence.”

- LEA, 15 ÅR

Børn uden for fritidsfællesskaberne

Der er ikke altid tid nok til fritid

At have et godt fritidsliv kræver, at man har tid nok til at lave det, man har lyst til. Men det er langt fra alle børn, der føler, de kan få fritidsaktiviteterne til at passe ind i en travl hverdag.

På spørgsmålet "Har du tid nok til at lave de ting, du har lyst til?", er det kun ca. halvdelen (54 pct.), der svarer "Ja, for det meste". 5 pct. svarer nej, mens hele 40 pct. svarer "nogle gange". Indtrykket forstærkes i interviews og mobiletnografi, hvor særligt pigerne i udskolingen føler, de har for meget, de skal leve op til i både skole, fritidsliv og på vennefronten. De oplever, at der er rigtig mange ting, de skal nå, og at det kan være svært både at præstere i skolen, være der for vennerne, være interessant på de sociale medier og samtidig skulle bruge to-tre aftener på en fritidsaktivitet. Ida på 14 år forklarer det sådan her:

"Jeg går til gymnastik mandag og torsdag og træner selv et hold små om tirsdagen. Der var et tidspunkt, hvor jeg blev lidt stresset af det, fordi der var tit, hvor jeg ikke kunne være med, når nogen spurgte, om jeg ville med til noget. Det kunne jeg ikke, fordi jeg skulle træne. [...] Der var f.eks. noget ungdomsklub om aftenen, som jeg ikke kunne komme med til, fordi jeg trænede."

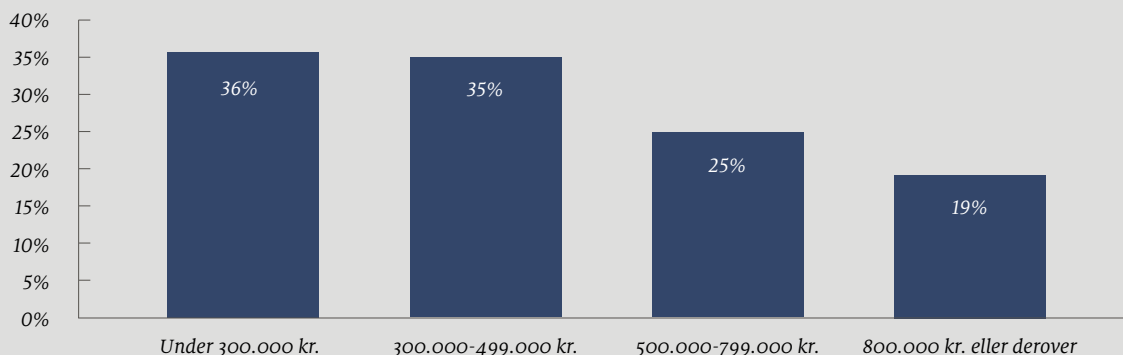
Ulige adgang til fritidsfællesskaberne

Der kan være mange grunde til, at børn ikke deltager i organiserede fritidsaktiviteter. Et stigende antal børn fravælger det aktivt, og dyrker fritidsaktiviteter uden for de organiserede rammer. Men der findes også strukturelle forklaringer, som ikke har noget at gøre med børns aktive tilvalg – blandt andet størrelsen på forældrenes pengepung.

Undersøgelsen viser, at andelen af børn, der går til

Ressourcesvage børn står i højere grad uden for foreningsfællesskaberne

"Går du til noget i din fritid?" Andel, der har svaret "Nej".

Figur 22: Andel, der ikke deltager i fritidsaktivitet fordelt på husstandsindkomst.

Note: n=1.472. Besvaret af alle børn. Børn, hvis forældre har svaret "Ved ikke" eller "Ønsker ikke at svare" på spørgsmålet om husstandsindkomst, udgør 14 pct. og er udeladt i figuren.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

en fritidsaktivitet, stiger med forældrenes indkomst. Jo mere der går ind på forældrenes lønkonto, jo større sandsynlighed er der for, at barnet går til noget. Der er eksempelvis knap 20 procentpoint forskel på børns deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter mellem de laveste og højeste indkomstgrupper. For børn med forældre, der tjener mindre end 300.000 kr. om året, går en ud af tre (36 pct.) ikke til noget, mens det for børn af forældre, der tjener mere end 800.000 kr., kun er 19 pct., der ikke går til noget. *Se figur 22.*

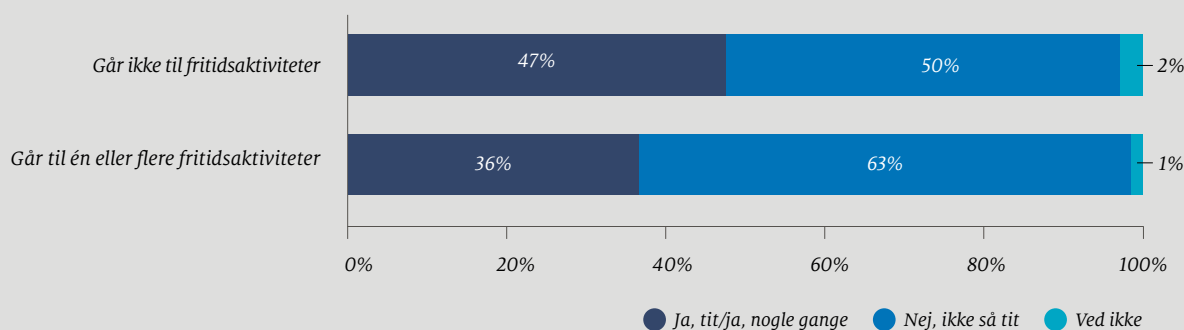
Ensomhed og manglende deltagelse i fritidsfællesskaber hænger sammen

Selvom de fleste børn har venner, og selvom de fleste børn vurderer, at venner er vigtige for at have det godt, er der også en mindre gruppe af børn, som føler sig ensomme. Henholdsvis 3 pct. af mellemtrinsbørnene

og 6 pct. af udskolingsbørnene svarer, at de "tit" føler sig ensomme, mens helt op imod en tredjedel i begge aldersgrupper "nogle gange" føler sig ensomme. For piger i udskoling er det hele 45 pct., der indimellem føler sig ensomme. Og noget tyder på, at følelsen af ensomhed kan hænge sammen med, om man deltager i organiserede fritidsaktiviteter eller ej. Blandt de børn, der går til fritidsaktiviteter svarer ca. hver tredje (36 pct.), at de "tit" eller "nogle gange" føler sig ensomme, mens det blandt de børn, der ikke går til fritidsaktiviteter, er tæt på halvdelen (47 pct.). *Se figur 23.*

Ensomme børn er i lavere grad en del af fritidsfællesskaberne

"Føler du dig nogle gange ensom?"

Figur 23: Følelsen af ensomhed fordelt på deltagelse i fritidsaktiviteter.

Note: n=1.025. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Legens rolle i fritidslivet

Legen – især den frie leg – finder i høj grad sted i børnenes fritidsarena. Når børn har fri fra skole og selv kan bestemme over deres tid, er der ofte rum for, at fantasien og legen kan slippes løs.

Leg og fritidsaktiviteter ændrer sig, når børnene bliver ældre

Undersøgelsens resultater viser, at børn, der går til fritidsaktiviteter, også leger oftere. Blandt børn, der svarer, at de tit leger med deres venner, er der en større andel, der går til organiserede fritidsaktiviteter. Denne sammenhæng forsvinder dog, når man kontrollerer for børnenes alder. Som nævnt tidligere i kapitlet falder deltagelsen i organiserede fritidsaktiviteter i takt med, at børn bliver ældre – det samme gør børns legeaktiviteter. Børnenes fritid bliver i højere grad noget, som børnene former selv sammen med vennerne – f.eks. ved at man “hænger ud” og “spiller spil”. Det kan du læse mere om i kapitel 4 ‘Legens rolle i børnelivet’.

Samme værdier i legen og de organiserede fritidsaktiviteter

Resultaterne peger også på, at børn fremhæver nogle af de samme værdier ved henholdsvis leg og organiserede fritidsaktiviteter.

De børn, der eksempelvis godt kan lide konkurrenceelementet, når de leger, svarer i højere grad, at noget af det bedste ved den fritidsaktivitet, de går til, er, at de er gode til det. De børn, der til gengæld synes, at det bedste ved at lege er at have det sjovt, fremhæver også i højere grad, at det bedste ved deres fritidsaktivitet er at have det sjovt. Endelig er der en gruppe børn, som fokuserer mere på det sociale i både legen og fritidsaktiviteterne. Børn, der synes, at det bedste ved at lege er at opleve noget med vennerne, som man har sammen bagefter, svarer i højere grad, at det bedste ved deres fritidsaktivitet er fællesskabet.

47 pct.

af børnene, der synes, det bedste ved at lege er at konkurrere, synes også, at det bedste ved deres fritidsaktivitet er, at de er gode til det. Blandt de andre børn er tallet 38 pct.

66 pct.

af børnene, der synes, det bedste ved at lege er at grine, synes også det bedste ved deres fritidsaktivitet er, at det er sjovt. Blandt de andre børn er tallet 43 pct.

56 pct.

af børnene, der synes, at det bedste ved at lege er de fælles oplevelser, man får, synes også, at det bedste ved deres fritidsaktivitet er fællesskabet. Blandt de andre børn er tallet 45 pct.

“

Leg kan gøre, at man er lidt tættere på hinanden, for i hverdagen ser man ikke så meget til hinanden fordi man jo er i skole eller på arbejde eller til noget. Så i weekenden er vi mere sammen. Så kan vi f.eks. lide at komme i svømmehallen eller sådan noget.”

- RIKKE, 14 ÅR

LIVA, 9 ÅR OG OSKAR, 7 ÅR

3

DET GODE SKOLELIV

“

*Skolen kan være ret irriterende
og være presset med lektier. Men som regel
gør menneskerne det også lettere
at komme igennem dagen.”*

- NIKOLAJ, 15 ÅR

DET GODE SKOLELIV

KORT FORTALT

De fleste børn i Danmark kan godt lide at gå i skole. Det er særligt de yngste elever – og piger på tværs af klassetrinnene – der trives i skolen. Men der sker et fald i skoleglæden efter de første år i indskoling.

Noget af det vigtigste for at have det godt i skolen er et godt fællesskab med klassekammeraterne og gode lærere. Det er børnene på tværs af alder enige om. Spændende undervisning er også vigtigt for mange. Børnene synes især, undervisningen er spændende, når den er eksperimenterende, eller når de føler, at det, de lærer, kan bruges til noget. Piger foretrækker undervisning, hvor de får lov til at samarbejde, mens eksperimenterende undervisning i højere grad er populært hos drengene.

Men ikke alle børn har det lige godt i skolen. Børn, der har lavere familietrivsel og lavere generel trivsel, er også mindre glade for at gå i skole. Og så efterspørger knap hvert tredje barn mere medbestemmelse i skolen.

De yngste børn trives bedst i skolen

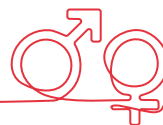
De fleste børn i Danmark har det godt i skolen. På tværs af børn i 0.-10. klasse svarer 46 pct. "Ja, meget" på spørgsmålet, om de kan lide at gå i skole. 41 pct. svarer "Ja, lidt", mens 12 pct. ikke er så glade for at gå i skole.

Skoletrivslen⁵ varierer mærkbart, når man ser på børnenes alder. Blandt børnene i 0.-1. klasse er det knap to ud af tre (64 pct.), der svarer "Ja, meget" på spørgsmålet, om de kan lide at gå i skole. Derefter daler skoletrivslen i takt med, at børnene bliver ældre. I 2.-3. klasse er det knap halvdelen (47 pct.), der har høj skoletrivsel, mens det på mellemtrinnet og i udskoling er henholdsvis 44 pct. og 38 pct. På samme måde

stiger andelen af børn med lav skoletrivsel fra 7 pct. i 0.-1. klasse til hele 18 pct. i udskoling. Se figur 24.

Det bedste ved skolen er fællesskabet

Vennerne er ikke kun en vigtig del af børns fritidsliv. Undersøgelsens resultater tegner også et tydeligt billede af, at venner og fællesskabet spiller en vigtig rolle i skolelivet – både hos de yngste og de ældste børn. Knap halvdelen (46 pct.) af børnene i indskoling vurderer, at det bedste ved skolen er at være sammen med klassekammeraterne. Det er lidt mindre vigtigt, at man har nogle gode lærere (27 pct.), og at skolen er spændende (26 pct.). Se figur 25.

Pigerne har det bedre i skolen end drengene

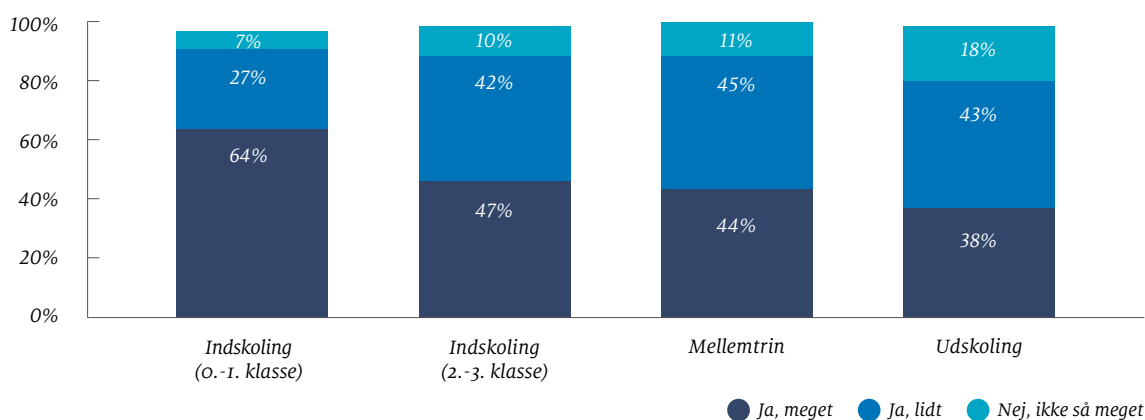
Piger er generelt glattere for at gå i skole, end drenge er. Samlet for alle alderstrin er der 11 procentpoint flere piger end drenge, der har høj skoletrivsel. Størst er forskellen på mellemtrinnet, hvor 51 pct. af pigerne oplever høj skoletrivsel mod 37 pct. af drengene.

⁵ Skoletrivsel er målt ud fra spørgsmålet "Kan du godt lide at gå i skole?" Lav skoletrivsel = "Nej, ikke så meget", middel skoletrivsel = "Ja, lidt" og høj skoletrivsel = "Ja, meget".

Skoletrivslen falder med alderen

"Kan du lide at gå i skole?"

Figur 24: Skoletrivsel på tværs af aldersgrupper.

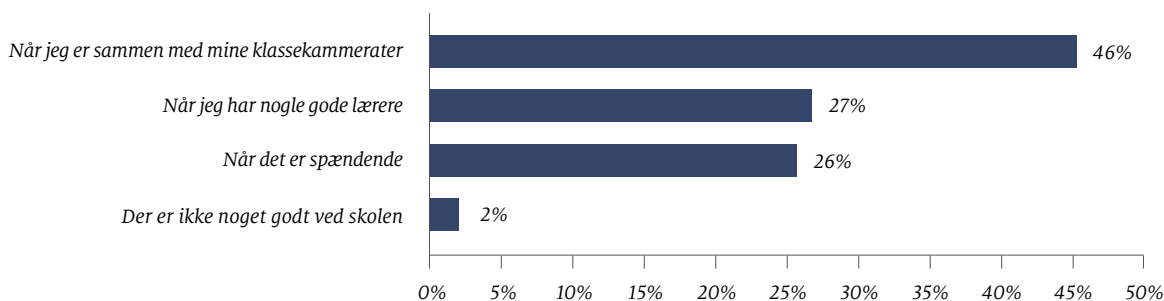
Note: n=1.702. Besvaret af alle børn. "Ved ikke"=1-2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Klassekammeraterne er det bedste hos indskolingsbørnene

"Hvad er det bedste ved skolen?"

Figur 25: Det bedste ved skolen.

Note: n=673. Besvaret af indskolingsbørn. "Ved ikke"=2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNE – OM KAMMERATER OG FÆLLESSKABET I SKOLEN

“ Det bedste er nok de mange klasser, som kommer så godt ud af det med hinanden på tværs. Det er nærmest sådan et stort fællesskab, uden at alle går i samme klasse, og så er der flere muligheder for at få flere venner.”

– CECILIE, 13 ÅR

“ Jeg har også gået herovre [på den lokale folkeskole], men jeg flyttede, fordi jeg ikke var i en særlig god klasse. Det var lidt noget lort. Så derfor flyttede jeg. Der var en lang periode, hvor jeg ikke var i skole, fordi jeg havde det dårligt. Jeg følte mig ikke godt tilpas.”

– LEA, 15 ÅR

“ Frikvarterne kan være ret sjove. Man har fri leg, og det er bare fedt. Nogle af mine venner er også ret gode til at finde på lege.”

– DANIEL, 7 ÅR

Også børnene på mellemtrinnet og i udskolingen fremhæver vennerne og fællesskabet som afgørende for, at de trives i skolen. På spørgsmålet “Hvad er vigtigst for, at du har det godt i skolen” svarer flest (56 pct.), “at jeg har en god klasse, hvor ingen holdes udenfor”, og næstflest (54 pct.) svarer, “at jeg ser mine venner”. Se figur 26.

Flere børn i interviewene og mobiletnografien fremhæver, hvor meget vennerne og klassefællesskabet betyder for dem. Særligt de yngste børn fortæller, at det er vigtigt at have det sjovt i skolen med vennerne, hvor man f.eks. kan lege sjove lege sammen. De ældre børn nævner på et mere overordnet plan, at sammenholdet i klassen er vigtigt for deres skoletrivsel. Flere børn peger også på, at noget af det, der skaber glæde og binder klassefællesskabet sammen, er, når skoledagen er anderledes. Når den vante klasseundervisning bliver byttet ud med f.eks. udflugter, uden-dørs undervisning eller undervisning med bevægelse, er det med til at give en god skoledag.

En god lærer hjælper og lytter

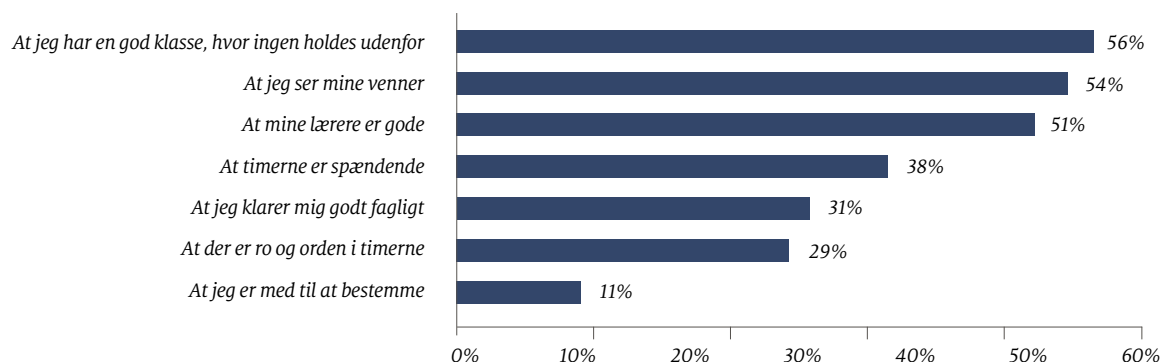
Men det er ikke kun vennerne, klassefællesskabet og alternative skoledage, som er vigtige for skoletrivslen. Det er også afgørende med gode lærere. 51 pct. af børnene på mellemtrinnet og i udskolingen svarer “at mine lærere er gode” som én af de tre vigtigste ting for at have det godt i skolen. Børnene beskriver bl.a. en god lærer som en, der er hjælpsom, tager sig tid til at lytte og forklarer eleverne på en god måde, hvad de skal arbejde med. Og så sørger en god lærer for at bringe nye elementer ind i undervisningen, så det ikke bliver for kedeligt.

Pigerne vil have klassefællesskab og faglighed – drengene vil have spændende undervisning og medbestemmelse

Drenge og piger er langt hen ad vejen enige om, at venner, klassefællesskab og gode lærere er afgørende for, at man har det godt i skolen. Men piger og drenge

Klassekammeraterne og gode lærere gør skolen til et godt sted at være

“Hvad er vigtigst for, at du har det godt i skolen? Sæt max tre kryds.”

Figur 26: Det vigtigste for at have det godt i skolen.

Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. “Andet”=1 pct. og “Ved ikke”=1 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNENE – OM DEN GODE LÆRER

“En god lærer er en, som hjælper en, og som giver god og sjov undervisning, og hvis nogen bliver sure på hinanden, så hjælper de med, at de bliver venner igen.”

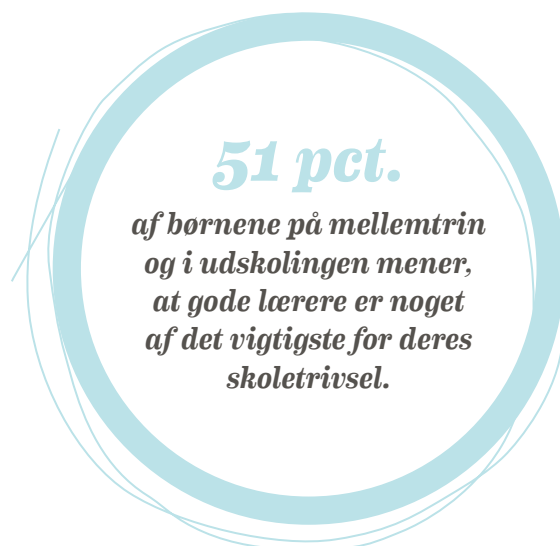
– EBBE, 11 ÅR

“Jeg har det fint med min skole. Det bedste er, at der er gode lærere. [...] En god lærer er en, man kan snakke godt med, og en, som er god til at undervise.”

– ANNE, 12 ÅR

“En god lærer er en, som lytter til eleverne, men også er respekteret og ikke bare laver alt muligt sjovt. En, som både lærer os fornuftige ting, men også sørger for det ikke bliver helt kedeligt.”

– HELENE, 14 ÅR

har også forskellige meninger om, hvad der skaber trivsel i skolen.

I indskoling er der lidt flere piger (49 pct.) end drenge (42 pct.), der svarer, at det bedste ved skolen er at være sammen med klassekammeraterne. På samme måde mener pigerne på mellemtrinnet, at et klassefællesskab, hvor ingen holdes uden for, er lidt vigtigere, end drengene gør (67 pct. mod 51 pct.). Det er også vigtigere for pigerne på mellemtrinnet, at der er ro og orden i timerne (39 pct. mod 31 pct. af drengene), mens pigerne i udskoling mener, det er en anelse vigtigere at klare sig godt fagligt (41 pct. mod 34 pct. af drengene).

Modsat svarer flere drenge end piger – både på mellemtrinnet og i udskoling – at det er vigtigt for dem at være med til at bestemme i skolen. Og så er det afgørende for drengene, at de bliver stimuleret i timerne. 42 pct. af drengene på mellemtrinnet svarer, at noget af det vigtigste for at have det godt i skolen er, at timerne er spændende. Det samme er tilfældet for 30 pct. af pigerne. Se tabel 1.

Drenge og piger har forskellige skoleværdier

Hvad er vigtigst for, at du har det godt i skolen?

	DRENGE	PIGER	ALDERSGRUPPE
Når jeg er sammen med mine klassekammerater	42%	49%	IND
At jeg har en god klasse, hvor ingen holdes udenfor	51%	67%	ML
At der er ro og orden i timerne	31%	39%	ML
At timerne er spændende	42%	30%	ML
At jeg er med til at bestemme, f.eks. hvad vi skal lave i timerne	14%	8%	ML
	16%	6%	UD
At jeg klarer mig godt fagligt	34%	41%	UD

Tabel 1: Forskelle mellem, hvad drenge og piger vurderer er vigtigst for, at de har det godt i skolen.

Note: n=527-673. Besvaret af henholdsvis indskoling-, mellemtrins- og udskolingsbørn. “Ved ikke”=1 pct. Mulighed for at vælge op til tre svarmuligheder for mellemtrins- og udskolingsbørn. Konfsforskellen for “At jeg klarer mig godt fagligt” er signifikant, når 10. klasse ikke medtages.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNE – OM SPÆNDENDE UNDERVISNING

“ I fredags havde vi noget samfundsfag-lignende, som hele klassen syntes var rigtig spændende. Især fordi vi ikke bare kun sad ned og skrev på papir, men alle fik lov at sige noget og bidrage med deres meninger.”

– CECILIE, 13 ÅR

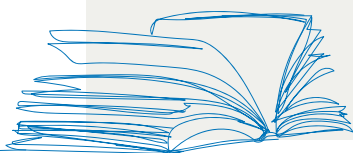
“ Hvis jeg får at vide, at jeg skal lave en fremlæggelse om det økonomiske kredsløb, så får jeg mere viden, hvis jeg selv skal finde informationen. Skal jeg fremlægge det og vise det til andre, kræver det, at jeg selv kan forstå det. [...] Det kræver også, at du er meget inde i emnet til gruppearbejde. Flere hjerner fungerer bedre end en.”

– NIKOLAJ, 15 ÅR

Hvordan skaber vi en bedre skoledag – ifølge børnene?

Ifølge børnene ville det gøre skolen endnu bedre, hvis ...

- Der var bedre udeområder, hvor man kunne hænge ud
- Man var mere sammen på tværs af klasser
- Man var ude af huset på tur, f.eks. på lejrskole
- Der var mere fokus på et godt sammenhold i klassen
- Man lavede flere kreative ting
- Man var mere aktiv i undervisningen

I interviews og mobiletnografien nævner flere af drengene, at det er vigtigt, at undervisningen er spændende. En del drenge fremhæver bl.a., at de hurtigt begynder at kede sig i timerne, og at det særligt sker, når de sidder for meget stille eller laver den samme opgave igen og igen. En af dem er Simon på 7 år:

“Det er ret kedeligt at komme i skole. Jeg synes bare, man lærer nogle kedelige ting. Man lærer hele tiden det samme. [...] Det kedelige er nok, når man skal sidde helt stille og høre, hvad læreren siger. Det er meget kedeligt, og så synes jeg også, at læreren ikke kan fortælle det ordentligt, det, man skal. Nogle gange er jeg ved at falde i søvn i timen.”

Børn vil have eksperimenterende undervisning og undervisning, de kan bruge til noget

Børnene trives bedst i skolen, når undervisningen er motiverende og spændende. 38 pct. af børnene på mellemtrinnet og i udskolingen svarer, at spændende undervisning er noget af det vigtigste for deres skoletrivsel. Men spændende undervisning har mange ansigter og ser forskellig ud alt efter, hvilke børn man spørger. Se figur 27.

Blandt børn på mellemtrinnet svarer flest (48 pct.), at spændende undervisning er, “når man eksperimenterer og afprøver nye ting”, mens næstflest (41 pct.) svarer, “når undervisningen hverken er for svær eller for nem”.

At eksperimenterende undervisning er vigtig for mange børn, fremgår også tydeligt af svarene i interviewene og mobiletnografien. Her nævner flere børn, at de godt kan lide, når undervisningen er anderledes. Det kan være, når de får lov til at bruge kroppen og sanserne aktivt i undervisningen, “have emnet i hænderne”, afprøve, fejle og prøve på ny igen. Det er en anderledes måde at lære på, som både er sjov, og som får emnet til at sidde bedre fast. Frederik på 10 år giver et eksempel:

“Det bedste er nok skovturen, der kommer man ud og rører sig i stedet for, at man bare sidder på sin plads. Og man lærer sikkert også noget om skoven. [...] Her kommer man også ud og fanger et dyr og sidder og kigger på det i måske 10 minutter. Så kan man se, hvordan det bevæger sig, i stedet for at sidde og læse om det. Jeg synes, jeg lærer bedre af at sidde og kigge på dyret.”

Flere børn nævner som Frederik, at det er rart, når man bevæger sig i undervisningen. Når man får mulighed for at være aktiv og ikke “bare skal sidde og lytte”, eller når man får lov at bruge sine kreative sider, f.eks. i fag som musik, billedkunst eller madkundskab.

Når det handler om spændende undervisning, er udskolingsbørnene langt hen ad vejen enige med mellemtrinnsbørnene, men der er også forskelle. En del udskolingsbørn (40 pct.) foretrækker – ligesom børnene på mellemtrinnet – eksperimenterende undervisning, men til gengæld mener langt flere i udskolingen, at spændende undervisning er, “man lærer noget, man kan bruge til noget” (54 pct. mod 39 pct. på mellemtrinnet).

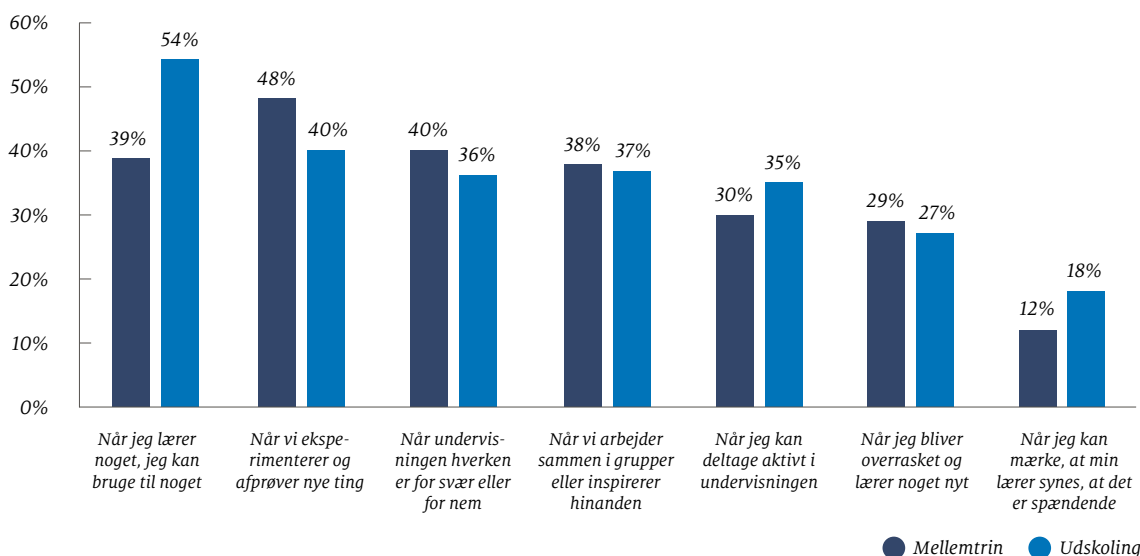
“Fysik og kemi er nok det mest spændende. Man får faktisk lavet noget i stedet for bare at sidde ned. Så prøver man et eksperiment, f.eks. at tænde en lyspære med en kartoffel. Det er i hvert fald sjovere end at sidde i dansk og høre en lærer tale i 1,5 time om ét emne.”

– NIKLAS, 14 ÅR

Vigtigheden af brugbar undervisning stiger med alderen

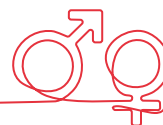
”Hvad gør undervisningen spændende? Sæt max tre kryds.”

Figur 27: Børnenes forståelse af spændende undervisning.

Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. ”Andet”=2-4 pct. og ”Ved ikke”=3-4 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Pigerne foretrækker gruppearbejde – drenge eksperimenterende undervisning

Piger og drenge ser forskelligt på, hvad spændende undervisning er. Eksempelvis mener flere drenge (33 pct.) end piger (24 pct.) på mellemtrinnet, at det er spændende, ”når man bliver overrasket og lærer noget nyt”. Drengene i udskoling er også betydelig gladere for eksperimenterende undervisning, end pigerne er (47 pct. mod 31 pct.). Til gengæld foretrækker flere piger end drenge – på tværs af alderstrin – undervisning, hvor man skal samarbejde og inspirere hinanden (42 pct. mod 33 pct.). Og så er det vigtigere for pigerne med et passende undervisningsniveau. 44 pct. af pigerne mener, at spændende undervisning er, når den ”hverken er for svær eller for nem”, mens 33 pct. af drengene vælger det svar.

DET SIGER BØRNE – OM SPÆNDENDE UNDERVISNING

“ Vi skulle lave en koreografi til emnet vrede. Så kunne man være så kreativ, som man ville, men inden for en grænse, og det synes jeg var sjovt.”
- THEA, 13 ÅR

“ Min tysktimer i går var god, fordi jeg aldrig rigtig har kunnet finde ud af at bøje ordene, men det lærte jeg i går. Bare det, at jeg forstod det, jeg før har haft så svært ved, gjorde, at jeg blev mere motiveret, og det var meget mere spændende.”
- ELIN, 13 ÅR

Flere af de ældste elever forklarer, at de “står af”, hvis ikke de kan gennemskue, hvad formålet eller læringsmålet med undervisningen er. Hvis det derimod er tydeligt, hvorfor de lærer det, de gør, og hvis de kan koble det til hverdagen, så er det mere motiverende. Ida på 14 år giver et eksempel:

“Jeg ved ikke, hvornår jeg nogensinde skal bruge cosinus og sinus og sådan noget. Det er lidt lost for mig. [...] I samfunds-fag har vi lige nu om økonomi – hvordan det fungerer, når man flytter ud osv. Det kan jeg bruge til noget.”

Skoleliv i en coronatid

Mange børn i undersøgelsen har oplevet, at deres skoleglæde er faldet under corona, fordi de har savnet vennerne og den tætte kontakt med lærerne i undervisningen. F.eks. fortæller 9-årige Nadia om sin oplevelse under nedlukningerne:

“Jeg har bare kedet mig. Jeg har savnet vennerne og så også bare at være i skolen i frikvartererne. For det er lidt kedeligt bare at sidde foran en skærm i hjemmeskolen.”

Fjernundervisningen skabte markante begrænsninger i undervisningens indhold og form – og det har en del børn lidt under. I en undersøgelse foretaget af Børns Vilkår via Børnetelefonen i april 2021 svarede 28 pct. af unge mellem 11 og 20 år, at noget af det, de savnede mest under nedlukningen, var undervisningen, som den var før corona. Knap halvdelen (48 pct.) svarede, at de ikke kunne lide hjemmeundervisningen. Blot 18 pct. svarede, at de godt kunne lide hjemmeundervisningen.

Men skolelivet under corona bragte også positive opdagelser med sig – særligt da børnene måtte vende tilbage til fysisk undervisning igen. Et studie fra SDU peger bl.a. på, at mulighederne for at arbejde med legende tilgange til læring var bedre, da skolerne åbnede igen i april og maj 2020 under nye rammer og restriktioner. Eksempelvis oplevede både lærere og elever, at de arbejdede mere praktisk (f.eks. med eksperimenter og bevægelse), og at leg fyldte mere i undervisningen. De nye pædagogiske tilgange til undervisningen skyldtes bl.a., at der var mere personale, at skoledagene ikke var fagopdelte, og at skoledagene var kortere end normalt.

Kilder: Børns Vilkår (2021). 'Analysenotat fra Børns Vilkår om unges bekymringer, savn og skolegang under lockdown'. Qvortrup et al. (2020). 'Børns socio-emotionelle tilstand under genåbningen af skoler efter COVID-19-nedlukningen'. Syddansk Universitet.

Hvad er dit yndlingsfag?

"Jeg elsker matematik, fordi jeg er ret god til det. Mest kun derfor."

- HELENE, 14 ÅR

"DET ER SEJT AT LÆRE AT BYGGE TING."

- HERMANN, 11 ÅR

"Engelsk fordi jeg godt kan lide andre sprog, og fordi jeg ser mange engelske YouTube-videoer."

- EBBE, 11 ÅR

"Jeg kan godt lide engelsk, fordi min lærer gør undervisningen sjov og interessant."

- SALINA, 14 ÅR

"BILLEDKUNST FORDI JEG GODT KAN LIDE AT TEGNE."

- MALTHE, 11 ÅR

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSdag	FREDAG
Dansk	Matematik	Engelsk	Tysk/fransk	Billedkunst
Dansk	Håndværk & design	Engelsk	Historie	Billedkunst
Matematik	Håndværk & design	Natur/teknik	Geografi	Fysik/kemi
Frikvarter	Frikvarter	Frikvarter	Frikvarter	Frikvarter
Idræt	Idræt	Valgfag	Valgfag	Samfunds-fag

"JA, ALTSÅ FRIKVARTER ER DET BEDSTE."

- ELIN, 13 ÅR

"Fordi idræt altid er sjovt, og jeg laver nogle ting sammen med mine venner fra de andre klasser også."

- CECILIE, 13 ÅR

"Idræt fordi det føles som om, man har fri."

- EBBE, 11 ÅR

"Elsker alle former for valgfag, for der får man også lov at vælge lidt uden for normalen."

- THEA, 13 ÅR

"I SAMFUNDSFAG HAR VI LIGE NU OM ØKONOMI - HVORDAN FUNGERER DET, NÅR MAN FLYTTER UD OSV. DET KAN JEG BRUGE TIL NOGET."

- IDA, 14 ÅR

"Jeg kan rigtig godt lide Fysik/kemi, da vi for det meste laver mange interessante forsøg, og det er meget fagligt."

- RIKKE, 14 ÅR

Udvalgte børns svar fra mobiletnografien om deres yndlingsfag i skolen

Knap hvert tredje barn vil gerne bestemme mere i skolen

En af grundskolens kerneopgaver er at lære børn at deltage i et demokratisk samfund. Det står meget tydeligt i folkeskolens formålsparagraf. Og Danmark har da også officielt tilsluttet sig Børnekonventionens krav om, at børn skal have medbestemmelse på deres egen hverdag, bl.a. i skolen, hvor elevrådet giver børnene formel mulighed for at blive hørt. Men hvordan står det til egentlig til med børns medbestemmelse i skolen?

Undersøgelsens resultater viser, at de fleste børn er godt tilfredse med graden af medbestemmelse i skolen. 51 pct. af børnene i indskoling og henholdsvis 63 pct. og 64 pct. på mellemtrinnet og i udskoling svarer "Nej, det er OK" på spørgsmålet om, hvorvidt de gerne vil være med til at bestemme mere i skolen.

Men selvom en del børn synes, at der er medbestemmelse nok, svarer tæt på en tredjedel (29 pct.) af

børnene på tværs af de tre aldersgrupper, at de gerne vil bestemme mere i skolen. Se figur 28.

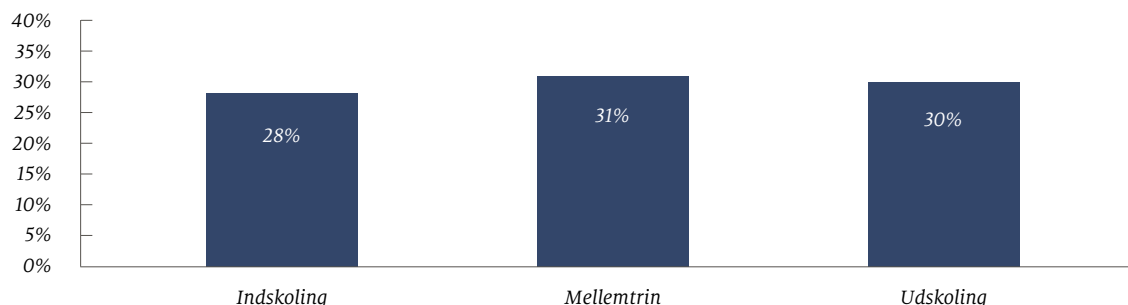
I interviews og mobiletnografien sætter børnene flere ord på, hvad de godt kunne tænke sig at bestemme mere over. Hos de yngste er ønsket om medbestemmelse meget konkret. Det handler f.eks. om at få lov at have legetøj med i skole oftere. De ældre elever nævner bl.a., at de gerne vil have mulighed for at vælge flere valgfag i skolen. 14-årige Salina fortæller:

"Jeg kan rigtig godt lide madkundskab-valgfaget, som vi kunne vælge på min skole. Men det eneste, jeg synes er lidt nederen ved valgfag, er, at der kun er fire muligheder at vælge mellem nu, fordi da mine søskende havde valgfag, havde de virkelig mange muligheder."

Flere af børnene nævner også, at de godt kunne tænke sig flere fag eller forløb, hvor de selv kan træffe valg om indholdet. De nævner f.eks. håndværk og design som et godt fag, fordi man selv kan træffe beslutninger og får lov til at arbejde med sit eget projekt.

Mere medbestemmelse på tværs af alderstrin

"Vil du gerne være med til at bestemme mere i skolen?" Andel, der har svaret "Ja, jeg vil gerne bestemme mere".

Figur 28: Ønske om mere medbestemmelse i skolen på tværs af aldersgrupper.

Note: n= 1.702. Besvaret af alle børn. Øvrige svarkategorier var "Nej, det er OK", "Nej, de voksne må gerne bestemme mere" og "Ved ikke". "Ved ikke"=4-10 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

Fritten hitter blandt de yngste

Undersøgelsen viser, at efter-skole-tilbud er populære blandt mange børn. 90 pct. af indskolingsbørnene i 0.-1. klasse går nemlig i SFO, og de fleste (75 pct.) svarer "Ja, meget" på spørgsmålet om, hvorvidt de er glade for det. For indskolingsbørn i 2.-3. klasse er det tilsvarende 80 pct., der går i SFO, og over halvdelen (56 pct.) af dem svarer, at de er meget glade for det. Andelen af børn, der går i fritidsklub og svarer, at de er meget glade for det, er henholdsvis 39 og 17 pct. for mellemtrin og udskoling.

I interviewene bekræfter flere børn, hvor godt det er at komme i et efter-skole-tilbud, som de ofte beskriver som sjovere end skolen. Nogle børn omtaler klubben som et "sejt" sted at være og som et godt sted at møde nye venner uden for klassen. Derudover lægger børnene vægt på, at det – i modsætning til skolen – netop er et sted, hvor legen og det sociale samvær er i centrum.

"Den er sygt fed. Vi har vores helt egen legeplads. Den er vildt fed. Og man kan stå på rulleskøjter og alt muligt. Og der er rigtig fede cykler og sådan noget."

- NIKOLINE, 8 ÅR

"Jeg venter, til det bliver eftermiddag, jeg kan virkelig ikke lide skolen. Det er kun fredag, der er en god dag. Ikke i skolen, men kun i fritteren. Der spiller vi."

- HANS, 8 ÅR

"(Det gode liv er... red.) At være sammen med pigerne på Klubben og snakke med dem om deres interesser for heste og udstyr."

- ANNE, 12 ÅR

Bestemmer børn nok i skolen?

Dansk Center for Undervisningsmiljø har i deres trivselsundersøgelse fra 2018 spurgt danske skolebørn, om de er med til at bestemme i timerne. I indskolingen svarer 9 pct., at de tit er med til at bestemme, mens hele 42 pct. svarer nej. Og også på mellemtrinnet og i udskolingen halter det med medbestemmelsen. Her svarer henholdsvis 15 og 12 pct., at de meget tit eller tit er med til at bestemme, hvad de skal arbejde med i klassen, mens henholdsvis 41 og 45 pct. svarer, at de sjældent eller aldrig er med til at bestemme.

Kilde: Dansk Center for Undervisningsmiljø (2018). 'Resultater fra den nationale trivselsmåling 2018'.

Børn med lav skoletrivsel trives generelt dårligere

Det er desværre ikke alle børn, der er lige glade for at gå i skole. Undersøgelsen viser ikke overraskende, at lavere skoletrivsel generelt hænger sammen med en række andre trivselsfaktorer. F.eks. har børn med lav skoletrivsel også lavere generel livstilfredshed, lavere familietrivsel, og de glæder sig i mindre til – og bekymrer sig mere om – fremtiden. Derudover angiver børn på mellemtrinnet og i udskoling med lavere skoleglæde, at de oftere føler sig alene eller ensomme. *Se figur 29.*

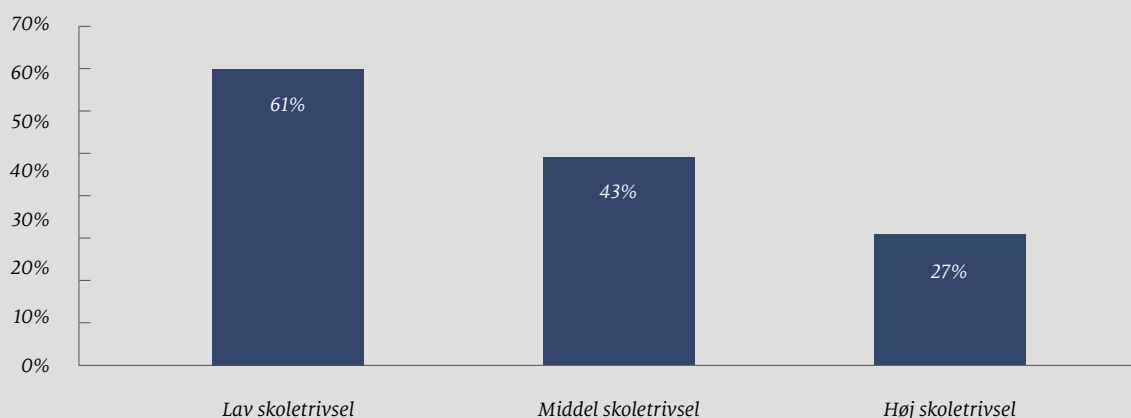
Undersøgelser har gennem flere år vist, at social trivsel og faglige præstationer i skolen hænger sam-

men⁶. Og resultaterne fra denne undersøgelse tegner et lignende billede. Blandt børn med lav skoleglæde svarer blot 12 pct. på mellemtrinnet og 19 pct. i udskoling, at det er vigtigt at klare sig godt fagligt for at have det godt i skolen. Børn med høj skoleglæde fokuserer derimod i højere grad på de faglige præstationer. Her svarer henholdsvis 28 pct. og 48 pct. på mellemtrin og i udskoling, at det er vigtigt at klare sig godt fagligt for at trives i skolen. *Se figur 30.*

I interviews og mobiletnografi tegner børnene et billede af, hvorfor nogle trives knap så godt i skolen,

Lav skoletrivsel hænger sammen med følelsen af ensomhed

"Føler du dig nogle gange ensom?" Andel, der har svaret "Ja, tit" eller "Ja, nogle gange".

Figur 29: Følelsen af ensomhed fordelt på skoletrivsel.

Note: n=1.021. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Øvrige svarmuligheder var "Nej, ikke så tit" og "Ved ikke". "Ved ikke"=2 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

⁶ Bl.a.: Undervisningsministeriet (2016). 'Gode faglige resultater i skolen hænger sammen med god trivsel.'

DET SIGER BØRNENE – OM DE NEGATIVE SIDER VED SKOLEN

“Lærere er jo også voksne, dem gad jeg godt, at de var bedre til at forklare det, der er svært i skolen. Forklare det på en anden måde. De kommer bare ned og siger sådan og sådan og går videre. Jeg gad godt, de ikke var så ligeglade.”

– RIKKE, 14 ÅR

“Mange går også op i, at der ikke er nok karakterer på karakterskalaen. 7 er bare middel, selvom det er en forholdsvis fin karakter.”

– HELENE, 14 ÅR

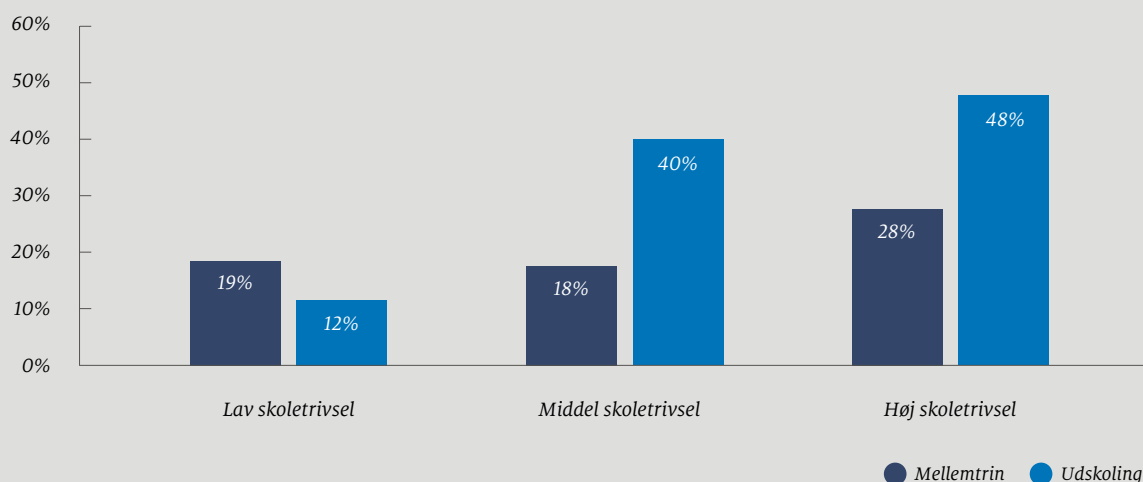
og hvorfor de ældste børn trives dårligst. Mange af de store børn oplever, at der er et forventningspres, der vokser i løbet af skoletiden, og som kan være svært at håndtere. Flere af udskolingsbørnene forklarer, at de oplever et pres om at skulle præstere ift. lektier og fremlæggelser, og at presset stiger i takt med, at de begynder at få karakterer for deres arbejde. Blandt de interviewede børn er det især pigerne, der beskriver den bekymring. Rikke på 14 år formulerer det sådan:

“Jeg tror ikke, de ved, hvad der venter dem. Skolen er meget hårdere, end man troede. Det er ikke så meget

sjov, som det var, da man var mindre. [...] Jeg bliver mere presset. Det kan føles, som om presset er for hårdt nogle gange, hvis man har for mange lektier og ting, man skal nå, eller pga. karakterer. Man vil gerne have de bedste standpunktskarakterer. Man har en fornemmelse af, at der er meget, man skal have nået. Man vil bare gerne have det bedste. Det er stressende. Det var rigtig hårdt at starte med at få karakterer her i 8. klasse. Det der med at få et tal. Det var ikke, fordi det var dårligt, men det der med, at man ved, at man skal ændre sig i nogle fag. Det er stressende.”

Faglig trivsel er mindre vigtigt for børn med lav skoleglæde

“Hvad er vigtigst for, at du har det godt i skolen?” Andel, der har svaret “At jeg klarer mig godt fagligt”.

Figur 30: Vigtigheden af at klare sig godt fagligt fordelt på skoletrivsel.

Note: n=1.021. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Legens rolle i skolelivet

Undersøgelser viser, at legende tilgange til læring bl.a. kan fremme børns boglige og udviklingsmæssige færdigheder i skolen⁷. Men hvordan oplever børn selv leg i skolen?

I interviews og mobiletnografi udtrykker de fleste børn umiddelbart, at leg og læring *ikke* hænger sammen. *Enten* leger man i skolen, *eller* så lærer man. Blandt de yngste børne nævner flere, at de godt kan lide, når de får lov at have legetøj med i skolen. De ser det som noget ekstraordinært, der er adskilt fra den almindelige skoledag, og nogle beskriver, at det bruges som en belønning, hvis de f.eks. har været stille i skolen.

De ældre børn ser heller ikke legen som en naturlig del af skoledagen eller som noget, der inkorporeres i undervisningen. Dog nævner en del børn eksempler på forløb eller situationer, hvor der har været elementer af leg i undervisningen. 15-årige Lea fortæller:

“Det kan være smart, hvis legen hænger sammen med det, man lærer, så gør det det mere sjovt. Så det tror jeg måske er godt for nogle. Men det kommer an på, hvilken leg det er. Vi legede ‘Byen sover’ her den anden dag. Det

var meget hyggeligt. Vi skulle lave sådan nogle geografi-lege. Det var også meget hyggeligt.”

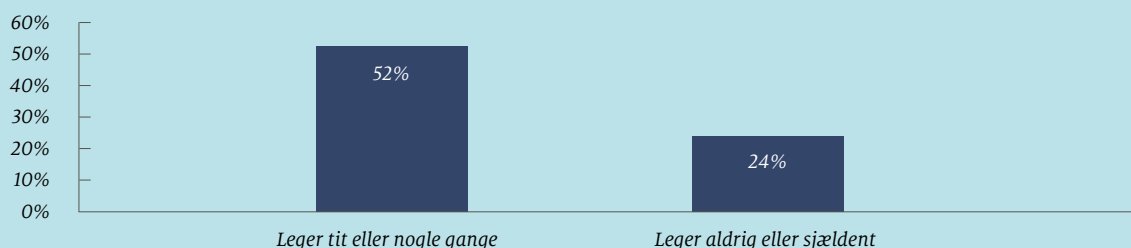
Flere børn fortæller også, at de selv kobler leg og læring i deres fritidsliv. Nogle børn er f.eks. bevidste om, at de skal være gode til sprog for at kunne begå sig i en digital verden. De øver derfor deres engelsk ved f.eks. at spille engelske spil eller tale engelsk i TikTok-videoer. 9-årige Laurits forklarer det sådan her:

“Jeg lærte engelsk meget før skolen. Jeg var næsten den bedste til engelsk. Nogle gange skifter jeg også danske ord ud med engelske, fordi min hjerne tænker engelsk, da jeg kun ser ting på engelsk på YouTube.”

Selvom børn ikke selv kobler leg og læring i skolen, viser svarene fra spørgeskemaundersøgelsen, at børn, der ofte leger, også i højere grad synes, det er spændende, når undervisningen indeholder elementer, der har en mere legende karakter. Blandt børn på mellemtrinnet, der ofte leger, svarer mere end halvdelen (52 pct.), at undervisningen er spændende, “når vi eksperimenterer eller afprøver nye ting”. Blandt børn, der sjældent eller aldrig leger, er det mindre end hver fjerde (24 pct.), der foretrækker den form for undervisning. Se figur 31.

Leg og eksperimenterende undervisning

“Hvad gør undervisningen spændende?” Andel, der har svaret “Når vi eksperimenterer eller prøver nye ting”.

Figur 31: Andelen af børn, der vurderer eksperimentel undervisning som spændende, fordelt på hyppighed af leg.

Note: n=501. Besvaret af børn på mellemtrin. Kategoriseringen af hyppighed af leg bygger på børnenes egne angivelser af, hvorvidt de “tit”, “nogle gange”, “sjældent” eller “aldrig” leger enten alene eller med venner.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

⁷ Robertson, N., Morrissey & E. Rouse (2018). ‘Play-based learning can set your child up for success at school and beyond’

Verdensbanken (2018). ‘World Development Report 2018: Learning to realize education’s promise’

“

Nogle gange har vi noget, hvor vi får lov til at tage en lille ting med, som vi kan bruge en hel time på at lege med. Eller nogle gange siger vores lærer lige pludselig, at nu tager vi over på en legeplads.”

- JESPER, 10 ÅR

4

LEGENS ROLLE I BØRNELIVET

“

Det er megasjovt at lege, og man skal leve sit barndomsliv. Og man skal lege for at holde sig sund og rask og for at hygge sig. Jeg synes, det er superviktigt, at man leger.”

– HEDY, 10 ÅR

LEGENS ROLLE I BØRNELIVET

KORT FORTALT

Leg er en vigtig del af det gode børneliv – særligt hos de yngste børn. Kun fire pct. af børnene i indskolingen vurderer, at det ikke er så vigtigt for dem at lege, mens det gælder for hvert fjerde barn på mellemtrinnet.

Den gode leg foregår ofte sammen med andre børn og er afsæt for grin og sjov, fantasi og fælles oplevelser. For børnene er leg noget andet end generelt samvær med venner, bl.a. fordi man i legen kan bruge sin fantasi og indtage forskellige roller. Konkurrence er derimod ikke på samme måde noget, børn forbinder med legen. I nogle tilfælde endda tværtimod.

De børn, der ikke leger længere, er typisk stoppet, når de har ramt 12-årsalderen. Drengene fortsætter i højere grad end piger med at lege – både alene og sammen med vennerne. Og så savner op mod 40 pct. af de børn, der er stoppet med at lege, i en vis udstrækning at lege.

Legen er vigtig for de fleste børn

Leg er en vigtig del af børnelivet, hvis man spørger børnene. Henholdsvis 72 og 59 pct. af børnene i 0.-1. klasse og 2.-3. klasse svarer "Ja, meget" på spørgsmålet "Er det vigtigt for dig at lege?" Tilsvarende få (4 pct.) i samme aldersgruppe angiver, at det *ikke* er så vigtigt for dem at lege.

Selvom det bliver mindre vigtigt for børnene at lege i takt med, at de bliver ældre, er der stadig en del børn, der holder fast i legen – og kan se en værdi i legen. Blandt børn på mellemtrinnet svarer to ud af tre (67 pct.), at det er "lidt" eller "meget vigtigt" for dem at lege. Og i udskolingen svarer flertallet (51 pct.), at de i et vist omfang stadig leger. Dog er andelen, der svarer, at det er "lidt" eller "meget vigtigt" at lege, her faldet til 27 pct. *Se figur 32.*

At legen har stor værdi i børnelivet, understreges bl.a. af, at børn, der ofte leger, også trives bedre. Blandt mellemtrinnsbørn, der tit leger, svarer 42 pct., at de har høj livstilfredshed, mens 24 pct. af de børn, der sjældent leger, har høj livstilfredshed. *Se figur 33.*

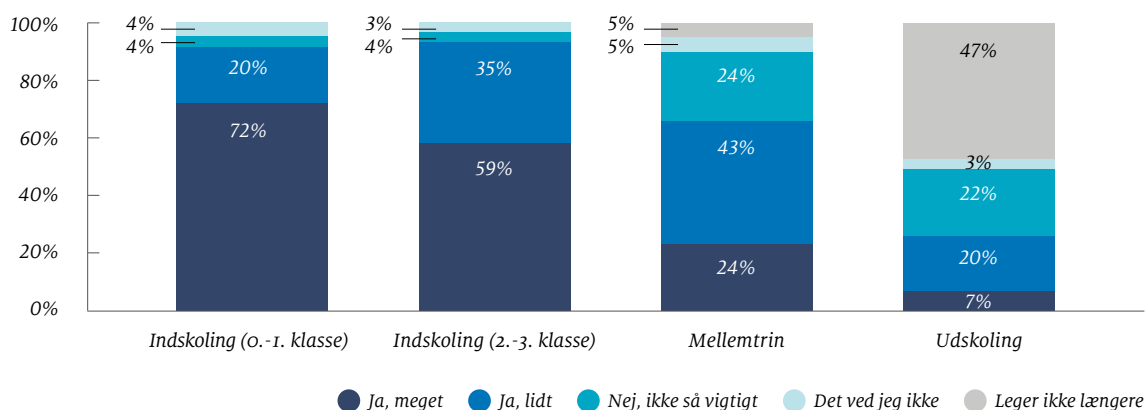
Det er sjovest at lege med andre børn

Leg er sjovest, når det foregår sammen med andre børn. Mere end fire ud af fem indskolingsbørn (83 pct.) svarer, at de foretrækker at lege med andre børn. 5 pct. foretrækker henholdsvis at lege alene og at lege med de voksne.

Leg er vigtigt – for de fleste og de yngste

“Er det vigtigt for dig at lege?”

Figur 32: Vigtigheden af at lege fordelt på aldersgrupper.

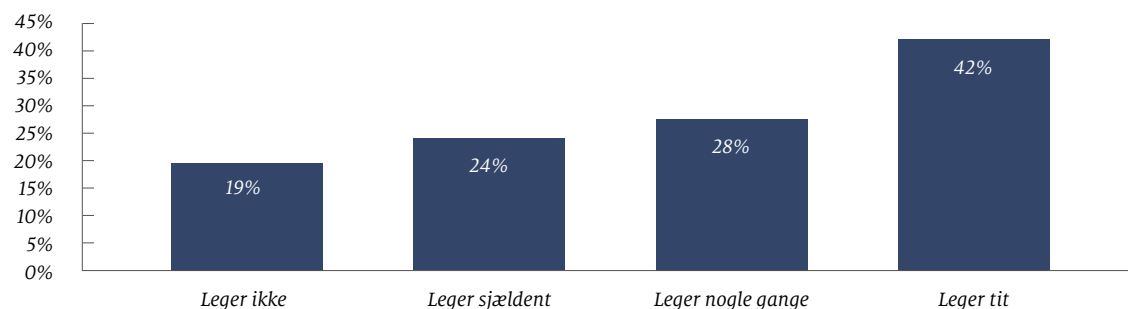
Note: n=1.702. Spørgsmålet om vigtigheden af leg er besvaret af alle børn, der har svaret, at de fortsat leger enten alene eller med venner. (Inkl. "ved ikke-svar").

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Leg og trivsel går hånd i hånd

“Angiv tilfredshed på en skala fra 0 til 10, hvor 10 betyder ‘Det bedst mulige liv’, og 0 betyder ‘Det værst mulige liv’.” Andele med høj livstilfredshed (9-10).

Figur 33: Høj livstilfredshed fordelt på hyppighed af leg.

Note: n=501. Besvaret af børn på mellemlinje. Kategoriseringen af hyppighed af leg bygger på børnenes egne angivelser af, hvorvidt de “tit”, “nogle gange”, “sjældent” eller “aldrig” leger enten alene eller med venner. (Inkl. "ved ikke-svar").

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNE – OM AT LEGE ALENE OG SAMMEN MED ANDRE

“Jeg synes godt, man kan lege alene, men det er så lidt kedeligt at lege alene på grund af, at så har man ikke nogle at snakke med, f.eks. når man leger Nerf Gun-krig, så er det lidt sjovere, når man har nogen at lave det med, så kan man lave en konkurrence.”

– HERMANN, 11 ÅR

“Altså, det er mere roligt at lege alene, og nogle gange har man brug for at lege roligere. Men nogle gange har man bare lov til at brænde noget krudt af og være vild.”

– HANS, 8 ÅR

“Jeg kan bedst lide, når man kun er to. Fordi så kan man være sådan lidt mere enige om tingene, f.eks. hvis man er flere, så kan man ikke så godt blive enige om, hvad man leger.”

– ALMA, 9 ÅR

De fleste børn fortæller i interviewene og mobiletografien, at de bedst kan lide at lege med andre børn. Når man leger med andre, er det nemmere at finde på nye og sjove lege, og hvis man skal brænde energi af og lege mere fysiske lege, er det sjovere, når man er flere sammen.

Men den sociale dynamik i legen kan også være udfordrende. Andre børn kan ødelægge legen, hvis de eksempelvis ikke kender reglerne eller forstår legens univers. Det giver Henriette på 8 år et eksempel på:

“Nogle gange synes jeg, det er irriterende, når der er andre, der også skal have Barbie-dukkerne. Så tænker jeg inde i hovedet: ‘Det er ikke sådan, du skal gøre – nu bliver legen irriterende, altså!’”

Selvom børn foretrækker at lege med andre, er der også flere fordele ved aleneleg. De yngste børn nævner bl.a., at det kan være nemmere at lege lidt mere “koncentrerede lege” alene, f.eks. lege med dukker el-

ler LEGO. Det kan også være afslappende at lege alene, fordi der ikke kommer en masse inputs fra andre børn.

Legen knytter bånd – og giver masser af grin

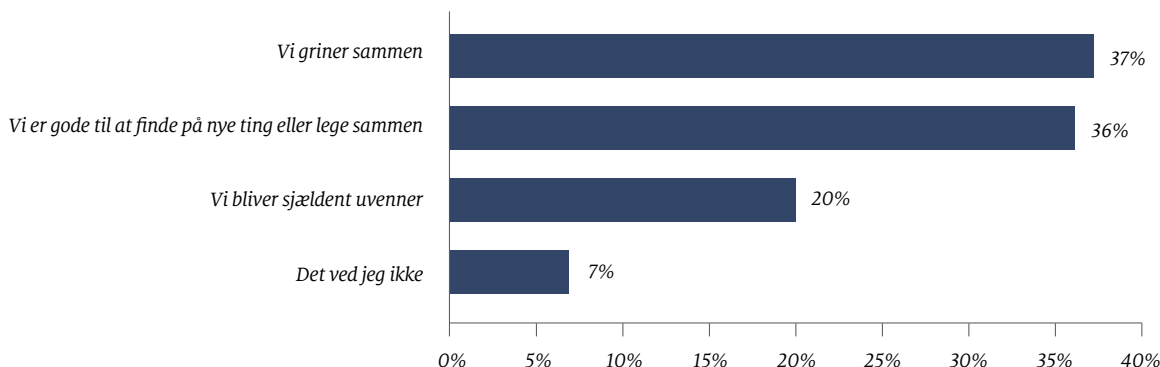
Legen har en stor stjerne hos de fleste børn, og det er der mange forskellige grunde til. På spørgsmålet om, hvorfor det er vigtigt at lege, træder mange nuancer frem – men også en række fællesnævner.

Hos indskolingsbørnene skaber legen grin og glæde. Her fremhæver flest (37 pct.), at det bedste ved at lege er, at man “griner sammen”. Dog svarer ca. lige så mange (36 pct.), at det bedste er at “finde på nye ting og lege sammen”. Se figur 34.

Også blandt de børn på mellemtrinnet og i udskoling, der stadig leger, er der bred enighed om, at værdien ved at lege er, at man kan have det sjovt. Her svarer henholdsvis 83 og 74 pct., at det bedste ved at lege er, at “man griner og har det sjovt”. Se figur 35.

Indskolingsbørn: Leg er sjovt og fantasifuldt

“Tænk på en person, du godt kan lide at lege med. Hvad er det bedste ved at lege med denne person?”

Figur 34: Det bedste ved at lege med ens foretrukne legekammerat.

Note: n=673. Besvaret af indskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNENE – OM DET GODE VED AT LEGE

“Leg kan gøre, at man er lidt tættere på hinanden, for i hverdagen ser man ikke så meget til hinanden, fordi man jo er i skole eller på arbejde eller til noget. Så i weekenden er vi mere sammen. Så kan vi f.eks. lide at komme i svømmehallen eller sådan noget.”
– RIKKE, 14 ÅR

“Ja (man har det på en speciel måde, når man leger, red.). F.eks. hvis man selv leger, så kan man bare forestille sig en masse ting.”
– EBBE, 11 ÅR

“Når man leger to, så er det jo også meget sjovere, fordi man leger med en til. Når man leger far, mor og børn med to eller endnu flere.”
– FLORA, 6 ÅR

“Leg kan gøre, at man kommer lidt tættere på hinanden.”
– SALINA, 14 ÅR

Børnene på mellemtrinnet lægger ligesom indskolingsbørnene også vægt på, at leg stimulerer fantasien og kreativiteten. Tæt på halvdelen (46 pct.) svarer, at det gode ved legen er, at “vi kan finde på vores egne regler eller lege sammen”. Blandt børnene i udskolingen fremhæver kun 21 pct. den kvalitet. Udskolingsbørnene er til gengæld optagede af, at legen kan være afsæt for at have noget sammen. Her fremhæver en tredjedel (33 pct.) det, at “vi oplever noget, vi har sammen bagefter”, som en af de primære kvaliteter ved legen.

I interviewene og mobiletnografien forklarer mange børn, at leg frem for alt er vigtigt, fordi det er sjovt. Legen er ganske simpelt afsæt for, at man kan hygge sig og grine sammen med andre. Men en del børn italesætter også legen som et helt særligt univers, de kan træde ind i, hvor de kan bruge deres fantasi, og hvor de er fritaget for bekymringer. Legen lever på en måde sit

eget liv, hvor man af og til helt kan glemme tid og sted. 15-årige Nikolaj reflekterer over dengang, han legede på denne måde:

“Det hele var bare sjovt. Du slog hjernen fra og fokuserede bare på at have det sjovt. Det var anderledes.”

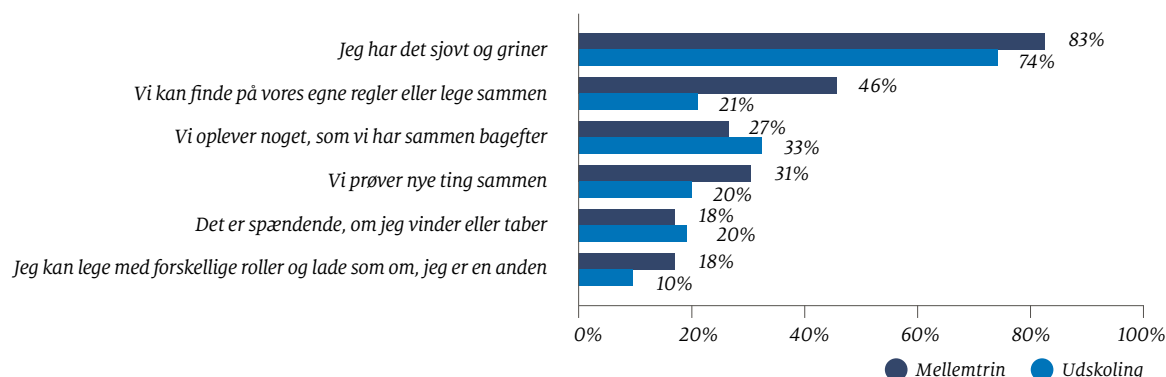
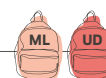
Interviewene peger også på, at børnene skaber tættere sociale relationer gennem legen. Legen knytter bånd, gør det nemmere at lære andre børn at kende og styrker relationen til de venner, man har i forvejen. Som Jesper på 10 år forklarer:

“Når man leger, er man mere sammen med ens venner. [...] Man lærer også ens venner bedre at kende. Og man taler lidt mere sammen, end når man sidder på sin telefon.”

Legen træner også børnenes sociale kompetencer og lærer børn at drage omsorg for hinanden. Flere børn fortæller bl.a., at det er vigtigt, at alle børn har nogen at lege med. Og selvom det til tider kan være krævende,

Mellemtrins- og udskolingsbørn: Legen skaber grin og sjov

“Hvad er det gode ved at lege? Sæt max tre kryds.”

Figur 35: Det gode ved at lege.

Note: n=711. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn, der har svaret, at de stadig i et vist omfang leger enten alene eller med venner. “Andet”=4-5 pct. og “Ved ikke”=3-13 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNE – OM FORSKELLEN MELLEM LEG, SPIL OG SOCIALE MEDIER

“Når du leger, gør du noget fysisk. Du bevæger din krop og ikke bare dine fingre.”
– RASMUS, 14 ÅR

“Man kan godt kalde det at lege, når vi spiller Hayday (mobilspl, red.) omme i skolen, fordi vi er så mange til det.”
– THEA, 13 ÅR

“Nogle stopper med at lege, fordi de begynder at spille computer. Jeg leger heller ikke så meget, fordi jeg begynder at spille computer.”
– HERMANN, 11 ÅR

“Hvis man tager selfies på en telefon, vil jeg sige, at man er for gammel til at lege. Man kan godt have en legetelefon som barn, men jeg vil ikke kalde det at tage cegte billeder og lægge dem op for leg.”
– HELENE, 14 ÅR

bliver de børn, der står udenfor, inviteret med i legen. Eksempelvis af 9-årige Nadia:

“Nogle gange kan det godt være irriterende, men der er nogle fra min klasse, som ikke har så mange venner, og så kan man godt lige sige ja. Hvis man nu tænker ‘Åh, det vil jeg ikke’, så kan man godt lige sige ja, hvis de ikke har nogen at lege med.”

Er legepladsen også digital?

Børns brug af digitale teknologier og medier er accelereret inden for de senere år. En rapport fra 2016 viser, at danske skolebørn har europarekord i at sidde mest foran TV’et eller computeren. Rapporten viser blandt andet, at 68 pct. af de 11-årige danske børn bruger mere end to timer om dagen på at spille computerspil⁸.

Men spørgsmålet er, om brugen af digitale teknologier som computerspil har nogle af de samme kvaliteter som legen – og om børn selv karakteriserer f.eks. digitale spil som leg?

Flere børn fortæller, at de kommer ind i et flow, når de f.eks. spiller computer. De glemmer, hvor længe de har spillet, og kan blive irriterede, hvis de bliver afbrudt. Men børnene italesætter typisk ikke spil på computeren, iPad’en eller mobiltelefonen som leg. Dels fordi de fleste børn forbinder leg med noget, hvor man fysisk er til stede med hinanden. Og dels fordi digitale spil typisk har nogle fastdefinerede regler, der indebærer, at fantasien ikke spiller så central en rolle, som den – i børnenes øjne – gør i legen. Nogle børn – f.eks. Eddy på 13 år – peger dog på, at et spil godt kan udvikle sig hen imod noget mere legende:

“Computerspil kan godt være leg. For man kan enten fokusere på taktik [i spillet] eller have et spil, hvor man går rundt og fjoller. Fjoller er leg, men er det taktik, så er det ikke leg mere.”

Det er altså bl.a. konteksten, der afgør, om børn kalder spil for leg. Børnene giver nogle eksempler på, hvordan digitale teknologier og sociale medier nogle gange er med til at rammesætte legen. Emilie på 11 år

Danske børn foretrækker digital leg

LEGO Fonden undersøgte i 2018, hvilke legende aktiviteter 5-12-årige børn fra ni forskellige lande foretrækker. Topscoren hos danske børn er digital leg.

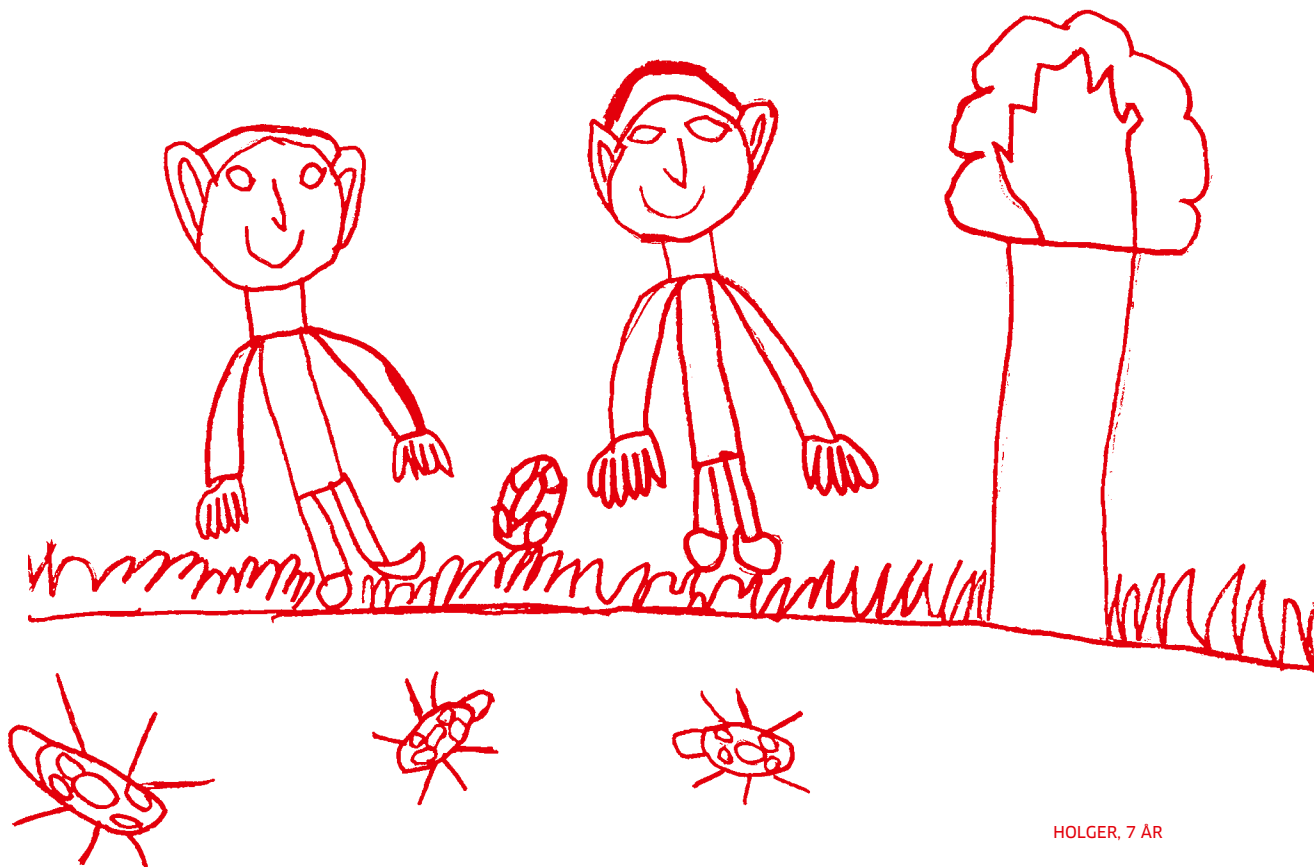
1. Digital leg:	90 pct.
2. Sportsaktiviteter:	76 pct.
3. Stille lege:	67 pct.
4. Korte udflugter:	62 pct.
5. Kunst og håndværk:	52 pct.
6. Fysisk leg:	55 pct.
7. Sjov med mad:	45 pct.
8. Læringsleg:	40 pct.
9. Fantasileg:	35 pct.
10. Musikleg:	23 pct.
11. Leg i hverdagssituationer:	14 pct.

Kilde: LEGO Fonden (2018). ‘Play Well Report’.

fortæller bl.a., at hun nogle gange leger, ved at hun FaceTimer med sine venner, hvor de øver mærkelige danse eller laver makeup-konkurrencer. Og Viola på 11 år giver et eksempel med TikTok:

“Vi har også leget en anden leg, hvor vi skal tale engelsk, så vi får både øvet engelsk, og vi får leget. Det er noget, som handler om TikTok. Vi har ikke en TikTok, men vi kender dem fra TikTok – de mest populære bor i USA, og de snakker engelsk, og dem plejer vi at lege. [...] Charlie, Dixie og Addison er de mest populære, særligt Charlie. Så ser vi deres videoer, og så leger vi, at vi er dem.”

⁸ WHO (2016). ‘Health Behavior in School-aged Children’.

DET SIGER BØRNE – OM AT STOPPE MED AT LEGE

“Det er, som om det føles kedeligt og ikke sjovt eller spændende.”

– MALTHE, 11 ÅR

“Jeg var måske 10-11 år (da jeg stoppede, red.). Jeg var senere end andre. Der var nogle, der stoppede, da de var 8-9 år. Så begyndte andre ting at fylde, sko, sminke osv. Der var et tidspunkt, hvor man ikke legede mere, så var man sammen.”

– SALINA, 14 ÅR

“Jeg kalder det ‘at være sammen’ i stedet for at ‘lege’, fordi jeg synes, leg er noget, små børn gør.”

– NIKOLAJ, 15 ÅR

Når legen stopper

Selvom legen har stor værdi for de fleste børn, er der også mange børn, som stopper med at lege. Undersøgelsen viser, at andelen af børn, der leger, falder støt i takt med, at børnene bliver ældre – og særligt i udskolingen er mange stoppet med at lege. Blandt de børn, som har svaret, at de ikke leger længere, angiver flest, at de stoppede, da de var ca. 12 år gamle.

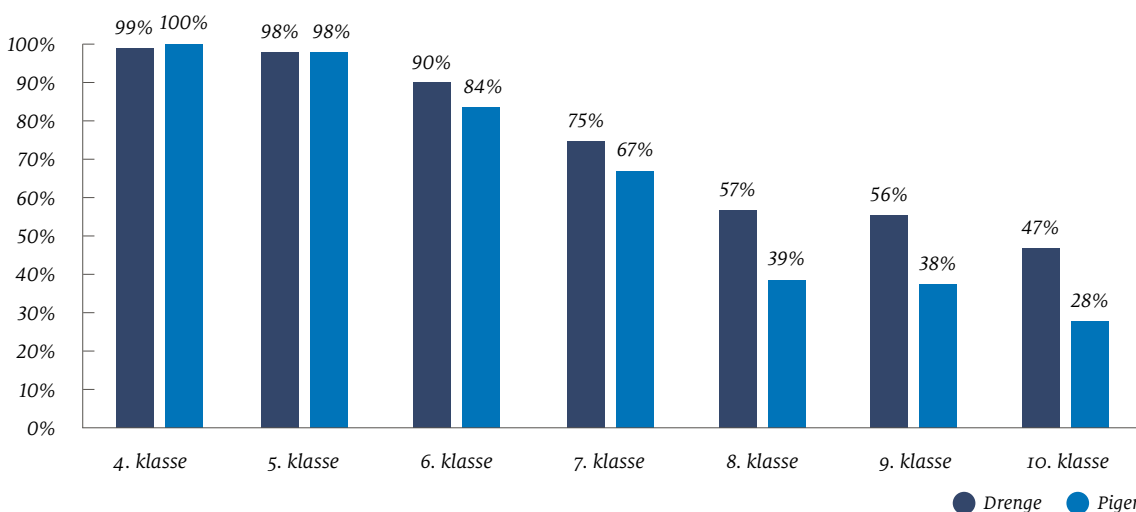
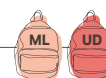
Det er særligt pigerne, som stopper med at lege, når de rammer teenagealderen. Blandt pigerne i 8. og 9. klasse er det henholdsvis 39 og 38 pct., som leger tit, nogle gange eller sjældent. Blandt drengene på samme alderstrin er det 57 og 56 pct., som stadig leger. Se figur 36.

I interviewene og mobiletnografien sætter børnene flere ord på, hvad leg er for dem, og *hvorfor* de stopper med at lege. For flere af de ældre børn handler det mere om, hvad man kalder det, når man er sammen med sine venner, end hvad de reelt laver sammen. Nogle fortæller endda, at deres samvær med vennerne kan beskrives som leg, men de kalder det i stedet “at hænge ud” eller bare “være sammen”. De forbinder leg med noget, mindre børn gør, og noget, man lægger bag sig. Julie på 13 år forklarer det sådan her:

“Jeg tror, at når man bliver ældre, er der jo det begreb med at vokse op og lægge det barnlige bag sig og stoppe med at fantasere, selvom jeg egentlig ikke kan se noget galt i det.”

Piger stopper tidligere med at lege

“Leger du med dine venner?” og “Leger du nogle gange alene?” Andele, der har svaret “Ja, tit”, “Ja, nogle gange” eller “Ja, men sjældent” til ét af spørgsmålene.

Figur 36: Andelen af drenge og piger, der leger, fordelt på køn og klassetrin.

Note: n=1.028. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

“Samfundet i dag har nogle specielle standarder til, at på et tidspunkt skal man lægge det på hylden og opføre sig voksent. [...] Det er lidt ligesom en fase, der er ude af mit liv nu.”

- JULIE, 13 ÅR

Flere af de børn, der ikke leger mere, har svært ved at sætte ord på, *hvorfor* de ikke leger længere. De forklarer, at de er vokset fra det, og at det er noget, som man helt naturligt stopper med, når man når en bestemt alder.

Leg forbindes med roller og fantasi – og erstattes af humor, spil og konkurrence

Flere børn på mellemtrinnet og i udskolingen har altså vendt ryggen til ideen om at lege. Men alligevel tænker de fleste tilbage på legen som noget positivt. Flere af de ældre børn, som ikke leger længere, fremhæver, at leg var noget bekymringsfrit, hvor man ikke tænkte

over livets alvor. Leg handlede om fantasi, barnlighed og at være umiddelbar. Som 14-årige Salina beskriver det, var leg noget, hvor “man bare var inde i sin egen legehjerne”.

Legen bliver erstattet af “bare at være sammen”, “hænge ud”, “have det sjovt” eller “spille” sammen med vennerne. Rasmus på 14 år forklarer, at legen stopper, når man stopper med at spørge “vil du lege?”. I dag spørger Rasmus sine venner, om de “vil spille” eller “hænge ud” sammen.

Legens vilkår i en coronatid

Coronarestriktioner sendte børnene hjem i familiearenaen for en stund og lukkede for flere af børnenes vante, fysiske legerum. Mulighederne for at se og lege med sine venner blev begrænsede, og børnene oplevede både en stigende ensomhed og en stigende bekymring for, om de kunne holde kontakten med deres venner. Lukas på 7 år beskrev det sådan her:

“Jeg har savnet at lege med de andre klasser. Ligesom en fra 0.D, der hedder Christian, og ham vil jeg gerne lege med igen. Men her i coronatiden må vi ikke.”

Alle børnenes legemuligheder var dog ikke forsvundet. Den digitale lege- og spille-arena blev brugt flittigt af flere børn under corona. I interviewene og mobiletnografien er det tydeligt, at det digitale fyldte meget i børnenes dagligdag under corona. Børnene lægger bl.a. vægt på, at de kombinerede spilelementer med det sociale. De snakkede f.eks. sammen over Teams, Discord eller telefonen, mens de spillede. Karoline på 14 år beskriver den nye måde at spille og være sammen på under corona sådan her:

“Nu er vi begyndt på de her gruppeopkald. Det fungerer meget godt. Vi kan finde på at spille Minecraft, så er vi på den samme server. Det er meget hyggeligt.”

Kilde: Egmont Fonden (2020). ‘Forskning i unge og corona’. Børns Vilkår (2020). ‘Analysenotat fra Børns Vilkår om unges bekymringer, savn og skolegang under lockdown’.

DET SIGER BØRNE – OM ERSTATNINGER FOR LEGEN

“ Vi er blevet

for store, nu spiller vi mere fodbold, PC eller PlayStation.”

– MALTHE, 11 ÅR

“

Jeg tror, børn stopper med at lege, når de får en telefon. Måske hvis man fjerner sin mobil, og man så bliver nødt til at være social og lege.”

– HELENE, 14 ÅR

“

Jeg ville sige, at jeg havde det sjovt og nyder selskab med andre mennesker. Jeg vil ikke kalde spil for leg. Jeg ville sige, at jeg har det sjovt. Men ikke leg.”

– SALINA, 14 ÅR

“

Vi kalder det 'at være sammen'. F.eks. skriver vi ikke til hinanden, om vi skal lege, det var sådan noget, ens forældre gjorde til én. Vi skriver bare, om man skal være sammen. Også selvom vi nogle gange leger, når vi er sammen.”

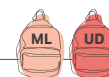
– IDA, 14 ÅR

Børnenes svar i interviews og mobiletnografien bekræfter billedet i spørgeskemaundersøgelsen. Her fortæller de børn, der ikke leger længere, hvad der var det gode ved at lege, dengang de legede, og hvad der er vigtigt, når de er sammen med deres venner i dag. Her går svaret “at have det sjovt og grine sammen” igen. 74 pct. af børnene mener, at netop dét var en vigtig kvalitet ved legen, og 85 pct. mener, at det fortsat er vigtigt, når de er sammen med vennerne i dag. Se figur 37.

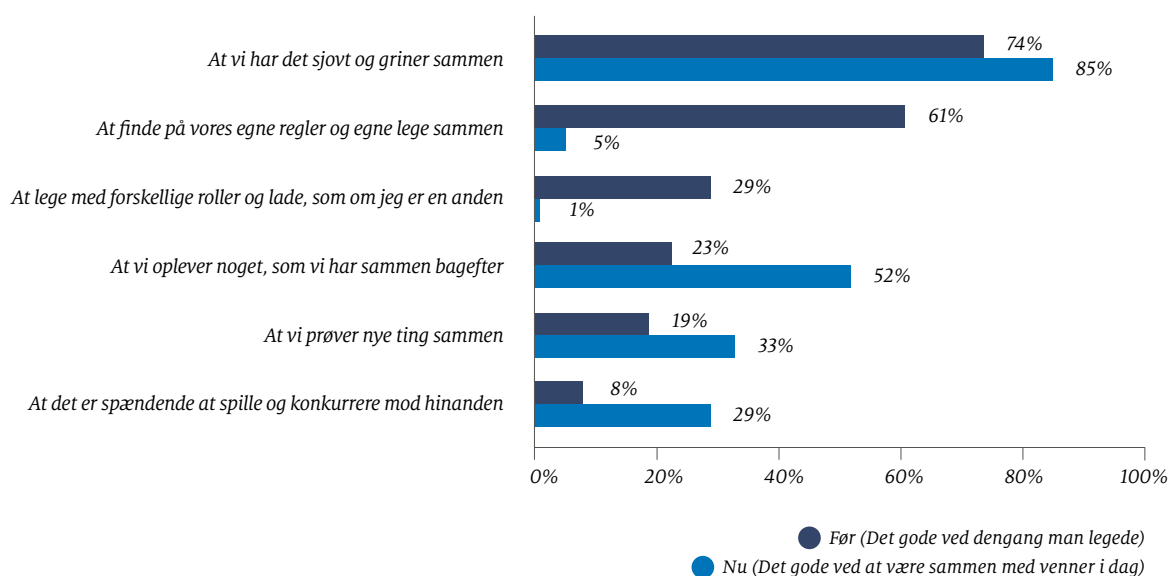
Men børnenes blik på værdien i legen og samværet med vennerne ændrer sig også. Eksempelvis svarer

mere end seks ud af ti (61 pct.), at det var en kvalitet ved legen “at finde på vores egne regler og lege sammen”, mens blot 5 pct. vurderer, at det er vigtigt, når de er sammen med deres venner i dag. Til gengæld svarer 52 pct., at det er vigtigt i dag, at man oplever noget med sine venner, man har sammen bagefter, mens blot 23 pct. mener, det var en kvalitet ved legen. Og så svarer knap hver tredje (29 pct.), at spænding, spil og konkurrence er vigtigt, når de er sammen med venner i dag, mens blot 8 pct. mener, det var en kvalitet ved legen.

Kvaliteterne i leg og samvær med venner skifter

“Hvad var det gode ved at lege?” og “Hvad er vigtigt, når du er sammen med dine venner i dag?”

Figur 37: Det gode ved at lege og det gode ved at være sammen med venner sammenholdt.

Note: n=318. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn, der har angivet, at de ikke længere leger.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketaiken Mandag Morgen.

Barrierer for leg

Mange børn og unge savner at lege

Mange børn stopper med at lege i takt med, at de bliver ældre. Men en del af børnene savner af og til at lege – særligt de børn, som føler sig ensomme. Blandt børn i udskoling, der svarer, at de tit eller nogle gange føler sig ensomme, svarer hele 57 pct., at de i et vist omfang savner at lege, mens det for børn, der ikke føler sig ensomme, er 37 pct., der savner at lege.

Nogle af børnene i interviews og mobilet-nografien sætter flere ord på det med at savne at lege, f.eks. Cecilie på 13 år:

“Nogle gange kan man godt savne det lidt. Alt-så sådan nogle fantasilege og ikke rigtig tænke på alt muligt andet. Af og til, ja, så savner jeg det.”

Eller 15-årige Mathias:

“Da man var mindre, var verden én stor lege-plads, og man havde jo ikke så meget at tænke på. Livet var en leg, alting var nemmere. Skolen fylder mere nu. Man skal have gode karakterer og komme videre på en uddannelse, f.eks. gymnasiet. Man har meget mere seriøsitet i livet at tage ansvar for.”

Legen mangler tid og plads

Enkelte børn nævner også, at der følger forpligtelser og bekymringer med dét at blive ældre – og at det bl.a. kan være én af grundene til, at man stopper med at lege. Det tyder på, at der ikke er tid og plads nok til legen. Og spørger man børnene, er der faktisk flere, der føler, de ikke har tid nok til at lege.

Blandt de børn, der leger, svarer mellem 10-17 pct., at de ikke har tid nok til at lege. Og det er særligt børn med lav trivsel, som ikke føler, de har tid nok. Blandt børn i indskoling, der ikke har tid nok til at lege, har 22 pct. lav/middel livstilfredshed, mens der blandt de børn, der har tid nok til at lege, kun er 14 pct., der har lav/middel livstilfredshed. Se figur 38.

Samme mønster gør sig gældende blandt børn på mellemtrinnet.

Der er også børn, der bare leger alene ...

Undersøgelsen viser, at børn, der bedst kan lide at lege alene ...

Er mere ensomme:

Børn, der tit eller nogle gange føler sig ensomme, angiver i tre gange så høj grad, at de bedst kan lide at lege alene, sammenlignet med børn, der sjældent føler sig alene.

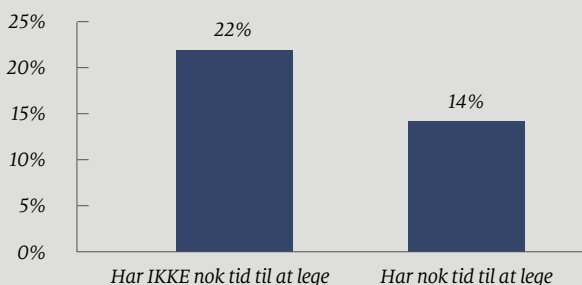
Trives dårligere med familien:

Blandt børn med lav eller middel familietrivsel angiver 12 pct., at de bedst kan lide at lege alene. Blandt børn med høj familietrivsel er det blot 4 pct., der bedst kan lide at lege alene.

Tid til leg hænger sammen med trivsel

“Hvordan synes du, at dit liv er lige nu?”

Andel, der har svaret “Dårligt” eller “Okay”.

Figur 38: Lav/middel livstilfredshed fordelt på tid til leg.

Note: n=579. Besvaret af indskolingsbørn. Øvrig svarmulighed var “Godt”. “Ved ikke”=14 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Rosa

5

BØRNS SYN PÅ FREMTIDEN

“

*Jeg glæder mig til, at jeg kan komme i gang
med min ønskeuddannelse på Animationsskolen
– hvis jeg da kommer ind.”*

– KATRINE, 16 ÅR

BØRNS SYN PÅ FREMTIDEN

KORT FORTALT

Fremtiden tilhører børnene – men hvad tænker børnene selv om fremtiden? Hvad glæder de sig til, og hvad bekymrer de sig om?

Undersøgelsen viser, at børn generelt glæder sig mere, end de bekymrer sig, når de tænker på fremtiden. De glæder sig bl.a. til at få en uddannelse og et arbejde, men er også bekymrede for, om de kan leve op til deres egne og samfundets forventninger. En relativt stor gruppe børn er også bekymrede for globale problemer som krig og klimaforandringer.

Hvis vi overlod magten i landet til vores børn, så ville børnelivet på nogle områder se anderledes ud. Skolerne ville få et løft, skoledagen ville være kortere, forventningspresset til børn og unge ville være mindre, og der ville være bedre og mere lige vilkår for alle børn i Danmark.

De fleste børn ser positivt på fremtiden

Børns syn på fremtiden fortæller meget om, hvordan de har det, og hvor de er i livet lige nu. Og heldigvis peger undersøgelsens resultater på, at børn i Danmark generelt glæder sig mere til fremtiden, end de bekymrer sig om den. Blandt børnene på mellemtrinnet og i udskolingen svarer 57 pct., at de er enige eller helt enige i udsagnet: "Når jeg tænker på fremtiden, glæder jeg mig", mens 25 pct. af børnene er bekymrede, når de tænker på fremtiden. *Se figur 39.*

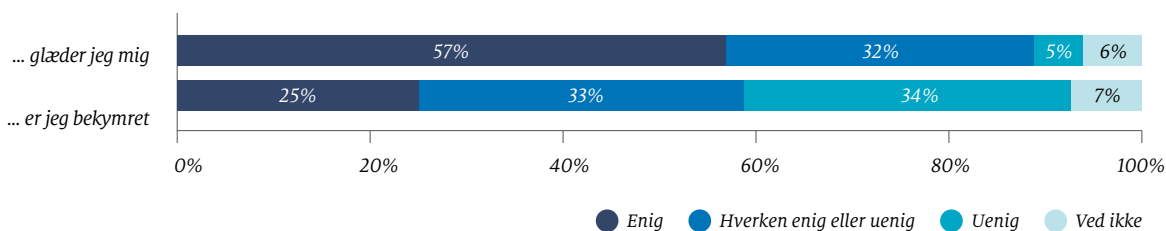
Resultaterne viser også, at det at glæde sig til fremtiden og bekymre sig om fremtiden ikke udelukker hinanden. Hvert tiende barn på mellemtrinnet og i udskolingen (11 pct.) glæder sig samtidig med, at de er bekymrede, når de tænker på fremtiden.

Børn glæder sig til at få uddannelse og arbejde

Børnenes positive forventninger til fremtiden er nuancerede og mangfoldige, men der er særligt to temaer, der står stærkt: uddannelse og arbejde. *Se figur 40.*

Hver anden glæder sig til fremtiden – hver fjerde er bekymret

"Hvor enig er du i følgende? Når jeg tænker på fremtiden ..."

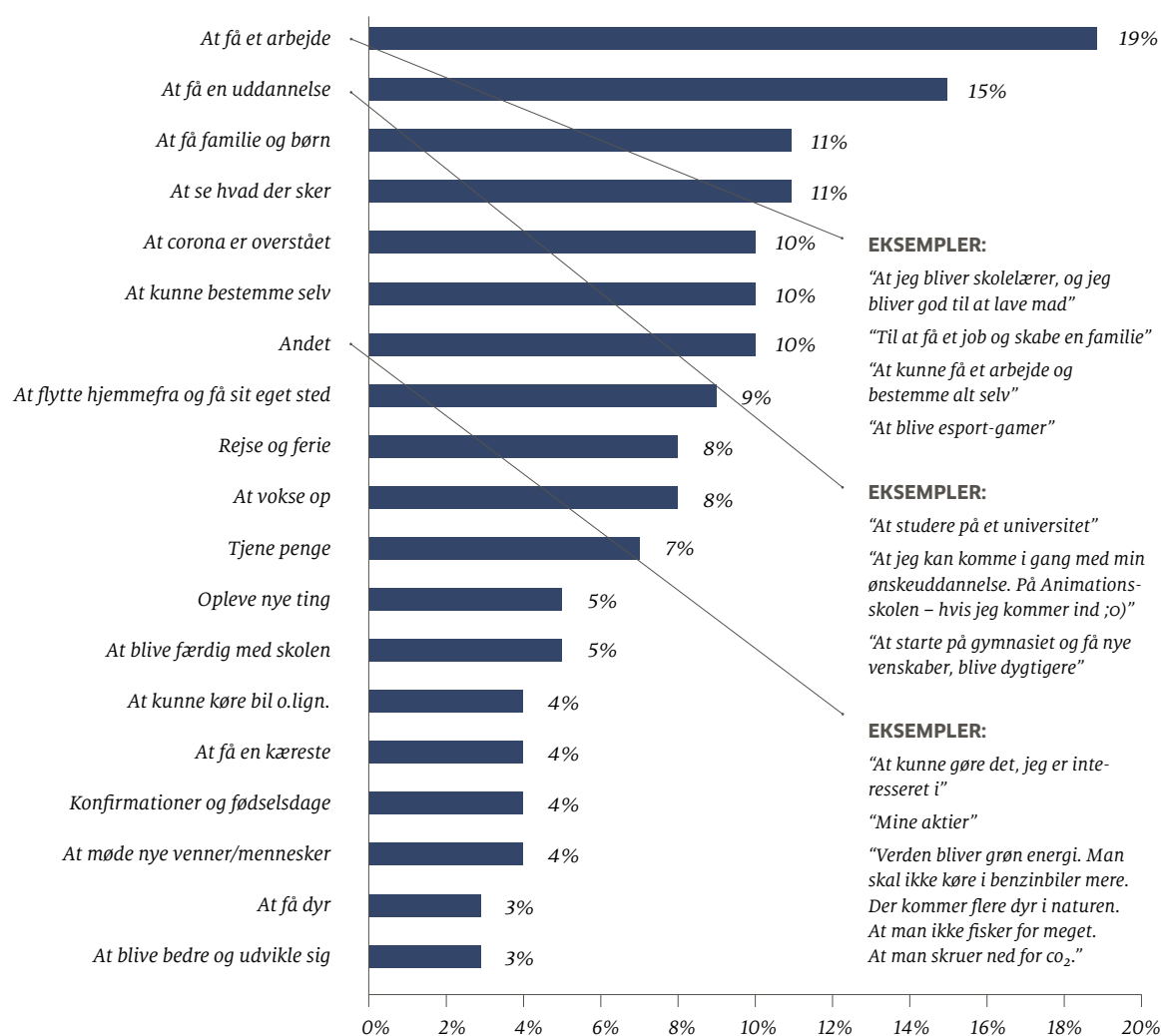
Figur 39: Fremtidsglæde og -bekymring.

Note: n=1.029. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. "Enig"-svarkategorien rummer både børn, der har svaret "Enig" og "Helt enig", og omvendt rummer "Uenig"-svarkategorien både børn, der har svaret "Uenig" og "Helt uenig".

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Børn glæder sig til ...

“Hvad glæder du dig til?”

Figur 40: Hvad børnene glæder sig til i fremtiden.

Note: n=487. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn, som angiver, at de glæder sig, når de tænker på fremtiden. Kategorierne er udarbejdet ved kodning af åbne besvarelser.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

DET SIGER BØRNEENE – OM HVAD DE GLÆDER SIG TIL VED FREMTIDEN

“Hvad der kommer til at ske, og hvor jeg havner henne i livet.”

– CLARA, 11 ÅR

“At jeg kan bestemme selv, og mine forældre ikke skal børste mine tænder. At jeg kan flytte, og jeg helt selv kan bestemme, hvad jeg vil spise.”

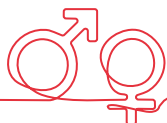
– LAURA, 10 ÅR

“At jeg prøver nye grænser af, at jeg får nogle uddannelser, som jeg drømmer om, og at jeg kan gøre, hvad jeg vil. At jeg målsætter mig for noget, som kan lade sig gøre, der gør mig glad.”

– WILLIAM, 15 ÅR

“At blive astrofysiker.”

– KARLA, 11 ÅR

Kurs mod familie og arbejde: Piger og drenge har forskellige håb for fremtiden

Drenge og pigers håb for fremtiden følger på nogle punkter et relativt kønsstereotyp mønster. Pigerne nævner i højere grad end drengene, at de glæder sig til at få familie og børn (15 pct. hos pigerne, 7 pct. hos drengene) og til at flytte hjemmefra og etablere sig (13 pct. hos pigerne, 4 pct. hos drengene). Drengene er derimod optagede af at få et arbejde (22 pct. hos drengene, 16 pct. hos pigerne) og tjene penge (10 pct. hos drengene, 4 pct. hos pigerne).

Når man spørger børnene, hvad de glæder sig til, svarer knap hver femte⁹, at de glæder sig til at få en uddannelse. Mange af børnene beskriver i generelle vendinger, hvad de glæder sig til, som f.eks. “At få et arbejde og tjene penge”, men flere nævner også specifikke drømmejobs, f.eks. at blive dyrlæge, e-gamer, arkæolog eller professionel fodboldspiller. En mindre gruppe børn svarer på den lidt kortere bane, at de glæder sig til at få et fritidsjob.

15 pct. af børnene på mellemtrinnet og i udskolingen svarer, at de glæder sig til at få en uddannelse. Også her beskriver mange deres fremtidsønsker i generelle vendinger, men en ret stor gruppe børn fortæller om konkrete uddannelser, de glæder sig til på den kortere bane. Børnene glæder sig f.eks. til at komme på efterskole, i 10. klasse eller på ungdomsuddannelse.

Selvom arbejde og uddannelse dominerer børnenes positive fremtidsforventninger, rummer svarene også

Arbejde og uddannelse fylder mere i dag – familieliv fylder mindre

Børnerådet spurgte i 2003 sit børnepanel, bestående af 55 klasser på 7. klassetrin, hvad de tre vigtigste ting for fremtiden er. Svarene viser, at familieliv dengang var det vigtigste for flest børn. Uddannelse og arbejde indtog henholdsvis 2.- og 3.-pladsen:

1. Et liv med familie og børn:	72 pct.
2. En god uddannelse:	61 pct.
3. Et fast arbejde:	42 pct.
4. Et godt sted at bo:	33 pct.
5. Mulighed for at rejse ud og opleve verden:	27 pct.
6. En følelse af fællesskab med andre mennesker:	20 pct.
7. At tjene mange penge:	19 pct.
8. Meget fritid:	11 pct.
9. Mulighed for personlig udvikling:	9 pct.
10. At blive kendt og berømt:	8 pct.

Kilde: Børnerådet (2003). 'Børn og Politik'.

⁹ Kategorier er baseret på kodning af åbne besvarelser. Læs mere i metodeafsnittet.

en stor mangfoldighed. En del børn (11 pct.) glæder sig eksempelvis til at få familie og børn, mens andre glæder sig til, at corona er overstået (10 pct.). Og så ser en del børn også frem til at blive herre i eget hus: 10 pct. nævner, at de glæder sig til, at de får lov at bestemme mere over deres eget liv, mens 9 pct. glæder sig til at flytte hjemmefra og få deres eget sted.

Undersøgelsen viser også, at de positive fremtidsforventninger er ret forskellige på tværs af aldersgrupper. Eksempelvis tyder noget på, at særligt børnene på mellemtrinnet har været tynget af corona-nedlukningen. I hvert fald nævner 15 pct. af mellemtrinnsbørnene, at de glæder sig til, at corona er overstået, mod 6 pct. af børnene i udskolingen. Udskolingsbørnene fokuserer derimod

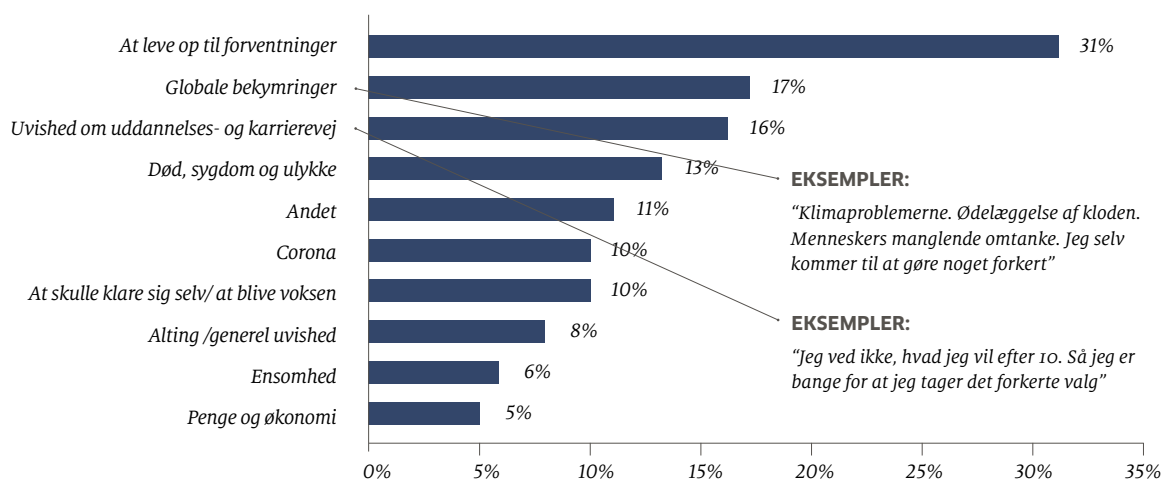
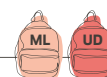
mere på de næste skridt på uddannelsesvejen. Her nævner hver fjerde (25 pct.), at de glæder sig til at få en uddannelse, mod blot 4 pct. af børnene på mellemtrinnet.

Forventningspres er børnenes største bekymring

Ligesom med de positive fremtidsforventninger har børn også mange forskellige bekymringer om fremtiden. Nogle af børnenes bekymringer handler om det omgivende samfund, mens andre er vendt indad mod barnet selv. Og her dominerer særligt ét tema: frygten for ikke at kunne leve op til de mange forventninger. Hele 31 pct.¹⁰ af børnenes svar handler faktisk om forventninger, som børnene er bekymrede for, at de ikke kan indfri. Se figur 41.

Børn bekymrer sig om ...

“Hvad bekymrer du dig om?”

Figur 41: Hvad børnene er bekymrede for ved fremtiden.

Note: n=238. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn, der har angivet, at de er bekymrede, når de tænker på fremtiden. Kategorierne er udarbejdet ved kodning af åbne besvarelser.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

¹⁰ Kategorier er baseret på kodning af åbne besvarelser. Læs mere i metodeafsnittet.

DET SIGER BØRNE – OM BEKYMRINGER FOR FREMTIDEN

“Mange i min generation er slemme til at nedgøre hinanden, så man ingen selvtillid har, og så er jeg bange for, at det vil følge mig fremover.”

– AYA, 14 ÅR

“Tab af biodiversitet. Klimaforandringer.”

– SOFIA, 16 ÅR

“Om jeg er god nok i skolen, om jeg er stresset.”

– BENJAMIN, 12 ÅR

Bekymringerne om ikke at kunne leve op til forventningerne har flere dimensioner. Nogle børn taler om forventninger på et generelt plan og svarer eksempelvis, at “der stilles så mange høje krav”, eller “at min plan slår fejl, og at jeg ikke er god nok”. Andre nævner forventninger på et mere konkret plan, f.eks. forventningen om at få et godt job eller om at klare sig godt i skolen. Men de fleste bekymringer om forventninger handler om at få den ønskede uddannelse. Flere af børnene reflekterer bl.a. over eksamen og karakterer og de konsekvenser, det har, hvis ikke de gør det “godt nok”. Flere beskriver en frygt for at “fejle” og for at træffe “forkerte valg”, der kan betyde, at de ikke får mulighed for at studere videre og i sidste ende få et godt job. Thea på 13 år beskriver det sådan her:

“Nogle gange bekymrer jeg mig. Jeg bekymrer mig, fordi hvis jeg nu fejler og ikke kommer ind på de rigtige skoler, så ved jeg ikke helt, hvad jeg skal gøre.”

Bekymringer om uddannelse fylder altså meget. De handler ikke udelukkende om frygten for at skuffe, men også om usikkerhed og uvished. 16 pct. af børnene nævner, at de er bekymrede, fordi de ikke ved, hvilken vej de skal gå ad uddannelsesstien. De er usikre på, hvilken uddannelse de skal tage, eller hvilken karriere de gerne vil have.

Bekymringerne vender sig også ud mod samfundet. Ca. hver sjette (17 pct.) nævner globale udfordringer som f.eks. krig, forurening, jordens undergang og

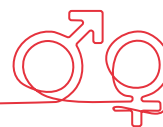
– i særlig grad – klimakrisen. Bekymringer om klimaet er også et tema, der dukker op i interviewene og mobilitetnografien. En af dem, der bekymrer sig for klimaet, er Salina på 14 år:

“Jeg bekymrer mig mest om fremtiden pga. alle klimaforandringerne, og det kunne være meget rart, hvis det stoppede, inden det er for sent.”

De store børn er mere bekymrede

Børns bekymringer vokser tilsyneladende i takt med, at de bliver ældre. På mellemtrinnet er det hver sjette (17 pct.), der er bekymret, når de tænker på fremtiden, mens det i udskolingen er hver tredje (33 pct.).

De ældste børn er ikke kun mere bekymrede. Karakteren af bekymringerne ændrer sig også, jo ældre børnene er. Blandt børnene på mellemtrinnet er den største bekymring, at de eller nogen i deres omgangskreds bliver ramt af sygdom, død eller ulykke. Den bekymring nævner 28 pct. af mellemtrinnsbørnene mod 8 pct. i udskolingen. Udskolingsbørnene bekymrer sig i højere grad om at have retning på livet. De skriver bl.a. “At jeg ikke ved, hvad jeg vil”, “Hvis det job, jeg vælger, ikke er det rigtige for mig” og “Jeg ved ikke, hvad jeg vil med livet, og jeg skal bestemme mig nu”. Udskolingsbørnene er også mere bekymrede, når det handler om at leve op til forventningerne. Det med forventningerne nævner 36 pct. af udskolingsbørnene mod 16 pct. af børnene på mellemtrinnet.

Pigerne bekymrer sig mere om fremtiden end drengene

Resultaterne peger på, at piger er mere bekymrede for fremtiden end drenge. 20 pct. af pigerne på mellemtrinnet bekymrer sig om fremtiden mod 13 pct. af drengene. I udskolingen er andelen af bekymrede piger og drenge fordoblet. Her angiver hele 40 pct. af pigerne, at de bekymrer sig mod 25 pct. af drengene. Og det er særligt forventningspresset, der tynger de ældste piger. Hele 16 pct. af pigerne i udskolingen italesætter, at de frygter, de ikke kan leve op til de forventninger, der er til dem. Til sammenligning gælder det kun for 5 pct. af drengene.

“At min familie får corona, og at min far får det værre.”
- SIGNE, 9 ÅR

“På døden og på, at der kan ske farlige uheld.”
- MOLLY, 10 ÅR

“At vi har eksamen snart.”
- ALBERTE, 15 ÅR

Hvis børnene var statsminister ...

Hvordan ville børnelivet se ud, hvis man gav det mest magtfulde job i landet til vores børn? Det spørgsmål blev udskolingsbørnene stillet.

Rigtig mange svar kredser om noget af det, der fylder allermost i børnenes hverdag: skolen. Halvdelen af børnene (52 pct.)¹¹ svarer, at de på den ene eller anden måde ville forbedre skolerne, hvis de havde nøglerne til regeringskontoret¹².

Hver tredje (31 pct.) kommer med generelle skoleforbedringsforslag. Se figur 42. Forslagene varierer mellem

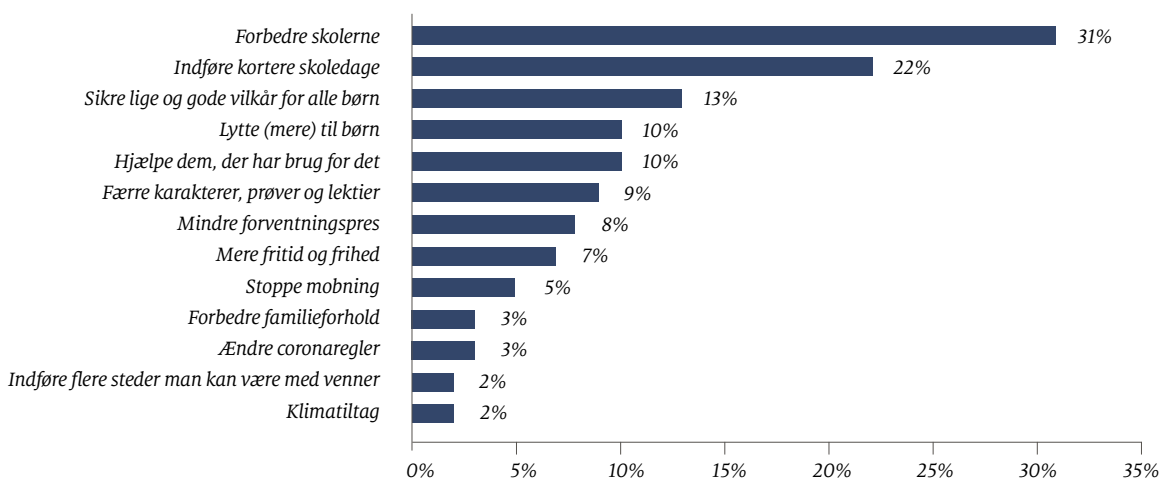
alt fra “flere og bedre lærere” til “færre elever i klasserne” og “anderledes undervisning” – eksempelvis mere bevægelse i timerne, mindre skærmtid og mere kreativ undervisning. Nogle mener sågar, der er behov for en ændring af selve skolesystemet, som denne 15-årige pige:

“Jeg ville ændre skolesystemet. Det er på ingen måde alle børn, der kan lære lige godt i det firkantede system. Man får ikke lov til at gå op i, hvad man gerne vil, hvilket kan mindske lysten til at lære.”

Samlet børneflokk: Vi vil have bedre skoler

“Hvis du var børnenes statsminister, hvad ville du så gøre for at gøre børns liv bedre?”

Figur 42: Hvad børnene ville gøre, hvis de var statsminister.

Note: n= 311. Besvaret af udskolingsbørn. Kategorierne er udarbejdet ved kodning af åbne besvarelser.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

¹¹ Kategorier er baseret på kodning af åbne besvarelser. Læs mere i metodeafsnittet.

¹² 52 pct. af børnene svarer enten, at de ville lave generelle skoleforbedringer, kortere skoledage, have færre karakterer og lektier, stoppe mobning eller en kombination af kategoriserede svarmuligheder

Håb og bekymringer i en coronatid

Corona har fyldt meget i 2020 og 2021, men børns håb og bekymringer for fremtiden handler om mere end corona. Blot én ud af ti af de børn, der har svaret på, hvad de glæder sig til og bekymrer sig om ved fremtiden, nævner specifikt corona.

Andre undersøgelser viser dog, at nedlukningen skabte en del bekymringer hos børnene – særligt på den korte bane. I en undersøgelse blandt 8. klasse-elever i foråret 2020 bad Egmont Fonden børnene se et år frem. Og her svarede hele 33 pct., at de var bekymrede for, om de ville bestå folkeskolens afgangsprøve, mens 33 pct. var bekymrede for, om nogen i deres familie ville blive syge af corona.

Bekymringer fyldte også meget i Børns Vilkårs undersøgelse af børn og unges oplevelser med skolegang og trivsel under den første lockdown i 2020. På spørgsmålet "Hvad bekymrer dig mest?" svarede flest (68 pct.) "At nogen i min familie bliver syge med coronavirus" efterfulgt af "Jeg savner mine normale hverdagsrutiner" (67 pct.) og "Jeg føler mig presset over de mange skoleopgaver, vi får" (58 pct.).

Kilde: Egmont Fonden (2020). 'Forskning i unge og corona'. Børns Vilkår (2020). 'Analysenotat fra Børns Vilkår om unges bekymringer, savn og skolegang under lockdown'.

Skolereformen fra 2013 gav danske skolebørn en længere skoledag, men det er ikke alle børn, der mener, at det var nogen god ide. Knap hver fjerde (22 pct.) svarer, at de ville gøre skoledagen kortere, hvis de var statsminister og kunne forbedre børnelivet. En ud af ti svarer også, at de ville give færre karakterer, lave færre prøver og give færre lektier for.

Men det er ikke kun skolelivet, som børnene mener trænger til forbedring. En stor gruppe børn nævner bredere samfundstiltag, som ville holde hånden under *alle* børn i Danmark. 10 pct. ville eksempelvis sørge for hjælp til de børn, der har brug for det, mens 13 pct. ville sikre, at der var gode og lige vilkår for alle børn i Danmark. Og så fortæller et ud af ti børn, at de ville lytte mere til børnene, hvis de havde statsministerposten.

Børn skal også bare have lov til at være børn – i hvert fald hvis man spørger børnene selv. 7 pct. af ud-

skolingsbørnene ville sikre mere frihed og give børn mere fritid, hvis de havde statsministerposten, mens 5 pct. ville sætte mere ind i kampen mod mobning. Og så ville 8 pct. arbejde på at styrke børns selvværd og selvtillid ved at tage et opgør med det forventningspres, som mange børn mærker, mens de stadig er børn. Som 13-årige Ellie forklarer det:

"Jeg ville sige til dem, at de er gode nok, som de er, og at Snapchat-filtre ikke gør dem bedre."

Hvis jeg var statsminister, ville jeg ...

“Sørge for, at alle lever klimavenligt, så vi børn og unge har en fremtid.”

– AMINA, 16 ÅR

“Lytte til børnene, det er de voksne på ingen måde gode til. Jeg ville ikke bare nøjes med at fortælle dem, jeg var deres statsminister, men jeg ville rent faktisk være det.”

– SIMONE, 13 ÅR

“VÆRE MERE OPMÆRKSOM PÅ TRIVSEL END PÅ PRÆSTATIONER.”

– OLIVER, 14 ÅR

“Gøre skolen sjovere og et bedre sted at være.”

– BIRK, 13 ÅR

“Lave kortere skoledage, meget kortere. Skolesystemet går ud på, at børn skal tjene penge og få en uddannelse – ikke om de har det godt. Det er vigtigt, at børn har det godt, de skal ikke bekymre sig, for det forværrer deres tid i skolen. At give dem mere tid i skolen hjælper dog ikke, det forværrer det bare. Børn skal også have mere frihed, for de er ikke børn for evigt – en dag er det slut, og så skal de arbejde.”

– RASMUS, 14 ÅR

“Skrue ned for prøver og karakterer, fordi det stresser virkelig meget.”

– YOUSSEF, 15 ÅR

“HJÆLPE ALLE TIL AT HAVE ET GODT SELVVÆRD.”

– CAROLINE, 13 ÅR

“Sikre, at alle er venner.”

– CARL, 15 ÅR

Børn, der mistrives, har mørkere tanker om fremtiden

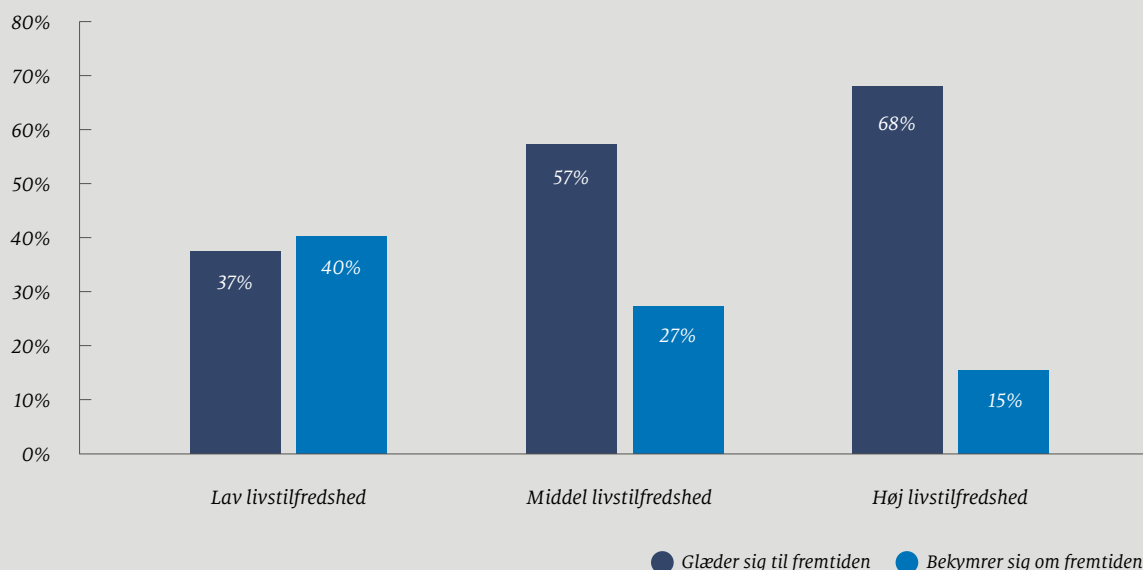
Selvom børnene overordnet glæder sig mere, end de bekymrer sig om fremtiden, er der et klart mønster i, hvilke børn der henholdsvis glæder sig og bekymrer sig. Det er nemlig særligt de børn, som i forvejen trives godt, der glæder sig, mens børn med lavere trivsel ser mere dystert på fremtiden.

Børn med lav livstilfredshed, lav skoletrivsel og lav familietrivsel og børn, som føler sig ensomme, bekymrer sig mere og glæder sig mindre, når de tænker på fremtiden. Eksempelvis angiver 37 pct. af børnene med

lav livstilfredshed, at de glæder sig til fremtiden, mens hele 40 pct. bekymrer sig. Blandt børn med høj livstilfredshed er billedet omvendt. Her glæder 68 pct. sig til fremtiden, mens blot 15 pct. bekymrer sig. Se figur 43.

Børn med lav trivsel ser mørkere på fremtiden

“Når jeg tænker på fremtiden, glæder jeg mig” og “Når jeg tænker på fremtiden, bekymrer jeg mig”. Andele, der har svaret: “Helt enig” eller “Enig” til de to udsagn.

Figur 43: Fremtidsglæde og -bekymring fordelt på livstilfredshed.

Note: n= 1.013. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. Øvrige svarmuligheder var “Hverken enig eller uenig”, “Uenig”, “Helt uenig” og “Ved ikke”. “Ved ikke”=5-9 pct.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænk tanken Mandag Morgen.

Legens rolle i fremtiden

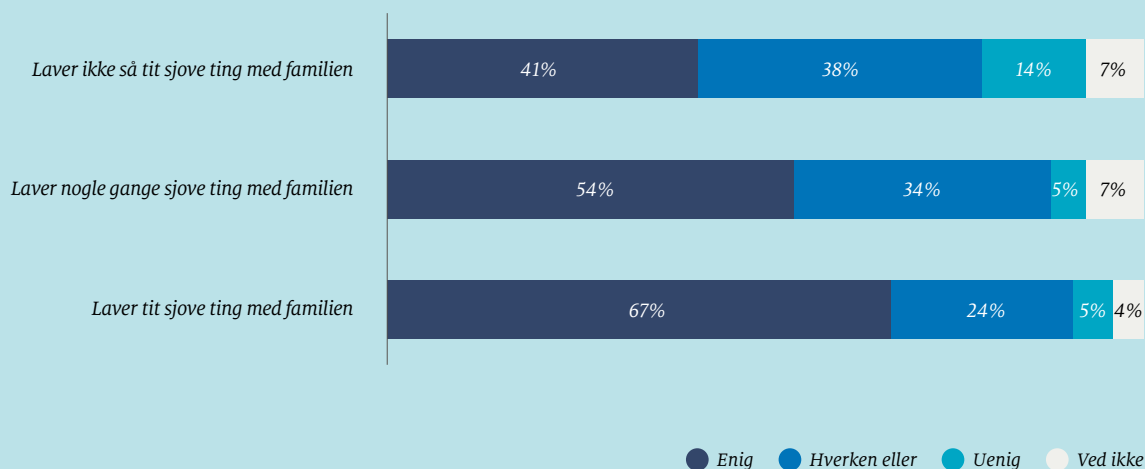
Børnene i undersøgelsen nævner ikke selv legen, når de beskriver, hvad de glæder sig til, eller hvad de bekymrer sig om, når de tænker på fremtiden. Legen lader til at være noget, børnene forbinder med børnelivet frem for voksenlivet. Det er dog ikke alle børn, der har det sådan. Viktoria på 13 år mener eksempelvis ikke, at man skal stoppe med at lege, når man bliver voksen:

“Fordi man bliver ældre, så stopper man måske med at lege, og det synes jeg ikke er så godt, fordi jeg synes altid, man skal blive ved med at lege.”

Undersøgelsen viser, at børnenes syn på fremtiden hænger sammen med, hvor ofte de laver sjove ting sammen med deres familie. Børnene, der tit laver sjove ting med deres familie, har et mere positivt mindset i forhold til fremtiden. Undersøgelsen viser, at 67 pct. af børnene, der tit laver sjove ting, glæder sig, når de tænker på fremtiden. Blandt børn, der ikke så tit laver sjove ting med deres familie, er det 41 pct. Se figur 44.

Sjov med familien går hånd i hånd med et lyst syn på fremtiden

“Hvor enig er du i følgende: ‘Når jeg tænker på fremtiden, glæder jeg mig?’”

Figur 44: Fremtidsglæde fordelt på hyppighed af sjov med familien.

Note: n=1.026. Besvaret af mellemtrins- og udskolingsbørn. “Enig”-svarkategorien rummer både børn, der har svaret “Enig” og “Helt enig”, og omvendt rummer “Uenig”-svarkategorien både børn, der har svaret “Uenig” og “Helt uenig”.

Kilde: Epinion for LEGO Fonden og Tænketaanken Mandag Morgen.

INGRID, 7 ÅR.

“

*(Jeg glæder mig til ... red.)
At jeg prøver nye grænser af,
at jeg får nogle uddannelser,
som jeg drømmer om, og at jeg kan
gøre, hvad jeg vil. At jeg målsætter
mig for noget, som kan lade sig gøre,
og som gør mig glad.”*

- WILLIAM, 15 ÅR

Metodebilag

'Det gode børneliv – ifølge børnene' bygger på et omfattende både kvalitativt og kvantitativt datamateriale. Datamaterialet er indsamlet i tre faser. *Se figur 45.*

Første fase bestod af et systematisk litteraturstudie over relevant børneforskning om trivsel og leg⁹ samt seks kvalitative interviews med børn. Her blev relevante temaer identificeret, og der blev skabt en indledende forståelse af børns tanker og sprog. Forundersøgelsen var grundlag for projektets anden fase, som bestod af en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse med en repræsentativ stikprøve på 1.702 børnerespondenter i 0.-10. klasse. I undersøgelsens tredje fase blev der gennemført 22 kvalitative børneinterviews og et mobiletnografisk studie med 22 deltagende børn, som bidrog med uddybende perspektiver, indblik og fortællinger.

En undersøgelse i børnehøjde

Undersøgelsens ambition om at inddrage børn i hele skolealderen har gjort det nødvendigt at tage hensyn til børnenes forskellige udviklingsstadier. Det har derfor været helt afgørende at tage højde for børnenes koncentrationsevne, hukommelse, påvirkelighed og

evne til abstrakt tænkning for at sikre høj kvalitet i både den kvalitative og kvantitative del af undersøgelsen.¹⁰ For reelt at skabe en undersøgelse i børnehøjde er børnene blevet inddelt i tre aldersgrupper – indskoling (0.-3. klasse), mellemtrin (4.-6. klasse) og udskoling (7.-10. klasse). Alle dele af undersøgelsen – fra interviewguides til spørgeskema og mobiletnografisk studie – er blevet tilpasset børnenes alder og forudsætninger for at deltage i undersøgelsen.

FASE 1: FORUNDERSØGELSE

Forundersøgelsen bestod af et litteraturstudie og seks kvalitative interviews. Litteraturstudiet gav et systematisk overblik over skandinaviske studier fra 2015-2020, der behandler børns oplevelser af trivsel og leg. De kvalitative interviews gav indblik i børnenes sprog og deres overordnede tanker om, hvad der bidrager til et godt børneliv. Både litteraturstudie og interviews kastede lys over relevante temaer og skabte en indledende forståelse af centrale begreber i den videre undersøgelse.

Der blev foretaget seks interview med børn i alderen 6-14 år i september-oktober 2020. Interviewene blev

Figur 45: Projektets tre dataindsamlingsfaser.

⁹ Læs litteraturstudiet her: <http://taenketanken.mm.dk/wp-content/uploads/2021/03/Trivsel-og-leg-ifolge-boernene-et-systematisk-litteraturstudie-over-skandinavisk-boerneforskning-2015-2020.pdf>

¹⁰ Andersen & Ottosen. (2002). Børn som respondenter: Om børns medvirken i survey. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Andersen & Kjærulff. (2003). Hvad kan børn svare på? – om børn som respondenter i kvantitative spørgeskemaundersøgelser. Socialforskningsinstituttet.

Petersen, Anne. (2010). Den lille bog om metode – Sådan undersøger du børnekultur og børns perspektiv. ViaSysteme.

foretaget i samarbejde med Epinion og deres erfarne børneinterviewere. Grundet corona-pandemiens anden smittebølge i efteråret 2020 blev forundersøgelsen afbrudt før tid. Fire af de seks interviews nåede at blive afviklet som hjemmeinterviews, mens to interviews med udskolingsbørn blev foretaget som henholdsvis telefon- og videointerview.

FASE 2: SPØRGESKEMA

Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt børn i 0.-10. klasse og indeholder 1.702 besvarelser. For at tage hensyn til børnenes forskellige forudsætninger for at deltage i undersøgelsen blev spørgeskemaerne tilpasset til tre aldersgrupper: indskoling (0.-3. klasse), mellemtrin (4.-6. klasse) og udskoling (7.-10. klasse). For eleverne i 0.-3. klasse blev hele spørgeskemaet læst op af en robot, og spørgsmålene blev suppleret med grafikker og ikoner for at øge forståelsen og læsevenligheden. For mellemtrin og udskoling var der ligeledes mulighed for at få læst spørgsmålene op, ligesom spørgsmålene blev suppleret med alderssvarende grafikker. Herudover blev spørgeskemaernes længde og formuleringer tilpasset de forskellige aldersgrupper, så børnene på mellemtrinnet fik lidt færre og mindre abstrakte spørgsmål end børnene i udskoling.

Der blev udarbejdet i alt fire spørgeskemaer: ét introducerende skema til forældrene, som bidrog med relevant baggrundsinformation om børnene, ét skema til børnene i 0.-3. klasse, ét skema til børnene i 4.-6. klasse samt ét skema til børnene i 7.-10. klasse. Forældre fik på tværs af aldersgrupperne samme baggrundsspørgsmål. Derudover var der enkelte spørgsmål til børnene,

som havde ens ordlyd på tværs af aldersgrupperne. Indskoling fik derefter en række alderstilpassede spørgsmål og færre spørgsmål end de to andre aldersgrupper. Mellemtrinnet og udskoling fik stort set samme spørgeskema, hvor den eneste ændring var, at udskoling fik lidt flere spørgsmål.

Spørgeskemaet er blevet kvalitetssikret med inputs fra projektets referencegruppe samt Epinions metodeeksperter. Forud for dataindsamlingen er spørgeskemaet blevet pilottestet med en indsamling af 50 børnebesvarelser og efterfølgende ni interviews med forældre til børn i alderen 6-13 år. Pilottest og opfølgende interviews har sikret, at spørgsmålene i spørgeskemaet var forståelige og ikke gav anledning til forvirring hos børnene. Børnerespondenterne er blevet tilfældigt udvalgt via Epinions samarbejdspanel Norstat og rekrutteret gennem deres forældre. Ved at rekruttere børnene gennem deres forældre blev der sikret forældresamtykke, samtidig med at det gav mulighed for at stille forældrene flere indledende spørgsmål og dermed sikre valide baggrundsvARIABLE.

Dataindsamlingen foregik fra 18. december 2020 til og med 22. januar 2021 i form af online webinterview (CAWI). (Se figur 46, s. 96).

En stor del af indskolingsbesvarelserne blev indsamlet i juledagene – især lille-juleaftensdag. En nærmere undersøgelse af disse besvarelser viser, at de indskolingsbørn, der har svaret mellem den 23. og 25. december, angiver højere livstilfredshed end dem, der har svaret på andre tidspunkter. Denne mindre skævhed ses ikke som en udfordring, da der er kontrolleret for tredjevariable.

	<i>Indskoling</i>	<i>Mellemtrin</i>	<i>Udskoling</i>
Spørgeskemaundersøgelse	673	501	528

Tabel 2 – Antal respondenter i den kvantitative data fordelt på aldersgrupper

Note: Der blev indsamlet lidt flere besvarelser blandt indskolingsbørnene for at kunne skelne mellem 0.-1.-klassebørn og 2.-3.-klassebørn i nogle af analyserne i rapporten.

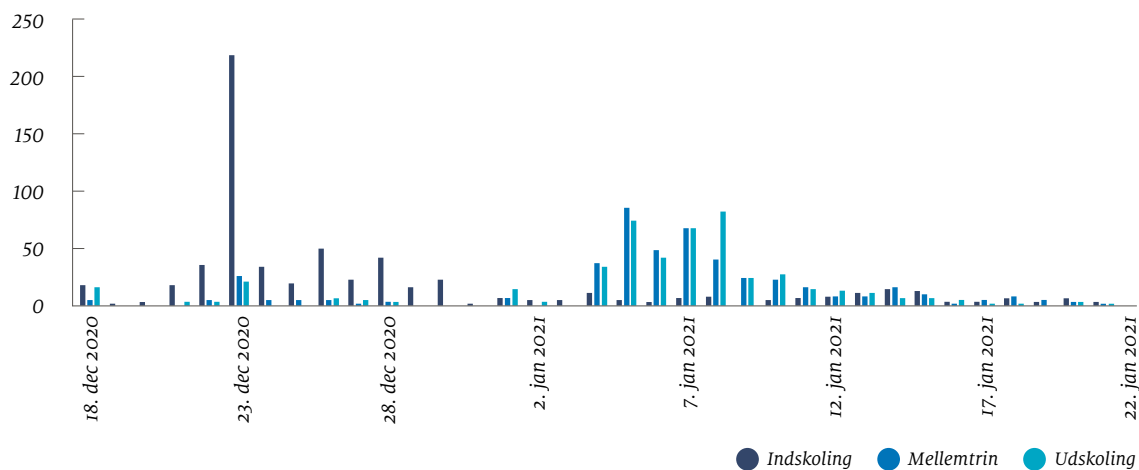
Den fulde stikprøve er repræsentativ for køn, alder, region og forældres uddannelsesniveau. Repræsentativiteten er sikret igennem en to-trins-proces. Først er dataindsamlingen undervejs monitoreret af Epinion for at sikre den rette fordeling på de valgte baggrundsvariable. Herefter er der foretaget en poststratifikation af data, hvor Epinion har tildelt vægte til de enkelte respondenter i undersøgelsen. Det betyder, at børnenes besvarelser tildeles lidt større vægt, hvis de er en del af en underrepræsenteret gruppe i undersøgelsen (og omvendt). I denne proces tilpasses vægtenes størrelse gradvist, så stikprøvefordelingerne på vejeparametre til sidst afspejler populationsfordelingerne inden for de enkelte delmålgrupper. Epinion har poststratificeret det rensede data ved at veje besvarelserne i subdatasættene på plads efter køn, alder og region, så der er sikret en repræsentativ nettosample. Epinion har valgt ikke at veje subdatasættene på forældres uddannelsesniveau, da denne variabel øger vægtintervallet.

Den fulde stikprøve afspejler dog forældres uddannelsesniveau for målgruppen.

Alle forskelle, der fremgår i publikationen, er signifikante med et signifikansniveau på minimum 0,05, medmindre andet er nævnt. Analyserne er foretaget med simple sammenhængsanalyser (χ^2 , gamma eller OLS). Sammenhængene er kontrolleret for tredjevariable, hvor der har været mistanke om, at sammenhængene var udtryk for andre bagvedliggende faktorer. Sammenhængene gælder på den måde på tværs af køn, alder, forældres indkomst- og uddannelsesniveau samt urbanisering.

Spørgeskemaerne indeholdt i alt fire åbne spørgsmål. De åbne besvarelser er blevet kodet med en åben kodetilgang. Efter en analyse af den åbne kodning er en række lukkede kategorier blevet defineret i en kodebog. Derefter er der blevet foretaget en lukket kodningsproces, hvor reliabiliteten af kodningen er blevet testet med interkodning, hvor to forskellige

Antal besvarelser fordelt på indsamlingsdato for de tre aldersgrupper

Figur 46: Dataindsamlingsperiode.

Note: N=1.702. Indskoling N=673, mellemtrin N=501 og udskoling N=528.

personer har kodet det samme udsnit af besvarelser. Til testen blev der tilfældigt udvalgt 50-100 besvarelser per spørgsmål. Spørgsmålene kunne indeholde flere udsagn, f.eks. kunne en besvarelse godt rumme både en bekymring for at klare sig godt i skolen og en bekymring for coronakrisen. Således var der også et lille udsving i koderne enighed om antal udsagn. Overensstemmelsen mellem koderne lå på 87-90 pct., hvilket vi vurderer som et højt og validt mål.

FASE 3: KVALITATIV OPFØLGNING

Kvalitative interviews

Undersøgelsens kvalitative data består bl.a. af semi-strukturerede interview med 22 børn i alderen 6-15 år. Interviewene blev foretaget af Epinions børneinterviewere i perioden 17. maj til 10. juni 2021. Interviewene afdækker en række temaer, der kredser om det vigtige i børnenes liv og børnenes perspektiver på, hvad det gode børneliv er. Denne del af undersøgelsen har dels til hensigt at uddybe og nuancere resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen og dels at bidrage med nye og dybdegående indsigter i og perspektiver på, hvad børn selv forstår som et godt børneliv.

Interviewene blev gennemført i børnenes hjem for at sikre så trygge rammer som muligt og varede 45-90 minutter. Interviewene tog udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide tilpasset til tre aldersgrupper – indskoling, mellemtrin og udskoling. Til interviewene blev der brugt piktogram-plancher og smiley-board for at hjælpe børnene med at sætte ord på følelser og aktiviteter, og for gøre interviewene så relevante og spændende for børnene som muligt.

De 22 interviewede børn havde alle deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Udvælgelsen af interviewpersoner skete på baggrund af et ønske om spredning på en

række baggrundskarakteristika, herunder alder, køn, etnicitet, urbanitet, familietype og forældrenes uddannelsesniveau, men også ud fra børnenes besvarelser af spørgsmål om livstilfredshed, deltagelse i organiseret fritidsaktivitet, syn på fremtiden, og hvorvidt barnet leger. Der blev foretaget relativt flere interview med børn i indskolingsalderen, da denne aldersgruppe ikke deltog i det mobiletnografiske studie. Se tabel 3.

Mobiletnografisk studie

For at gøre undersøgelsen vedkommende og sjov for børnene, og for at få adgang til en anden type data, er interviewene blevet suppleret med et mobiletnografisk studie. Metoden indebærer, at børnene via deres telefon, computer eller tablet bliver stillet en række opgaver over en given periode. Denne type undersøgelse har en høj grad af fleksibilitet, fordi børnene deltager via deres digitale devices (typisk telefon), og det giver en højere grad af frihed i, hvor og hvornår børnene skal svare. Metoden nyder godt af børnenes digitale hjemmevanthed og giver et indblik i børns liv og umiddelbare perspektiver på deres liv i en virkelighedsnær kontekst, mens børnelivet udfolder sig.

I studiet deltog 22 børn i alderen 10-15 år i perioden 17. maj til 6. juni 2021. Her blev deltagerne ca. hver anden dag stillet en til tre små opgaver. Opgaverne blev stillet på den interaktive onlineplatform ReCollective, hvor børnene kunne besvare opgaverne selvstændigt ved enten at uploade videoer, billeder eller skrive deres svar i tekstform. Epinions mobiletnografiske moderatorer har efterfølgende fulgt op med uddybende spørgsmål, om nødvendigt, og har desuden løbende haft kontakt til deltagere, der ikke havde svaret, med henblik på at hjælpe med eventuelle udfordringer.

	<i>Indskoling</i>	<i>Mellemtrin</i>	<i>Udskoling</i>
Interview	12	5	5
Mobiletnografisk studie	0	9	13

Tabel 3 – Antal respondenter i den kvalitative data fordelt på aldersgrupper

Coronapandemiens indflydelse på analyse og dataindsamling

Formålet med publikationen er ikke at skildre ændringer i børnelivet under coronapandemien. Derimod stræber publikationen efter at afdække børns generelle forståelse af, hvad et godt børneliv er. Selvom børnelivet anno 2020/2021 har været præget af restriktioner, hjemsendelser og hjemmeundervisning, har omvæltningen af hverdagen også været en mulighed for refleksion – for både voksne og børn. På den måde har corona-perioden skabt et momentum for selvrefleksion, hvor det i endnu højere grad har været muligt at tale ind i dagsordenen om, hvordan børn karakteriserer et godt børneliv.

Dataindsamlingen i alle undersøgelsens faser er foregået, mens coronapandemien i varierende omfang har sat sit præg på samfundet. Derfor følger her en kort gennemgang af corona-pandemiens indflydelse på de forskellige faser:

Forundersøgelsens interviews blev afholdt i september-oktober 2020. Planen var at gennemføre 15 interviews. Antallet måtte dog sænkes og forundersøgelsen forkortes som følge af de nye restriktioner, der blev indført i Danmark i løbet af efteråret 2020. Fire fysiske interviews nåede at blive afholdt, hvorefter to interviews blev foretaget over telefon.

Spørgeskemaundersøgelsen foregik fra 18. december 2020 til 22. januar 2021 – en periode præget af nye stramme restriktioner for børnene. Den 16. december blev der bl.a. præsenteret nye restriktioner, der trådte i kraft 1. juledag. I starten af december var alle elever fra 5. klasse og opefter blevet sendt hjem i corona-udsatte kommuner, mens alle skolebørn per 21. december – inklusiv 0.-4. klasse – blev sendt hjem. Derudover blev muligheden for at deltage i organiserede fritidsaktiviteter og kulturtilbud yderligere begrænset. Udover den nationale nedlukning havde flere børn oplevet perioder med lokale nedlukninger som følge af smitte på deres skoler eller i deres klasser. De offentlige myndigheder opfordrede familier til at være så få som muligt til juleaften og nytår. I januar 2021 blev restriktionerne forlænget og forsamlingsforbuddet blev skærpet til fem personer.

Opfølgende interviews og det mobiletnografiske studie foregik i fra 17. maj-10. juni 2021 og var præget af en mere normal hverdag for børnene. Skolerne var fuldt genåbnet for alle klassetrin, ligesom forsamlingsforbuddet var blevet hævet og fritidstilbud genåbnet. I interviewene og det mobiletnografiske studie blev der spurgt direkte ind til børnenes oplevelser af, hvordan restriktioner og corona har påvirket deres liv, som en måde at indlede snakken om det gode børneliv.

Mange børn har svaret meget fyldestgørende og velovervejet, mens enkelte har givet mindre fyldige svar, hvilket er helt typisk for denne type undersøgelser. Frafaldet i denne undersøgelse har været lavere, end det typisk er i lignende mobiletnografiske studier med voksne. Ud af de 22 deltagere var der kun fire, der ikke fik løst alle opgaver, hvoraf tre fik løst ca. halvdelen og én næsten alle.

Inden opstarten af mobiletnografien er alle børn sammen med en forælder blevet briefet over telefonen om studiets baggrund og formål. Dette har været vigtigt – dels for at sikre en teknisk onboarding (download af app, login mv.) og dels for at sikre, at både forældrene og barnet har kunnet give et informeret samtykke til barnets deltagelse.

Kvalitativ analyse

Dataene fra de kvalitative interviews og fra det mobiletnografiske studie er blevet kodet af Epinion, der har læst på tværs og fundet mønstre i datakilderne. På baggrund af det kvalitative analysearbejde har Epinion udarbejdet en resultatrapport, hvor nøgleindsigter, analytiske pointer og citater herefter er blevet inkorporeret i denne publikation. Børnecitater er blevet udvalgt på baggrund af analysearbejdet, sådan at de i videst muligt omfang afspejler børnenes svar generelt. Børnenes navne er anonymiseret ved brug af pseudonymer.

Om LEGO Fonden

LEGO Fondens mål er at inspirere og udvikle dem, der skal bygge fremtiden – en mission som deles med LEGO Koncernen. LEGO Fonden ønsker at skabe en fremtid, hvor læring gennem leg hjælper børn til at være kreative, engagerede og at kunne lære hele livet igennem. LEGO Fondens arbejde handler om at sætte fokus på legens vigtighed for børns udvikling og gentænke rammerne for læring. I samarbejde med førende eksperter, indflydelsesrige aktører, undervisere og forældre vil LEGO Fonden udstyre, inspirere og aktivere forkæmpere for leg.

Om Tænketanken Mandag Morgen

Tænketanken Mandag Morgen er en af landets førende politisk uafhængige tænketanke. Vi sætter velfærdssamfundets store spørgsmål og udfordringer på dagsordenen og bringer mennesker sammen for at inspirere til nye løsninger – om bl.a. velfærd, grøn omstilling, digitalisering, ledelse og demokrati. Vores samarbejdspartnere er offentlige, private, faglige og frivillige organisationer, som vil forstå og bidrage til udviklingen af samfundet. Sammen skaber og formidler vi ny viden. Vi afholder konferencer, workshops og driver netværk. Vi udvikler og afprøver nye indsatser og finder nye veje til bedre og mere borgerrettet velfærd. Vores arbejde bygger altid på solide analyser, bred aktørinddragelse, nytænkning og skarp kommunikation.